19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަ ރ ކޮމިޓީ ގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން
14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އައު އިމ ރ ތް (ކޮ މިޓީކުރ ކޮޓަރި)10
ފެށުނު ގަޑި: 14:20

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު؛ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖީހާން މަޙްމޫދު{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން މިއަދު
ކުރިއަށް މި ދަނީ ގާނޫނު ނަންބަރު 17 /2014، ޖިންސީ ކުށުގެ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު
މަޝްވަރާކުރުމަށް. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ކޮމިޓީގެ ނަމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮމެންޓްސް ހުށަހެޅުއްވި ހުރިހާ
އިދާރާތަކަށް ޝުކުރު ދަންނަވާލަން. މިއަދު އަޅުގަނޑު މި ބައްދަލުވުން ކުރިއަށް ގެންދާނެ ގޮތް ކުޑަކޮށް
ތަފާތުކޮށްލަންޖެހޭތީވެ ދަންނަވައިލާނަން އިނގޭތޯ. ތި ބޭފުޅުންގެ ކޮމެންޓްސް ލިޔެކިއުމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ލިބިފައިވާތީވެ މިއަދު މަޝްވަރާކުރަން އަޅުގަނޑު ގަސްދުކުރަނީ އެއްގޮތްނުކުރެވި ހުރި ކޮމެންޓްސް. ކޮންފްލިކްޓިންގ
ކޮމެންޓްސް އިނގޭތޯ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ކޮމިޓީގައި މަޝްވަރާކުރި ކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އެއް ކިޔުން
ނިންމައިފިން. ދެން އެއް ކިޔުން ނިންމިއިރު ކޮމިޓީއަށް ފާހަގަކުރެވޭ އިތުރު ކަންކަން ނޯޓުކުރުމަށްފަހު ބައެއް
މާއްދާތައް އަދި އަރިމަތީ ސުރުޚީތައް އިތުރުކުރަން ކޮމިޓީން ނިންމި. ދެން އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް ކަންކަމަކީ
ކޮމިޓީއަށް ޤަބޫލުކުރެވުނީ ކްލޯޒް ޑޯޒްގައި އިހަށް މިވަގުތު ވަކި ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާލަންދެން
މަޝްވަރާކޮށްލުން މުހިންމު ނުކުތާތަކެކޭ. އެއީ އަންނެސެސަރީ މީޑިއާ ކޮންޓްރޮވަރސީއެއް އެއަށް ނުގެންނަންވެގެން.
ދެން އެ މާއްދާތައް އަޅުގަނޑުމެން ތި ބޭފުޅުންނާ އެކަމަކު މީޑިއާ ވައްދައިލުމުގެ ކުރިން ޑިސްކަސްކޮށްލާނަން
އިނގޭތޯ. ދެން އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން ހޯމަދުވަހު ހެލްތު ސެކްޓަރ ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އިހަށް އެންމެން
އެއްކޮށް ބައްދަލުކުރެވޭހާ ޖާގަނެތީމަ ހެލްތު ސެކްޓަރާއި ހެލްތު ޕްރޮފެޝަނަލްސް އާއި އިންޑިޕެންޑެންޓްސްއާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން ބައްދަލުކޮށްލިން. ދެން އެ ބޭފުޅުންނާއެކު ކުރިއަށްދިޔަ ޑިސްކަޝަންސްގައި ފާހަގަކުރެވުނު ތި
ބޭފުޅުންނަށް އަޑުނީވިފައިވާ ކޮމެންޓްސް މަޝްވަރާކޮށްލާނަން. ދެން އެހެންނަމަވެސް، މީގެ އިތުރުން ވެސް ތި
ބޭފުޅުން ފޮނުވާފައިވާ ކޮމެންޓްސްގެ އިތުރުން އެހެން އެއްވެސް ކަމެއް ފާހަގަކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުނަމަ ހަމަ
ފާހަގަކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން
އިތުރުކުރަން މާއްދާއަކަށް ދެބައެއް އިތުރުކުރަން ގަސްދުކުރީ. ދެން މިހާރު އެ ޑްރާފްޓްކުރުމަށްފަހު ތި ބޭފުޅުންނާ
މަޝްވަރާކުރުމުގެ ގޮތުން ސްކްރީންގައި އަޅުވައިލާފައި މިއޮތީ އިނގޭތޯ. މި އިތުރުކުރާ ބަޔަކީ 50 ވަނަ މާއްދާގެ 4
އަށް އިތުރުކުރަން ކޮމިޓީން ފެނުނު ބައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން. ރޭޕްގެ ޝިކާރަޔަކަށްވާ ފަރާތްތައް
މާބަނޑުވުމުން ރައްކާތެރިކަން ލިބުން. 54 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) މި ގާނޫނުގެ 14 ވަނަ މާއްދާ، 5 ވަނަ މާއްދާ، 16
ވަނަ މާއްދާ، 17 ވަނަ މާއްދާ އާއި، 20 ވަނަ މާއްދާ. 20 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި 24 ވަނަ މާއްދާ (ށ) އާއި،
1

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
28 ވަނަ މާއްދާ އާއި، 38 ވަނަ މާއްދާގައި މި ހުރިހާ މާއްދާއެއް ވެސް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން ރިފަރ މި
ކުރަނީ ރޭޕްގެ އެޓެމްޕްޓް ޓު ރޭޕް، ސެކްޝުއަލް އެސޯޓް ނުވަތަ ރޭޕްއަށް އިނގޭތޯ. 38 ވަނަ މާއްދާގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދަ ކުށެއް ހިނގިކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މައްސަލަތަކުގައި ކުށުގެ ޝިކާރަޔަކަށްވީ ފަރާތް
މާބަނޑުވެދާނެ ކަމަށް ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ޑޮކްޓަރަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ހާލަތުގައި މާބަނޑުވުމުން ރައްކާތެރިކަން ހޯދުމަށް
ދޭންޖެހޭ ފަރުވާ ޝިކާރަޔަކަށްވީ ފަރާތުގެ ރުހުމާއެކު އެ ފަރާތަށް ޞިއްޙީ މަރުކަޒުން ފޯރުކޮށްދޭންވާނެއޭ. (ށ) މި
މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފަރުވާއަކީ ޑޮކްޓަރެއްގެ ސީދާ ބެލުމުގެ ދަށުން ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ
ފަރުވާއަކަށްވާންވާނެއޭ. (ނ) މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފަރުވާދެވޭނީ ކުށުގެ ޢަމަލު ހިނގިތާ 72 ގަޑިއިރު
ފާއިތުވުމުގެ ކުރިން ރިޕޯޓްކުރާ މައްސަލަތަކުގައޭ. (ރ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފަރުވާދިނުމާ ގުޅޭ އުސޫލު
ބަޔާންކުރާ ގަވާއިދު މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތުން އެކުލަވާލަންވާނެއޭ. ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ޑްރާފްޓް މިގޮތަށް
އޮތް ނަމަވެސް ރީކޮންސިޑަރކުރާ އަދި ތި ބޭފުޅުންނާ މަޝްވަރާކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑު
ދަންނަވައިލާނަން މި މާއްދާގެ އިތުރުން. އެއީ 50 ވަނަ މާއްދާގެ 4 ވަނަ ބައިގެ (ހ) އަށް ޝިކާރަޔަކަށްވީ ފަރާތުގެ
ރުހުމާއެކު އެ ފަރާތަށް ޞިއްޙީ މަރުކަޒުން ފޯރުކޮށްދޭންވާނެއޭ. ރުހުން ނުދެވޭ ފަރާތްތަކަށް އެއީ މެންޓަލް ނުވަތަ
އިންޓަލެކްޝުއަލް ޑިސްއެބިލިޓީ ހުންނަ ނުވަތަ 18 އަހަރުން ދަށުގެ ކުއްޖަކަށް ވަކި ރެޖީމެއް ހިމަނަންޖެހޭ ކަމަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭތީ އެއާއިމެދު މަޝްވަރާކުރަން އަދި އެއަށް ހަދާނީ ކިހިނެއްތޯ. މިސާލަކަށް، މި ގާނޫނަށްތޯ 18 އަހަރުން
ދަށުގެ ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ރެޖީމް ލާނީ ނުވަތަ ޚާއްޞަ އުސޫލަކުން ކުޑަކުދިންނާއިމެދު ޖިންސީ ގޯނާކުރާ
ފަރާތްތަކާއިމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލަކުން ޢަމަލުކުރުމުގެ ގާނޫނަށްތޯ ލާނީ އެ ސުވާލު އިނގޭތޯ. ދެން (ނ)، (ނ) ގައި
72 ގަޑިއިރު މިއާއި ބެހޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. އެއީ ބައެއްފަހަރަށް 72 ގަޑިއިރުގެ
ފަހުން ވެސް ރިޕޯޓްކުރަން ހިތްވަރު ލިބިގެން އަތުވެދާނެތާ ދެއްތޯ. ދެން އެހެންނަމަވެސް، ޑޮކްޓަރުންނާއި
އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކުރިއިރު ސީދާ 72 ގަޑިއިރުގެ ފަހުން އަންނަ މައްސަލަތަކުގައި ވެސް ދެވޭނެ މެޑިކަލް
ފަރުވާ ހުރިކަމަށް ފާހަގަކުރައްވާފައިވީމަ އެ ޕޮސިބިލިޓީ އެބައޮތް. ދެން މި ސެވަންޓީ ޓޫ އަވަރސްއަކީ އަނެއްހެން
ބައެއް ބެސްޓް ޕްރެކްޓިސަސްއިން އަޅުގަނޑުމެން ނަގާފައި އިން ނަންބަރ އޮފް އަވަރސްއެއް. މިއާއިމެދު
މަޝްވަރާކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން ފަތުވާއެއް އެބައޮތް އިސްލާމިކް މިނިސްޓްރީގެ ކުރީގައި އޮތް ފަތުވާއެއް. ފަތުވާގައި
އެބައޮތް 120 ދުވަސްވުމުގެ ކުރިން ޓަރމިނޭޝަނަކަށް ދެވިދާނެއޭ. އެހެންވީމާ، އެއަށް ވެސް ހަމަ
ރިފަރކޮށްލެވިދާނެ. ދެން އާދެ! އެއީ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި. އެހެންވީމާ، ދެން އަނެއް ބަޔަށް ދިއުމުގެ ކުރިން މި
މާއްދާތަކަށް ޑިސްކަސްކޮށްލަން އަދި މި އިޝޫސްއަށް ޑިސްކަސްކޮށްލަން އަޅުގަނޑު ތަޅުން ހުޅުވައިލާނަން. ކޮންމެ
2

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ބޭފުޅަކު ވެސް ނަން ވިދާޅުވެދެއްވާފައި ކުރިއަށް ގެންދެވުން އެދެން ވާހަކަދެއްކެވުން. އަޅުގަނޑު އިޝާރާތްކޮށްލީމަ
ފުރުޞަތެއް ދޭނަން. ފުރަތަމަ މި މާއްދާ ހިމެނުމާ ބެހޭގޮތުން. ދެވަނަކަމަކަށް މިގޮތަށް ހިމެނުމާ ބެހޭގޮތުން.
އަޅުގަނޑު އުތެމައިން ހުމޭއަށް ފުރުޞަތެއް ދޭނަން.
އުތެމައިގެ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފުރުޞަތު ދެއްވީތީ. ތި ވިދާޅުވާ މާއްދާއާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑު
ހިތަށްއަރަނީ މިހާރު މީގައި ދެކަމެއް ދެއްތޯ މިއުޅެނީ. 72 ގަޑިއިރުގެ ތެރޭގައި ރިޕޯޓްކުރުމަކީ މުހިންމުކަމެއް ކަމަށް
އެއީ ޕަބްލިކް އެވެއަރނަސް އޭގައި ނެތީމަ މީހުންނަށް ނޭނގުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އަސްލު
އެކަން އަންނާނީ ޕަބްލިކް އެވެއަރނަސް ވަރަށް ބޮޑަށް އޮވެގެން ކަމަށްވާތީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެ ބައްލަވާ ޞިއްޙީ
ފަރުވާދެއްވާ ފަރާތުން އެބަޖެހޭ މިހާރު ނައުމާއި، އައުމާއި އައިމަ ކަންތައް ކުރާނެ ގޮތާއި ނައިމަ ކަންތައް ކުރާނެ.
ނައިމަ ނޭނގޭނެ ދެއްތޯ. އަނެއްކާ ނައުމަކީ މާ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް އިނގޭތޯ. ރޭޕް ރިޕޯޓިންގއަކީ އަޅުގަނޑަކަށް
ހިއެއްނުވޭ އެއްވެސް ޤައުމެއްގައި އެހާ މަތި އެއްޗެއްހެންނެއް. ސަބަބަކީ، ނިޒާމުތަކުގެ ބަލިކަށިކަމުން. އެއީ ނިޒާމަކީ
އިތުބާރުހިފޭ ނިޒާމަކަށްނުވާތީ ރޭޕަކީ ޝިކާރަޔަކަށްވާ މީހާ އިތުރަށް އޭގެ ތަކުލީފެއް އުފުއްލަންޖެހޭ ކަމެއް
ރިޕޯޓްކުރީމަ ވެސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ފްރަސްޓް ރެސްޕޯންޑަކީ ކަމަށް އަޙުލުވެރި ބަޔަކަށްވުމަކީ ވަރަށް
މުހިންމު ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އަސްލު ގާނޫނުގައި އަދި އެއްޗެއް އޮތުމަކުން އެއަކުން ބަދަލެއް ގެނެވޭނެ ކަމަކަށް
އަޅުގަނޑަކަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އަދި ދެން މިހާރު އައިސްފިނަމަ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެއަށް އިންނާނެ ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ކޮމެންޓެއް ހުށަހަޅާފަ. އެއީ މިހާރު ވެސް އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ ޕްރޮޓޮކޯލް އިންނަ ގޮތެއް އިމަރޖެންސީ
ކޮންސެޕްޓުގެ ބިލު ޕްރިސްކްރައިބްކުރުމުގައި ނޫނީ ދިނުމުގައި މިކަހަލަ ކޭސަސްގަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ނޭނގޭ އެތައް ކަންތައްތަކެއް އެބައުޅޭ އިން ޕްރެކްޓިސް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަސްލު ސާފު ޖަވާބޭ ތިކަން
އޮންނަންވާނީ މިހެންނޭ އެހެންނޭ ބުނުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ދަތިކަމަކަށްވާނެހެން ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް. ދެން
އަޅުގަނޑަށް ހީވާގޮތަށް މި ދަންނަވަނީ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިކަމާއި ގުޅޭގޮތުން ހުރި މަޢުލޫމާތު އެހާ ދަށްވީމަ.
ޕްރެކްޓިސްގެ މަޢުލޫމާތު ކިހިނެއްތޯ ކަންތައްތައް ދަނީ. އެހެންވީމާ، ޑޮކްޓަރުންގެ ވަރަށް ބޮޑު ޒިންމާއެއް އެބައޮވޭ
މިހާރު ވެސް އެބައޮތް ދެއްތޯ ހެލްތު ސެކްޓަރ ރެސްޕޯންސް ޓު ޖެންޑަރ ބޭސް ދަ ވައިލެންސް މި ގައިޑްލައިން. މި
ގައިޑްލައިނަކީ އަދިވެސް ޑޮކްޓަރުން އަޙުލުވެރި އެއްޗަކަށް ނުވާކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނގެނީ މިދިޔަ އަހަރު އޮތް
ޕަބްލިކް ހެލްތު ކޮންފަރެންސްގައި ވެސް އެއާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރީމާ އެތާ ތިބި ހެލްތު ޕްރެކްޓިޝަނަރސްގެ
3

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ވަރަށް 13 ވަރަކަށް ބޭފުޅުންނޭ އަޅުގަނޑު ހަނދާންވަނީ މީގެ ވާހަކަ އިވިފައި ވެސް އޮތީ. އެހެންވީމާ، މިއީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށް ބޮޑު ކޮންސަރނެއް. އެހެންވީމާ، މި ފަށަނީ ވަރަށް ދުރުން އިނގޭތޯ މީގެ އަސްލު މައްސަލަ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަކަށް ޔަޤީނެއް ނޫން މި މާއްދާ މިހެން އޮވެގެން އަސްލު ބިންމަތީގައި ކަމެއް ބަދަލުވާނެއެކޭ.
އެއަށް ވިސްނަވާފައި ކަންނޭނގެ ގެންނަވާ ބަދަލެއް ގެންނަވަންވާނީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑަކީ ނަބާހާ އިނގޭތޯ ޕީ.ޖީ އޮފީހުގެ ފަރާތުން. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ހަމަ މި މާއްދާއަކީ މިއީ ގާނޫނުގައި
ހިމެނުން މުހިންމު މާއްދާއެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލު ކުރެވޭ އިނގޭތޯ. ހަމަ ވަރަށް މުހިންމު މާއްދާއެއް.
އެހެންނަމަވެސް، ކުޑަކުދިންގެ ރުހުމާ ގުޅޭގޮތުން ހަމަ ކު ރެއްވި ސުވާލާ ގުޅޭގޮތުން، ޢާއްމު އުސޫލުން ވެސް ޖިނާޢީ
ކަންކަމުގައި ކުޑަކުދިން އަދި ރުހުން ނުދެވޭ ނުވަތަ އެ ރުހުންދިނުމުގެ ގާބިލުކަން ނުހުންނަ ބޭބޭފުޅުންގެ ކަންކަމުގައި
އަބަދު ވެސް ގޮތް މި ނިންމަނީ މަސްލަޙަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭ ފަރާތެއްގެ ހާޒިރުގައި އެ ފަރާތެއް އެ
މަޝްވަރާކުރުމަށްފަހު ގޮތެއް ނިމިގެން މިދަނީ. އެހެންވީމާ، ހަމަ އެ އުސޫލު މިކަމުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ބޭނުންކުރެވިދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. އެއާއިއެކު މި 72 ގަޑިއިރުކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި މިއޮންނަ އޮތުން މިއީ
ޓަރމިނޭޝަނެއްގެ ވާހަކަތޯ ނުވަތަ އެމަރޖެންސީ ޕިލްއެއްގެ ވާހަކަތޯ އެކަމެއް ސާފެއްނުވި. ސަރކިއުލަރގައި،
ފަތުވާގައި ބޭސިކަލީ މި ދައްކަނީ ޓަރމިނޭޝަނެއްގެ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، މިތާނގައި އަޅުގަނޑަށް މި ކިޔައިލީމަ
ބޮޑަށް އަންޑަސްޓޭންޑްވަނީ ޕްރެގްނެންސީއަކާ ހަމައަ ކަށް އަދި ނުއެއް ދެއޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެމަރޖެންސީ ޕިލްއެއް
ގޮތަށް ޕްރެގްނެންޓްވެދާނެ ކަމަށް ބަލައިގެން ދޭ ޕިލްއެއް ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، މި މާއްދާގެ ތެރެއަށް ބަނޑުބޮޑުވާ
ހާލަތުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ވަކި އުސޫލެއް އޮތުން އެވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވިސްނިދާނެ ކަމެއްހެން އަޅުގަނޑަށް
ޤަބޫލުކުރެވެނީ މީގެ ތެރެއަށް އިންކޯޕަރޭޓްކުރެވިދާނެ ކަމެއް ކަމަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތި ވިދާޅުވިހެން ރިފަރ މި ކުރަނީ ޕްރެގްނެންޓް ވެދާނެ ކަމަށް ބެލެވޭ ހާލަތުގައި ޕްރެގްނެންސީ ޕްރިވެންޓްކުރަން
ދެވޭ ފަރުވާއަކަށް އަސްލު މި ރިފަރކުރަނީ. ނޯޓެޑް އިނގޭތޯ. ދެން އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ސުވާލުކޮށްލިން މި
ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ރެޖީމް ދާންވީ ކޮން ގާނޫނަކަށްތޯ؟ ކިހިނެއްތޯ ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ ޕީ.ޖީ އޮފީހުން؟
4

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޖިންސީ ކުށުގެ ގާނޫނުގައި މީހުން މާނަކުރުމުގައި 16 އަހަރަށްވުރެ މަތީ ކޮންމެ މީހަކީ މީހަކު ގޮތަށް
މާނަކަށްދީފައި މި އޮންނަނީ. އޭގެ މާނައަކީ 16 އަހަރާއި 18 އަހަ ރާ ދެމެދުގައި އެބައާދޭ ކުޑަކުދިންތަކެ އް ހަމަ.
އެހެންނަމަވެސް، އެއިން ކުއްޖަކަށް އަނިޔާ ލިބޭ މައްސަލައިގައި ވެސް ހަމަ ޖިންސީ ކުށުގެ ގާނޫނުން
ދަޢުވާކުރުމަކަށް ގާނޫނީގޮތަ ކުން ހުރަހެއް ނެތް. އެހެންކަމަށްވާނަމަ މި ގާނޫނުގެ ތެރޭގައި ކުޑަކުދިންގެ ރެޖީމް
ހިމެނުން ވެސް މުހިންމު ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އިފާދާ އިނގޭތޯ ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީން. އަޅުގަނޑަށް ވެސް ޕީ.ޖީ އެ ފާ ހަގަކު ރިގެން އެ މާއްދާ މި ބަޔަށް
ގެނައުން އެއީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް ޤަބޫލުކު ރަން. ހަމަ އޭގެ އެ ފާހަގަކޮށްލިހެން އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކާ
ފަތުވާގައި މި ބަޔާންކުރަނީ ބޮޑަށް ޓަރމިނޭޝަނަކަށް ދާނެގޮތަކާއި މެދުގަ އި. އެކަމަކު ވެސް ފަތުވާގައި ހުރި
ކަންކަމަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު އަންނަ މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ މި
ފަތުވާގައި އޮންނަ ގޮތަށް ޓަރމިނޭޝަނަކާ ހަމައަށް ދިއުމަކީ ވެސް ވަރަށް އުނދަގޫކަމެއް. އެހެންވީމާ، މިހާރު
ގާނޫނަކުން އަސް ލު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއަށް އެޑްރެސްކުރެވި މާބަނޑުވާ ހާލަތުގައި ދެން ކިހިނެއްތޯ ހަދާނީ
ގާނޫނަކުން އައުން އެއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންވީމާ، އެއަށް ވެސް ބައެއް
ހިމަނާލުން އެއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދެކެނީ.
އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑެޕިއުޓީ ކައުންސެލް ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު އިނގޭތޯ އޭ.ޖީ އޮފީހުގެ ފަރާތުން. މީގައި އަސްލު ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ދެން ކުރިން
އަނެއްހެން ޑްރާފްޓް ލިބިފައި ނެތީމަ ޑްރާފްޓަށް ކޮމެންޓްކުރަމުންދާތީ. އެހެންނަމަވެސް، އަސްލު މީގައި އުޅޭނެ ވަރަށް
ބޮޑު އިޝޫއެއް ތި ދެންނެވިހެން އަސްލު ކޮންސެންޓް ދިނުމާ ގުޅޭގޮތުން. އަދި އޭގެ އިތުރުން ވެސް އަންނާނެ
5

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އެއްކަލަ ގާޑިއަންޝިޕްގެ އިޝޫސް ވެސް އަންނާނެ ކުދިންގެ. ސޯ އަދި އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު މީތި ވިސްނާލަން
ރަނގަޅު ކަންނޭނގެ. ދެން ބައެއް ކުދިންނަކީ ކުރިން ތި ފާހަގަކުރެ އްވި ގޮތަށް ކޮންސެންޓް ދިނުމުގައި ކޮންސެންޓް
ނުދެވޭނެ ކުދިން. ދެން އިންކެޕޭސިޓީގެ ސަބަބުން ކޮންސެންޓް ނުދެވޭނެ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ކުއްޖެއްގެ ގާޑިއަން ދެ އްތޯ
ސްޓެޕްއިންކުރާނީ. އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ ކަންކަން އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން އަދި ވިސްނާލަން މީތި އަނެއްހެން
ހިމެނުމުގެ ކުރިން. ދެން މި ދެންނެވިހެން މި ޖިންސީ ކުށުގެ ގާނޫނުގައި މީތި ހިމަނާނީތޯ ނޫންތޯ އެ އިޝޫ ވެސް
އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން ބޭނުން އަދި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޯކޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ޑްރާފްޓެއް ކޮށްލާފައި އޭ.ޖީ އޮފީހާ އަދި ހިއްސާކޮށްލާނަން އިނގޭތޯ. ދެން ކޮންމެ
ގޮތެއް ވިޔަސް މިހާރު ވެސް މި އޮތީ ހަމަ ރުހުމާއެކު ވިތް ކޮންސެޓް. އެނޫން އެހެންގޮތަކަށް މިކަން ނުއެއް ކުރެވޭނެ
ދެއްތޯ. އިޓް ބިކަމްސް އެނަދަރ ވައިލޭޝަން ދެއްތޯ އެހެންވެއްޖެއްޔާމު. އެހެންވީމާ، ކޮންސެންޓުގެ އިޝޫގައި ހަމަ
ކޮންސެންޓް އަންނާނެ. ދެން ކޮންސެންޓް ނުދެވޭ ފަރާތަކަށް ދެވޭ ފަރާތަކުން ކޮންސެންޓް ހޯދުން ލީގަލީ ދެވޭނެ
ފަރާތަކުން ހޯދުން އޮތީ. އެހެންވީމާ، ޑްރާފްޓްކޮށްލާފައި ތި ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ހިއްސާކޮށްލަފާނަން. އޯކޭ.
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛް ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން ޝާން. ރިޔާސަތުން ކުރެއްވި ސުވާލުގައި މި މާއްދާ ހިމަނާނީ
ކޮން ގާނޫނެއްގައިތޯއާ ގުޅޭގޮތުން. މިހާރު އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ފަރާތުން ޖުމްލަ
ގޮތެއްގައި މި މުޅި ބިލަށް ބަލައިލާއިރުގައި މި ޖެނެރަލް ކޮމެންޓެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވެނީ މި ބިލުގެ ތެރޭގައި
އެބަ ހިމެނޭ މިއީ ޖިނާޢީ ކުށްކުށާއި އަބަދު ބަޔާންކުރާ ގާނޫނެއް. ދެން، މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން އެބަ އާދޭ ގެއްކާ ގުޅޭ
ބައެއް ވެސް. މިހާރު ފޮރެންސިކް ތަޙުލީލުތަކެއްގެ ވާހަކަ އެ ހުރިހާ ކަމެއްގެ ވާހަކައަށް ބަލައިލާއިރު ހެއްކާ ބެހޭ
ގާނޫނު ވުޖޫދުވީމަ ދެން އެއަށްވާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ ދެން އެހެންވީމާ، މިހާރު މިވާ ގޮތަކީ އަދުލުގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަވެގެން
އަންނައިރު ފުރިހަމަ ވާންޖެހޭ މައިގަނޑު ކަންތައްތަކެއް ނެތީމަ އެއް ގާނޫނެއްގެ ތެރެއަށް މި އަންނަނީ ހުރިހާ ކަމެއް
ދާންޖެހޭ ގޮތް. މިހާރު މިތާނގައި މި ކުށާއި އަދަބު ބަޔާންކުރާ ގާނޫނެކޭ. އިޖުރަޢާތުތަކެއް ވެސް އެބައާދޭ. ހެއްކާ
ގުޅޭ ވާހަކަތަކެއް ވެސް އެބައާދޭ. ދެން މި ދައްކަނީ މިހާރު ރުހުން ކުޑަ، ޖިންސީ ކުށުގެ ޝިކާރައަކަށްވާ،
6

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ގޯނާކުރުމުގެ ޝިކާރައަކަށްވާ ކުޑަކުއްޖެއްގެ ރުހުން ދިނުމާ ބެހޭ ވާހަކައެއް. އެހެންވީމާ، މި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިންގެ
ގާނޫނު. މިހާރު މީގައި އެބަ ބަޔާންކުރޭ މެޑިކަލް ނެގްލިޖެންސްތަކެއްގެ ވާހަކަތަކެއް ވެސް. އެހެންވީމާ، މި ގާނޫނު
ސެޓް އޮފް ލޯސް ތަރުތީބުވެގެން އަންނައިރުގައި މި ފަހުން ވުޖޫދުވާ ގާނޫނުތަކުން މި ކަންތައްތައް
ތަރުތީބުވެގެންދާއިރު މި މާއްދާ މި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ގާނޫނުގައި ހިމެނުން އެއީ އެވެސް އެއް ކަމެކޭ. ދެން
އަނެއް ކަމަކީ މިއީ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިންގެ ގާނޫނުގައި ކޮންސެންޓާ ގުޅޭގޮތުން މިހާރުވެސް އެބައޮތޭ ކަނޑައެޅިފައި
ކަންތައްތަކެއް. އެހެންވީމާ، މި ދޭތި އެކަތި އަނެކައްޗާއި ފުށުއެރުންތަކެއް އެބަހުއްޓޭ. އެއީ ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މިއީ
ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ، ހަމަ އިންސާނީ ހައްޤުގެ ނަޒަރުން ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ޖިނާޢީ ކުށާއި
އަދަބު ބަޔާންކުރާ ގާނޫނެއްގައި މި ވިކްޓިމަކަށް ލިބޭ އެހެން ޙައްޤެއްގެ ވާހަކަ ބަޔާންކުރީމަ ދެން އެ ވަކި ކަމެއް
ގާނޫނަކުން ލާޒިމުކުރީމަ އެ ކުށްތައް މި އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގައި އެ ލާޒިމުކަމެއް ނުކޮށް އޮތުމަކީ މި ކުށްކުރި މީހާގެ
ޙައްޤު މީގައި ބޮޑަށް ސަލާމަތް، މި މެންޑޭޓަރީ ޕްރޮސީޖަރއެއް ފުރިހަމަނުކޮށް އޮތުމަކީ ފަނޑިޔާރު އަދަބު
ދޭއިރުގައި، އަދަބު ކަނޑައަޅާއިރުގައި އެ ތަޙުޤީޤުކޮށްގެން ގެނެވުނީ ގާނޫނާ އެއްގޮތަކަށް ނޫން ކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި
އެހެންވާންޖެހޭ ކަމަކަށްވާތީ އެއީ މި ގާނޫނުގައި ހިމަނަން މުހިންމު ކަމެއް ކަމަކަށް ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނަކުން
ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އެއީ މި ދެންނެވި ސަބަބުތަކަށް ޓަކައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޯޓެޑް އިނގޭތޯ. އާދެ! ކުރިއަށްގެންދަވާ.
ބޭރުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ މިއީ މިހާރު މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ފަރުވާ ދެވޭނެ ކުށުގެ
ޢަމަލު ހިންގާތާ 72 ގަޑިއިރު ފާއިތުވުމުގެ ކުރިންނޭ. ދެން އަނެއްކާ ރޭޕް އެވިޑެންސް ކިޓް ކިޔާފައި އިންނާތީ
އަޅުގަނޑު ހަމަ އުފެދޭ ސުވާލެއް، އެއްކަލަ ރޭޕަކީ ވަކި ހާލަތެއް، އިންސެސްޓަކީ ވަކި ހާލަތެއް. އެހެންވެއްޖެއްޔާ
އަސްލު ދެ ކަމަށް ވެސް މީތި ބޭނުންކުރެވޭނެ ޓެކްނިކަލް ޓާމެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އަނެއް ފަތުވާއަށް ބަލާ
ކަމުގައިވަންޏާ ވެސް ރޭޕް ވަކިން ހަމަ ބަޔާންކޮށްފައި، އިންސެސްޓް ވަކިން ބަޔާންކޮށްފައި އިނދޭ. ދަ އެކްޝަނަށް
ދާއިރުގައި އަސްލުގައި ދެ ކަމަށް ވެސް މީތި ބޭނުންކުރެވެންޏާ މި ޓަރމުން ލިމިޓްވެޔޭ އިންސެސްޓް ފޯރގޯ ކުރާނެ
މީހަކަށް އެ ލިބެންޖެހޭ ހިމާޔަތް. އެއީ ވަން ތިންގް އަސްލުގައި ރޭޕް ބީންގް ނޮޓް ލިވިންގް ޓުގެދަރ ދެއްތޯ
7

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ފެމިލީއެއްގެ މި ހަޒްބެންޑް ވައިފް ނޫން. އިންސެސްޓަކީ އެމަންގް ދަ މަޙްރަމްސް. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ދެ ކަމަށް ވެސް
އަސްލުގައި ފަތުވާގައި ވެސް އިނދޭ އެޑްރެސްކޮށްފައި 120 ޑޭސް. ދެން ފަރުވާއޭ ކިޔާފައި (ނ) ގައި ފާހަގަކޮށްފައި
އިނީމަ، އަސްލު 72 ގަޑިއިރު ތެރެއަށް ވަންނަނީ އެމަޖެންސީ ކޮންސްޓްރަސެޕްޓިވް ޕިލްސްގެ ދެ ގުޅައިގެ ވާހަކަ
އަސްލުގައި އެ ވަންނަނީ 12 ގަޑިއިރުގެ އެތެރޭގައި ނަގަން. އެކަމަކު ހަމަ އޭގައި އެބަ ބަޔާންކުރޭ މި ރިޕޯޓުކުރާ
މައްސަލަތަކުގައި. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އޭނަ 72 ގަޑިއިރު ފަހުން ރިޕޯޓުކުރީމަ ވެސް ޕީ.ޖީން، ޖެންޑަރއިން ވެސް
ފާހަގަކުރި ހެން އަސްލުގައި އެހެން އެވެނިއުއަކުން އޭނައަށް އަދިވެސް ބިކޯޒް އޮފް ރޭޕް އިންސެސްޓް އެބަ ލިބެއޭ ޓު
ފޯރގޯ އަ އެބޯޝަން ދެއްތޯ އަސްލުގައި. ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ލީގަލައިޒްވެފަ. އެހެންވީމާ، އެ މާއްދާ މި ތަނަށް
ގެނެއްސަ، އެ ފަރުވާ އެ ޕާޓް ކުޑަކުޑަކޮށް އޮޅުންއަރާހެން ސޮރީ އައިއެމް ނޮޓް އަ ލީގަލް ޕާސަން. މި އެތާނގައި
ކުޑަކުޑަކޮށް އޮޅުން އެބަ އަރާ ކަންނޭނގެ އެހެން އިންނާތީ. އަސްލު އެމަޖެންސީ ކޮންޓްރަސެޕްޓިވް ޕިލްއެއް ދޭ
ވާހަކަ މީގައި އިންނަނީ. އެކަމަކު އިފް ދަ ޕާސަން ފޯރ ގޮއިން ރޭޕް އޯ އިންސެސްޓް ކަމްސް ޓު ހެލްޕް ސަރ ވިސް
ޕްރޮވައިޑަރ، އޭނައަށް ހަމަ އަދިވެސް އެ ސަރވިސްތަކެއް ދެވެއޭ. ދެން ހިއުމަން ރައިޓްސް ސައިޑުން ވެސް
ފާހަގަކޮށްފި ކަންނޭނގެ އެހެން ސަރވިސަސްތަކުން ވާނެ ކަންތައްތަކެއް މީގައި ނެތިފައި ވަރަށް ބޮޑަށް
ލިމިޓްކުރެވުނީމަ ދެން އެ މި އިންސެސްޓް އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑު މި ނަގަނީ. އިންސެސްޓް އިޒް ނޮޓް ގެޓިންގް
ކަވަރޑް. ދެން މިއަށް މި ކިޔަނީ ރޭޕް އެވިޑެންސް ކިޓް. އެހެންވެ ސެކްޝުއަލް އެސޯލްޓް އެވިޑެންސް ކިޓެއް ކަހަލަ
ނަމެއް ކިޔައިފިއްޔާ އިޓް ބިކަމްސް ބޯތްއޭ. ދެޓްސް މައި ޕޮއިންޓް.
އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑެޕިއުޓީ ކައުންސެ ލް ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އަސްލު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ އެއް ވާހަކައެއް އެ ފާހަގަކޮށްލީ އަސްލު މިއަށް ރޭޕް
އެވިޑެންސް ކިޓް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިހާރު މި ޑިސްކަސްކުރާ މާއްދާއަށް ކޮންމެހެން އެ ގުޅެނީކީއެއް
ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އަސްލުގައި މީގައި ކަވަރކުރާ މާއްދާތަކަށް ބަލާއިރު އެ ވިދާޅުވާހެން އަސްލު ރޭޕް
އެވިޑެންސް ކިޓުގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އަސްލު ސަޖެސްޓްކުރަން ބޭނުން ޖިންސީ އަނިޔާއާ ގުޅޭ
ފޮރެންސިކް އެގްޒާމް ހެދުން. އެގޮތަށް އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން ސަޖެސްޓްކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން ހަމަ ދެންމެ އަސްލު
އެ ފާހަގަކުރައްވާހެން މިހާރު މިއީ ދެވޭ ޕިލްއެއް ނޫނީ ފަރުވާއެކޭ ތި ވިދާޅުވަނީ އެއީ އެ ޕިލް ކަމަށްވާނަމަ އަސްލު
އެންޝުއަރކުރަންޖެހޭނެ އެހެންވެއްޖެއްޔާމު އޭތި ލިބޭނީ ހަމައެކަނި ރޭޕް ވިކްޓިމަކަށް އެކަނިކަން. އަސްލު އެކަހަލަ
8

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އަޅުގަނޑުމެން އަދި ކުޑަކޮށް ވިސްނާލުން މުހިންމު ޓެކްނިކަލްޓީސް އެބައުޅޭ ކަންނޭނގެ މި މާއްދާ ޑްރާފްޓްކުރުމުގައި
އަސްލުގައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ތި ވަޑައިގަތީ އެކަމަކު 50 ވަނަ މާއްދާގެ އެކަކަށް ދެއްތޯ؟ އާދެ!
އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑެޕިއުޓީ ކައުންސެލް ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މަފްޙޫމްގައި މި ޤަބޫލުމިކުރެވެނީ މި ގާނޫނުގައި މި ޑިފައިން އެބަކޮށްދޭ އިންސެސްޓް
ވިޔަސް ވެސް ދަ އެކްޓް އޮފް ރޭޕް އެއަށް. އެހެންވީމާ، އެއަށް ރެފަރކުރާ ކަމަށްވަންޏާ މިއަކު އަސްލަކު އިޝޫއެއް
ނާދެ. އެކަމަކު ތި ބޭފުޅުން ބޭނުންފުޅުވަނީ ރޭޕް އެވިޑެންސް ކިޓުގެ ނަމުން ވެސް އެކަން އަނެކަތި ކުރަން
ކަމަށްވަންޏާމު އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޢުތިރާޟެއް އެއަކު ނެތް.
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މި ފަތުވާގެ ވާހަކަ ދެކެވޭތީ އާއި އެބޯޝަންގެ ވާހަކަ ދެކެވޭތީ
އަޅުގަނޑަށް އެނގިފައި އޮތް ގޮތުން އަދި މިހާތަނަށް ވެސް ޕީ.ޖީ އޮފީހުން މި ވޯކް ކުރުމުގެ ތެރޭގައި ވެސް ފަތުވާގެ
މި ޔޫސްކޮށްގެން، ފަތުވާ ބޭނުންކޮށްގެން އެބޯޝަން މިހާތަނަށް ކޮށްފައި ހުންނަނީ ހުސް 18 އަހަރުން ދަށުގެ
ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގައި. އެހެންވީމާ، ރަނގަޅު ކަންނޭނގެ އިތުރަށް ކޮންސިޑަރކުރަން، މި 18 އަހަރުން މަތީ
މީހެއްގެ މިކަހަލަ އިޝޫއެއް މި ގޮތަށް ރޭޕްގެ ސަބަބުން މި ޕްރެގްނެންޓްވާ އިޝޫއެއް ދިމާވެއްޖެއްޔާމުން ހައްލެއް
އެބައޮތްތޯ މި ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެންނަށް. އެހެންވީމާ، އެކަން ހަމަ މެންޝަންކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
9

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އަސްލު ފަތުވާގެ ވާހަކަ ނެގުން ކަންނޭނގެ މި ގޯހަކަށް މިވީ. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ފަތުވާ، ދަ ގާނޫނު އިޒް ނޮޓް
އެނީވޭ ރެފަރިންގް ޓު އިޓް، އޯ ލެޖިޓިމައިޒިންގް އިޓް އޯ ގިވިންގް އިޓް އެނީ ސްޓޭޓަސް އިނގޭތޯ. މިއީ ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެން އެކަޑެމިކް ޑިސްކަޝަނަކަށް ދާންވެގެން އަދި ފަހުން ވެސް އަތުވެދާނެ ސުވާލުތަކަށް ދާންވެގެން މި
ނަންބަރު، ނަންބަރު އޮފް ޑޭސްއާއި މި އަންނަ ސުވާލަށް އަސްލު އެޑްރެސްކުރަން ޓާމިނޭޝަން ޕްލަސް އިން ދަ
އިވެންޓް އޮފް ޕޮސިބަލް ޕްރެގްނެންސީ. އެހެންވީމާ، ރަނގަޅު ޓައިމް ޕީރިއަޑަކަށް އަންނަންވެގެން އަސްލު
ރެފަރކޮށްލީ. މިހާރު މި ފަރުމާކުރެވިފައި އޮތް ގޮތުން ހުރިހާ އެންމެންނަށް 18 އަހަރުން މަތީގެ ހުރިހާ އެންމެންނަށް
ވެސް އެޕްލައިކުރެވޭ ގޮތަށް އަސްލު މި އޮތީ. އެކަން އަޅުގަނޑަށް އަނެއްހެން ޑޮކްޓަރސް ވެސް ކުރިން މި
ޕްރޮފެޝަނަލް، މެޑިކަލް ޕްރޮފެޝަނަލްސް ވަކިން އަޅުގަނޑުމެން ބައްދަލުކުރިއިރު ވިދާޅުވި ހަމަ އެ ކްލެރިޓީ
އެބައޮތޭ. އެހެންވީމާ، އެކަމަކު އަދި އެއްފަހަރު ހަމަ ތި ބޭފުޅުން ރީވިޒިޓްކޮށްލައްވާފައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ މި
އަންނަ ހަފުތާގެ ކުރިން ފޮނުވާލަދެއްވާ އެބައޮތްތޯ އެ އެޕްލިކޭޝަންގެ އެއްވެސް މައްސަލައެއް. އެކަމަކު މި ވަގުތު މި
ރީޑްކުރާ ގޮތުން ހަމަ މި އެޕްލައި މި 14 ވަނަ މާއްދާގެ، ގާނޫނުގެ 14 މާއްދާ އާއި 15 ވަނަ މާއްދާ އާއި 16
ވަނަ މާއްދާ، 17 ވަނަ މާއްދާ، 20 ވަނަ މާއްދާ، 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)، 24 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)، 28 ވަނަ
މާއްދާއިން 38 ވަނަ މާއްދާއަށް އޭގެން ކަވަރކުރޭ އެޓްމްޕްޓް ރޭޕް، ސެކްޝުއަލް އެސޯލްޓް، ދި އެކްޓް އޮފް ރޭޕް،
އެއީ ދެން އިނދެގެން އުޅޭ މީހުން ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް ހަމަ އެކްޓް އޮފް ދެޓް، އެކްޓް އޮފް ޕެނެޓްރޭޝަން ނޫނީ
އެޓެމްޕްޓު ފޯސް ފުލީ ރޭޕް. އެ ކަވަރ އެބަކުރޭ. އެހެންވީމާ، އެ މިހާރު އެ ރެފަރެންސް ޑެފިނިޝަނަށް މި ރޭޕް ކިޓް
ބޭނުންކުރެވޭ ހާލަތަށް ދީފައި އޮތީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖެނެރަލީ ޤަބޫލުކުރެވެނީ އެބަ އެޕްލައިކުރެވޭ. އެކަމަކު ވެސް
ތި ބޭފުޅުން ވިސްނަވާލައްވާފައި ހަމަ އިޝޫއެއް އުޅެންޏާމު ފާހަގަކޮށްލަދެއްވުން އިނގޭތޯ. ތެންކިއޫ. އަޅުގަނޑު މޫވް
އޮން ކުރާނަން އިނގޭތޯ. ދެވަނައަށް އަޅުގަނޑުމެން އިންޓްރޮޑިއުސް މި ކުރާ މާއްދާއަކީ... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
މަޑުކޮށްލައްވާ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ދެވަނައަށް އަޅުގަނޑުމެން މި އިންޓްރޮޑިއުސްކުރާ މާއްދާއަކީ ކުރިން ނެތް ކޮމިޓީ
ފެނިގެން ލާ މައްދާއަކީ ޖިންސީ ގުޅުމުން ފެތުރޭ ބަލިތަކަށް ޓެސްޓުކުރުން. އެއީ އެ މާއްދާ ނެތީމަ އެމެންޑްމެންޓަކު
ވެސް ނެތް، ކުރީ މާއްދާއަކު ވެސް، ކުރީގައި އޮތް މި ގާނޫނަކު ވެސް ނެތް. އެހެންވީމާ، 50 ވަނަ މާއްދާގެ 4 ވަނަ
ބައިގެ (ހ) އަށް އަޅުގަނޑުމެން އިތުރު މި ކުރަން ގަސްދުކުރަނީ މި ގާނޫނުގެ 14 ވަނަ މާއްދާ، 15 ވަނަ މާއްދާ
އާއި 16 ވަނަ މާއްދާ އާއި 17 ވަނަ މާއްދާ އާއި 20 ވަނަ މާއްދާ އާއި 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި 24 ވަނަ
މާއްދާގެ (ށ) އާއި 28 ވަނަ މާއްދާ އާއި 38 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދަ ކުށެއް ހިންގި ކަމަށް
ތުހުމަތުކުރެވޭ މައްސަލަތަކުގައި ކުށުގެ ޝިކާރައަކަށްވީ ފަރާތުން ޖިންސީ ގުޅުމުން ފެތުރޭ ބަލިތަކަށް ޓެސްޓުކުރުމަށް
10

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ މަރުކަޒުގައި އެދިއްޖެނަމަ އެފަދަ ޓެސްޓުތައް ހެދުމުގެ އިންތިޒާމު އެ މަރުކަޒަކުން
ހަމަޖައްސައިދޭންވާނެއޭ. (ށ) ޖިންސީ ގުޅުމުން ފެތުރޭ ބަލިތަކަށް ޓެސްޓުކުރެވޭނެ އިންތިޒާމު ހަމަޖެހިފައި ނެތް
މަރުކަޒުތަކުން އެފަދަ ޓެސްޓުތައް ހެދުމަށް ބޭނުންވާ ސާމްޕަލް ނަގާ އެފަދަ ޓެސްޓުތައް ހެދުމުގެ އިންތިޒާމުތައް
ގާއިމުކުރެވިފައިވާ މަރުކަޒަކަށް ކުށުގެ ޝިކާރައަކަށްވީ ފަރާތުގެ ސާމްޕަލް ފޮނުވާ ޓެކްސްޓު ހެދުމުގެ ކަންކަން
ކުރިއަށްގެންދަންވާނެއޭ. (ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން މަރުކަޒުތަކުން ހަދަންޖެހޭ ޓެސްޓުތައް ހެދުމާ ގުޅޭ
އުސޫލުތައް ބަޔާންކުރާ ގަވާއިދު މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތުން އެކުލަވާލަންވާނެއޭ. މި މާއްދާ މި ގޮތަށް އޮތް ނަމަވެސް
އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކޮށްލަން ބޭނުންވާ އެއްކަމަކީ 50 ވަނަ މާއްދާގެ 4 ގެ (ހ) ގައި މިއީ ޖިންސީ ގުޅުމުން
ފެތުރޭ ބަލިތަކަށް ޓެސްޓުކުރުމަށް ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ މަރުކަޒުތަކުން، މަރުކަޒެއްގައި އެދިއްޖެނަމަ މެންޑޭޓަރީކުރާނެތޯ
ނޫނީ އެދިގެންތޯ މިކަންކުރާނީ؟ އެއީ ކުރަން މި އިން ދަ އިވެންޓް ދެޓް އަ ޕާސަން ގޯސް ޓު އަ ހެލްތް ސެންޓަރ
ނުވަތަ ޞިއްޙީ މަރުކަޒަކަށް މި ދާ ހާލަތެއްގައި، ގެންދާ ހާލަތެއްގައި އެދުމުންހޭ ކުރާނީ އޯ މިއީ މެންޑޭޓްކުރަންޖެހޭ
ކަމެއްތޯ އެ ސުވާލު؟ މަޝްވަރާއަށް ހުޅުވާލާނަން.
ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ ޑިރެކްޓަރ، ރިފަރަލް އެންޑް މޮނިޓަރިންގ ޢާއިޝަތު އިބާހަތު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިބާ އިނގޭތޯ އެފް.ޕީ.އޭގެ ފަރާތުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ އެދިގެން އެ ކްލޯސް ހަމަ އެގޮތަށް ނުބައިންދަން. އެއީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ނޮލެޖަކީ އެއީ އަސްލު ވިކްޓިމްސްގެ އެވަރަކަށް ނޮލެޖެއް ނުހުރޭ ބަލިތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް އެ
ކަމެއްގެ ސަބަބުން އަންނާނެ ކޮންސިކުއެންސަސްއެއް ވެސް. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ މީހެއްގެ އެ ނޮލެޖް ނުހުންނަ
ހާލަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެސިއުމްކޮށްގެން ނުވާނެ ދެޓް ޕާސަން ހޭޒް ދަ ނޮލެޖޭ އެކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން
ރެކޮމެންޑުކުރާނަން އެއީ އެ ކްލޯސް ރިމޫވްކޮށްލަން. ތެންކިއޫ.
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ އެޑްކޮށްލަން ބޭނުންވީ ހަމައެކަނި ނޮލެޖެއް ނޫން އެ ސަރކަމްސްޓޭންސްގައި ވަރަށް ނާޒުކު
ހާލަތެއްގައި ވިކްޓިމް ހުންނާނީ. އެހެންވީމާ، އެ ހާލަތުގައި އެގޮތަށް އެދުމުގެ އެ ކެޕޭސިޓީ ހުންނަ، ހުރެދާނެތޯ
ވިކްޓިމްގެ. ދެޓް އިޒް ސަމްތިންގް އަޅުގަނޑުމެން ކޮންސިޑަރކުރަންޖެހޭނެ.
އުތެމައިގެ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
11

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ އަނެއް އެފް.ޕީ.އޭއިން އިބާ އެ ފާހަގަކޮށްލެއްވި ޕޮއިންޓަށް، އަސްލު ނޮލެޖްގެ ދަށްކަން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހަމަ މިއީ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް. އެއީ މި ވާހަކަ ދައްކަން ބޭނުންވާ ކަހަލަ
މައްސަލަތަކެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އަސްލު ޞިއްޙީ ފަރުވާދޭ ފަރާތަކީ ނޮލެޖަބަލް މީހަކަށްވާން އެބަޖެހޭ. އޭނައަށް
އެބަ ލާޒިމުވާންޖެހޭ އަންގައިދޭން. އެހެންވީމާ، އެ ޕާސްޕެކްޓިވްއިން މި ގާނޫނުގެ އެ އިންޓެންޓް އޮތުން ވަރަށް
މުހިންމު ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. އެއީ އޭގެން ބުރަވެވެނީ ސިއްޙީ ފަރުވާދޭ ފަރާތަށް ލާޒިމުކުރަން. އެއީ
އޭނަ އެއީ ދަންނަ މީހާ. އޭނަގެ ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ އޮންނާނެ މިއީ އެ ރިޕޯޓްކުރާ މީހާ އާއި އަދި މުޅި ކޮމިއުނިޓީގެ
ޕަބްލިކް ހެލްތް ޕްރޮޓެކްޝަންގެ އެ މަސްއޫލިއްޔަތު އޭނަ އިސްކުރަންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، އެ ޕްރޮސްޕެކްޓިވުން
ވަޑައިގަތީމަ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މީތި ޑީލް ކުރެވޭނެހެން. ތެންކިއޫ.
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛް ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ ގާނޫނުގައި 51 ގެ އެއްވަނަ މާއްދާގައި އެބަބުނޭތާ ސާމްޕަލް ނަގާ ވާހަކައެއް ދެއްތޯ.
ސާމްޕަލް ނަގާއިރުގައި އެ ބަލާ ޑޮކްޓަރަކު ނޫނީ ޞިއްޙީ އެހީތެރިއަކު ނޫނީ ނަރުހަކު ބަލަންޖެހޭނެ ކަމެއްގެ ގޮތަށް
މިކަން ލައިފިއްޔާމު މާ ރަނގަޅުވާނެއޭ. އޭގެ ތެރޭގައި ސާމްޕަލް ނެގުމާއި އަދި އެއާއެކީގައި މިފަދަ އޭގެން ނުކުމެދާނެ
މިކަހަލަ ކަންތައްތަކާއި އެކީގައި ބަލާފައި ދެން ނަގަން ދޭން މާ ރަނގަޅުވާނެއޭ ވަކިން. އޭރުން އެ ސުވާލުތައް
ކުރެވޭނެތާ މީހާ ސާމްޕަލް ނެގުމުގެ ތެރޭގައި ކުރެވޭނެ ސުވާލުތަކެއްގެ ގޮތުން ނޫނީ އެކަންކަން ބަލާފައި މިއީ އަޅާ
ފިޔަވަޅެއްގެ ގޮތަށް މާއްދާ ގެނައިމަ މާ ރަނގަޅުވާނެހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަނެއް ޝީޒާ ދެއްތޯ؟ އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ނޯޓުކޮށްލާފައި އިންނާނެ ތި ބޭފުޅުންގެ ކޮމެންޓްސްތައް މި 18 ވަނަ
މާއްދާ އާއި 19 ވަނަ މާއްދާ ހިމަނަން. ކޮމިޓީގެ ވިސްނުމަކީ ވެސް 18 ވަނަ މާއްދާ އާއި 19 ވަނަ ހިމަނަން. އަދި
އަޅުގަނޑުމެންނެއް ނުގެންނަން ހުރިހާ އިޞްލާޙުތަކެއް. މިއީ ހަމަ މަޝްވަރާކޮށްލަނީ ހުރިހާ ބޭފުޅުންގެ މެދުގައި
ޚިޔާލު ތަފާތުވެފައިވާ ނުވަތަ އައު ޚިޔާލެއް ހުށަހެޅިފައިވާނަމަ އެއީ ތި ބޭފުޅުންނާ މަޝްވަރާކުރެވިފައި ނުވާނަމަ.
ދެން ކޮމިޓީގެ އެ ދުވަހުގެ މަޝްވަރާގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން 18 ވަނަ މާއްދާ އާއި 19 ވަނަ މާއްދާއަށް
ރެފަރެންސްކުރާ ގޮތަށް ކޮމިޓީއަށް ވެސް ބޭނުން އިނގޭތޯ. އާދެ!
12

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ ދެންމެ މި މަޝްވަރާކުރެވެމުންދާ މި މާއްދާއާ ގުޅޭގޮތުން އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން ކުޑަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން
އިޢުތިރާޟުކުރަން "އެދިއްޖެއްޔާ" އެ ފްރޭޒް ނެގުން. އެއީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެއްވެސް ޕްރޮސީޖަރއެއް މި ހެލްތް
ސަރވިސްއަށް ހޯދަން އަންނަ މީހެއްގެ އެއްވެސް ޕް ރޮސީޖަރއެއް ހަދާ ކަމަށްވަންޏާމު އަސްލު ކޮންސެންޓް އޮތުން
ލާޒިމު ކުރާނެ މި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ދިނުމުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން ވެސް. އެހެންވީމާ، އަސްލު އެކަމާއި އަސްލުގައި އެ
އިޝޫ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އެދިއްޖެނަމަކަ އެހާ ނޮޓް ކޮމްފޮޓަބަލް ވިތް އިޓް. އެއީ އެއްވެސް ޕްރޮސީޖަރއެއް
އެއްވެސް މީހެއްގެ ހަދާ ކަމަށްވަންޏާމު އެ މީހެއްގެ ކޮންސެންޓް އޮތުމަކީ ލާޒިމު ކަމެއް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ ހޯމަ ދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން ބައްދަލުވުމެއް ކުރި ހެލްތް މިނިސްޓްރީ އާއި އައި.ޖީ.އެމް.އެޗް، އޭ.ޑީ.ކޭ ދެން އަދި
ވެސް އެހެން ހެލްތް ޕްރޮފެޝަނަލްސްއާ. އެ ބޭފުޅުން އަސްލު އިޝޫ އެބަ ނަންގަވާ. މިއީ އެދިގެން ކުރާ ކަމެއްގެ
ގޮތުގައި އޮވެއްޖެއްޔާ އެއީ އޭނައަށް ގެއްލުންހުރި ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ވަންޏާ އެބަޖެހޭ ވިސްނާލަން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މަޝްވަރާކޮށްލަންޖެހޭ ކަމެއް. އެ ބޭފުޅު ން މި އެދިއްޖެ މިއީ އެދުން ނަގަން ބޭނުންވަނީ ވެސް
ހެލްތް ސެކްޓަރގެ ބޭފުޅުން. އެހެންވީމާ، އާދެ!
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޭރުން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެއްކަލަ މިސާލަކަށް ދެން ހެދިދާނެ އެއްގޮތެއް ކަންނޭނގެ މީގެ ވާހަކަ ނޫނީ
ޓްރީޓްމަންޓް އެންމެ ފުރަތަމަ ދިމާވާ ހެލްތް ޕްރޮފެޝަނަލެއް ވިކްޓިމަކަށް، އޭގެ އިމްޕޯޓެންސް ކިޔައިދިނުމަށްފަހު
ދެން ހިމް އޮރ ހާ ޓު ޑިސައިޑް ދެޓް އިސް ފައިން. އެކަމަކު އަސްލު ކޮންސެންޓް ލާން މުހިންމު. އެއީ އިޓްސް އަ
ރިކުއަރމެންޓް ޕްރޮސީޖަރއެއް ހަދާ ކަމަށްވަންޏާ އެއްވެސް މީހަކަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
13

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ފާހަގަކޮށްލީ ނޫންތޯ އިޝޫއެއް ދެއްތޯ އަނެއް މާއްދާ އާއި ހުރިހާ ޓެސްތްތަކާ އެއްކޮށް. އެކަމަށް ޓަކައި އަސްލު މި
ނުލަނީ އެއް ތަނަކަށް. އެއީ މިސާލަކަށް އޭނަ އިންކާރުކޮށްފިއްޔާ މި ޓެސްޓްތައް ވެސް ނެހެދޭނީ ނޫންތޯ. އެހެންވެގެން
އަސްލު 2 ބަޔަކަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މަޝްވަރާކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ. އެއްބަސްނުވެވޭ ނުވަތަ 2 ފިކުރުގެ ދެތިން
ޚިޔާލު އުޅޭ ކަންތައްތަކަށް. ފުލުހުން ހުށަހަޅާފައި އެބައޮތް ކޮމެންޓެއް 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ރޭޕް ކޭސް
ލާޒިމްކުރާ މާއްދާއަށް އިތުރު ކޮލިފިކޭޝަނެއް ގެންނަން ހުށަހަޅުއްވާފައި އެބައޮތް އިނގޭތޯ. އެ ހުށަހަޅުއްވާފައި،
އަޅުގަނޑު އަޅުވައިލާނަން ހުރިހާ ބޭފުޅުންގެ... އާދެ! ކޮމެންޓްގައި މި އޮތީ ހުރިހާ ހާލަތެއްގައި ވެސް ސާމްޕަލް ނެގޭނީ
ސާމްޕަލެއް ލިބެން ހުންނަ ހާލަތްތަކުގައި އެކަނި ކަމުގައިވާތީ ގާނޫނުން ސާމްޕަލެއް ނެގުމަށް ލާޒިމްކޮށްފައި
އޮންނަންވާނީ ސާމްޕަލް ލިބެން ހުންނަ ހާލަތްތަކުގައި އެކަނި ކަމަށް ފެންނާތީ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، ގާނޫނުގައި
އިޞްލާޙުކޮށްލަދިނުމަށް ޝިކާރައަށްވާ ފަރާތުގެ ހަށިގަނޑާއި، އަންނައުނު ސާމްޕަލެއް ލިބެން ހުރި ހާލަތްތަކުގައި
ސާމްޕަލް ނެގުން. އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު ދޭނަން ޕޮލިހަށް މި އެކްސްޕްލެއިން ކޮށްލަދިނުމަށް. ދެން އެއަށްފަހު
މަޝްވަރާއަށް ހުޅުވާލަން.
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެއްކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވުނީ ބައެއް ފަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅޭއި ރުގައި ވެސް
މިސާލަކަށް 2 އަހަރު ކުރީގައި ވެސް އައިސްދާނެ ޙާދިސާއެއް ހިނގީ. ހިނގުމަށްފަހު އެތައް ދުވަހެއް ފަށުން ވެސް
ހުށަހެޅިދާނެ. އެހެންވެއްޖިއްޔާމު އަދި ޓެސްޓް ކުރިޔަސް މީގެ ތެރޭގައި މިހުރި ހުރިހާ ކަންތައްތަކަކީ މިސާލަކަށް
އަންނައުނު ވެސް ނެގުމާއި، މިގޮތަށް ބައިވަރު ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި. ހުރި ކޮންމެ ކަމަކީ އެވިޑެންސް ލިބޭނެ ކަމެއް
ނޫނޭ އެއީކީއެއް. ފަހުން އެހާ ދުވަސްފަހުން ނެގުނީ ބަޔާން ނޫނީ ހުށަހެޅޭ ހާލަތްތަކުގައި. އެކަމަކު ގާނޫނުން ލާޒިމް
ކުރާތީވެ ތުހުމަތެއް އައިއްސި ކަމަށްވަންޏާ ނަގަން ލާޒިމްކުރާތީވެ އޭގެން އެވިޑެންސްއެއް ނުލިބުނު ކަމަށް ވިޔަސް
އަންނައުނު ވިޔަސް ނޫނިއްޔާމު ހުރިހާ ސާމްޕަލްތަކަކަށް ވެސް ދާން ލާޒިމްވާނެ ނޫންތޯއޭ މިހާރު މިއޮތް ގޮތަށް އޮތް
ކަމަށްވަންޏާ. އެހެންވީމާ، ނުލިބޭނެކަން ކަނޑައެޅިގެން އިނގޭ ސާމްޕަލަކަށް އެއީ ތަކުލީފުތަކަކަށް، އަސްލު ޙަޤީޤަތަކީ
ހަމަ ޝިކާރައަކަށްވާ މީހާ މި ޕްރޮސެސްތައް ފޮލޯކުރާއިރު ވެސް ވަރަށްބޮޑަށް އެހެން ކަހަލަ ތަކުލީފުތަކަކާ އެކީގައި އެ
ޕްރޮސެސްގެ ތެރޭގައި ވެސް ހުންނާނީ. ކުރާއިރުގައި އެވިޑެންސް ނުލިބޭނެ ހާލަތްތަކެއްގައި ވެސް ނަގަން ލާޒިމްކުރީމަ
އެ ސަބަބަށް ޓަކައި ނަގަންވެއްޖިއްޔާމު ހަމަ އެބަ ދިމާވެއޭ ކޮންމެވެސް އިޝޫއެއް. އެހެންވީމާ، އަސްލު އެކަން
ފާހަގަކޮށްލީ.
14

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ފެމެލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ އޮތޯރިޓީގެ ބޯޑު މެންބަރު މަރިޔަމް ޠާއިފާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތޮއިފާ އނގޭތޯ ފެމެލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީން. އަސްލު ފުލުހުންގެ ކޮންސާރނަކީ ހަމައެކަނި ރިޕޯޓިންގ ޓައިމްއާ
ގުޅިގެން އޮތް ކަމެއް ކަމަށްވާނަމަ އަޅުގަނޑު ސަޖެސްޓްކޮށްލާނަން އަސްލު އެއަށް ޓައިމް ފްރޭމެއް ލާން. އެއީ މިގޮތަށް
މެންޑޭޓު ކުރުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. ބިކޯޒް މެންޑޭޓުކޮށްގެން ހުރިހާ މައްސަލަތަކުގައި
އެވިޑެންސް ކިޓް ބޭނުންކުރުން ލާޒިމް ކުރުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. އެހެންވީމާ، މިސާލަކަށް
އެވިދާޅުވާހެން ރިޕޯޓުކުރަނީ ޙާދިސާ ހިނގިތާ އަހަރުތަކެއް ފަހުން ނޫނީ އަ ހަރެއް ފަހުން ކަމަށްވާނަމަ އެކަހަލަ ގޮތަކަށް
އިޞްލާޙުކުރުން ރަނގަޅު. އެކަމަކު މެންޑޭޓުކުރާ ގޮތަށް އިނުން އަޅުގަނޑު ސަޖެސްޓްކުރަނީ.
ބޭރުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އެ ވިދާޅުވިހެން އަހަރުތަކެއް ފަހުން އަންނަންޏާ މޭބީ އޭގެ ނުހުންނާނެ ކަންނޭނގެ ދެއްތޯ ނަގާނެ ސާމްޕަލެއް.
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ފުލުހުން އެ ފާހަގަކުރި ކޮންސަރންސްތައް އެއަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ކޮންމެ ދުވަހަކު ހަމަ ކޭސްތަކާއި ޑީލް
ކުރަމުންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވޭ ކަންކަން އެއީ. އެހެންނަމަވެސް، ޓައިމް ފްރޭމެއް ލާއިރު ވަރަށް
މުހިންމު މެޑިކަލް ސައިޑުން ބޭފުޅުންނާއި އަޅުގަނޑުމެން ޑިސްކަސްކުރަން މިސާލަކަށް ރީޒަނަބަލް ޓައިމަކީ ކޮބައިތޯ
ސާމްޕަލްތަކެއް ހަށިގަނޑުގެ ތެރެއިން ނެގޭނެ. ބިކާޒް ވަރަށް ވަލަނަރަބަލް ސާމްޕަލްތަކެއްގެ ވާހަކަ ވަރަށް ފަސޭހައިން
ހީލްވާ ބޯންސްތަކެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ ދެއްތޯ. ހެކި ހޯދަން އުނދަގޫ ވެސް މިވަނީ މިފަދަ
ސަބަބުތައް އެހެން ހުރީމަ. ސޯ އެގޮތަށް ބަލާފައި ރީޒަނަބަލް ޓައިމެއް ޓައިމް ފްރޭމަކަށް ލުން މުހިންމު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ވެސް ޕޮލިސްގެ ކިބައިން ފޮރެންސިކް ބޭފުޅުންގެ މަޝްވަރާ މީގައި ހޯދާލައްވާފައި އެންމެ އެކަށީގެންވާ
ޓައިމް ފްރޭމެއް ކޮމިޓީއާ ހިއްސާކޮށްލަދެއްވުން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ހެލްތް ސައިޑުން ވެސް އަޅުގަނޑު ބަލައިލާނަން.
ކިހިނެއްތޯ ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ ޖެނިފަރ.
15

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތުގެ ސީނިއަރ މެޑިކަލް އޮފިސަރ މަރިޔަމް ޖެނިފަރ ވާ ހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ވެސް ޕޮލިހުން ފާހަގަކުރި ފަދައިން ސާމްޕަލް ނަގަން ލާޒިމްކޮށްފައި ދެން އެ ވިދާޅުވާހެން އިފް ދަ
ގޯލްޑަން ޓައިމް ހާޒް ޕާސްޑް އަނެއް އެ ހުރިހާ ސާމްޕަލެއް ނަގައިގެން ފޮރެންސިކް ސައިޑުން އޭތި އެވިޑެންސްއެއް
ގޮތަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުލިބޭ ހާލަތެއް އަތުވެދާނެ. އެހެންވެއްޖިއްޔާ ޓައިމް ޕީރިއެޑް ކަނޑައަޅާއިރު ރަނގަޅު ދެއްތޯ
ފޮރެންސިކް އެވިޑެންސް ޓީމް ސައިޑުން އިނގެން އަސްލު ކޮބައިތޯ އެންމެ އެ ޓައިމް ޕިރިއެޑަކީ ވެން އެވިޑެންސް
ކަލެކްޓެޑް ވިލް ބީ ޔޫސްފުލް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޯޓެޑް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެކަން ކުރިއަށް. ދެން އޮންނަ އިޝޫއަކީ، އާދެ!...
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛް ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ ފުލުހުން މި މާއްދާއަށް ހުށަހެޅި ކޮމެންޓަކީ ކޮމިޝަނަށް ވެސް ޤަބޫލުކުރެވޭ
ކޮމެންޓެކޭ. އެކަމާ އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން މިއިނީ އޯވަރ އިޝޫއެއް އިނގޭތޯ. މި އިޝޫއަކީ ގަވާއިދުތައް ހެދުމާއި، މީގެ އޯވަރސައިޓް ހަވާލުކުރާނީ ކޮން
ބަޔަކާތޯ. ވަރަށްބޮޑަށް ޑްރާފްޓްގައި ބާރު އަޅާފައި މި އޮތީ ފެމެލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީން އެފް.ޕީ.އޭއަށް، އެފް.ޕީ.އޭގެ
މެންޑޭޓުގެ ގޮތުން ވެސް އޯވަރސައިޓް މެންޑޭޓު ދޭން. ގާނޫނުތައް، ގާނޫނުގެ ދަށުން ހަދަންޖެހޭ ބައެއް ގަވާއިދުތައް
ހަދަން ހަވާލުކޮށްފައި އެބަހުރި އެފް.ޕީ.އޭއާ. އަނެއް ގަވާއިދުތައް ޕޮލިހާ. ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ކޮށްފައިހުރި
އަޅުގަނޑުމެން މި އިތުރުކުރާ 2 ޑްރާފްޓްގައި ހެލްތަށް މި ދަނީ ބައެއް ގަވާއިދުތައް ހެދުން. ދެން ޕީ.ޖީން ވެސް އަދި
އަޅުގަނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުން އެޗް.އާރު.ސީ.އެމުން ވެސް ކަންނޭނގެ އަޅުގަނޑަކަށް ޔަޤީން ނުވޭ. ކޮންމެވެސް
ޕީ.ޖީންނާއި މެޑިކަލް ސައިޑްގެ ބޭފުޅުންނާ އަޅުގަނޑުމެން ވަކިން ބައްދަލުކުރިއިރު އައި ކޮމެންޓެއް މިއީ ކޮންމެވެސް
އެއް ބަޔަކާއި މި މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކުރުމަށް. ދެން މީގައި އެފް.ޕީ.އޭއިން ފާހަގަކުރައްވާ ނުކުތާތަކެއް ޖެނެރަލީ
ކޮންސިސްޓެންޓް ނުކުތާތަކެއް އެބަހުރި މިއާއި ގުޅިގެން ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތައް ހެދުމުގަޔާއި އޯވަރސައިޓް
16

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ހަވާލުކުރުމުގައި. އުތަމައިން ވެސް ފާހަގަކުރައްވާފައި އޯލްރެޑީ ބައެއް އުސޫލުތަކަކީ ހެލްތުގެ ބައެއް ޕްލޭންތަކުގައި
ހުންނަންޖެހޭ އެސް.އޯ.ޕީތަކުގައި ހުރި ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބޭ ހުރި އެހެންނަމަވެސް، އެޕްލައި ނުކުރެވޭ ބޭނުން
ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން އެގޮތަށް ޢަމަލު ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ނެތް އެއްޗެއް ކަމަށް ސިފަވާ މިންވަރަށް އޮތް ކަންކަން
ކަން. އެހެންވީމާ، މި މައްސަލައަށް ހައްލެއް ހޯދަން އަޅުގަނޑު މަޝްވަރާކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ. އެފް.ޕީ.އޭގެ ކޮންސާރން
ޝެއާރކޮށްލަން ވަރަށްބޮޑަށް އެބައޮތް ތި ބޭފުޅުންނަށް މަސްއޫލިއްޔަތުތައް މި ގާނޫނުގައި، ޑްރާފްޓްގައި
ހަވާލުކުރައްވާފަ.
ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ ޑިރެކްޓަރ، ރިފަރަލް އެންޑް މޮނިޓަރިންގ ޢާއިޝަތު އިބާހަތު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ ޖެނެރަލްކޮށް ފާހަގަކޮށްލާފައި އިންނާނީ ރޭޕް ކޭސްގެ އުސޫލު ތައްޔާރުކުރުމާއި ހަމަ މޮނިޓަރިންގ
ކޮމްޕޯނަންޓް މި އިނީ އެފް.ޕީ.އޭއަށް މިހާރު އިޞްލާޙު ހުށަހަޅުއްވާފައި އިން ގޮތުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ މިހާރު
އަސްލު އެފް.ޕީ.އޭއަކީ ވަކި ގާނޫނެއްގެ ދަށުން އުފައްދާފައި އިންނަ ބޮޑީއެއް. އެއީ ޑޮމެސްޓިކް ވަޔަރލެންސް
ޕްރިވެންޝަން. އަޅުގަނޑުމެން މެންޑޭޓަށް މި ފޯލްވަނީ ވެސް ޑެއިލީ ކޮންޓެކްސްޓަށް ހިނގާ ޢަމަލުތަކޭ. އޭގެ މާނައަކީ
މިހާރު އޮތް ގޮތުން ޖިންސީ ކުށެއް ގާނޫނުގެ ދަށަށް ފޯލްވާ ހުރިހާ އެއްޗެއްސަކީ އެފް.ޕީ.އޭއަށް ފޯލްވާ ނޫނީ
އެފް.ޕީ.އޭގެ ރޯލެއް ބަޔާންކުރެވިފައި ހުރި އެއްޗެހިތަކަކަށް ނުވާތީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ގިނަ ފަހަރަށް ނުވެސް އިނގޭ
އަސްލު ޖިންސީ ކުށުގެ ބޮޑެތި މައްސަލަތައް މިސާލަކަށް ރޭޕްގެ މައްސަލަތައް ގޭންގް ރޭޕް މިކަހަލަ މައްސަލަތަކުގައި
ކަންތައްތައް ހިނގާގޮތެއް ވެސް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނީނދޭ ގާނޫނަކުން އެބައި ހަވާލުކޮށްފަ. ދެން
އެފް.ޕީ.އޭއަށް މި އިންނަނީ ޖިންސީ ކުށުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން ސެކްޝުއަލް އޮފެންޑަސް ރެޖިސްޓްރީ ބެލެހެއްޓުން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ އޯލްރެޑީ ޑޮމެސްޓިކް ވަޔަރލެންސް ޕްރިވެންޝަން އެކްޓްގައި އެފް.ޕީ.އޭއަށް
އެބައިނދޭ ހަމަ ހެލްތް ސެކްޓަރ އިން ހެލްތް ސެކްޓަރ ގައިޑްލައިން އިން ރެސްޕޮންޑިންގ ޓު ޖީ.ޑީ.ވީގެ މޮނިޓަރިންގ
ބައި ވެސް އަދާކުރަން. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވެނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާތަނަށް ވަރަށް ޗެލެންޖިންގ
އިނގޭތޯ އެ ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ ކެރީއައުޓް ކުރަން. އެއްކަމަކަށްވަނީ ހަމަ ހޮސްޕިޓަލްތައް މި އިންނަނީ ހެލްތް
މިނިސްޓްރީގެ މެންޑޭޓުގެ ދަށުގައި. މޮނިޓަރިންގ ކޮމްޕޯނަންޓް ވެސް މި އިންނަނީ ހެލްތް މިނިސްޓްރީއަށް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހެންވީމާ، މިހާތަނަށް ޕޮލިސީ ލެވެލްގެ ވެސް ވަރަށް ބައިވަރު ބައްދަލުވުންތައް ބާއްވައިފިން
އެފް.ޕީ.އޭއަށް އަސްލު މި މަސައްކަތް ނުކުރެވޭތީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ޑޭޓާއެއް ވެސް ނުލިބޭ. ކިތައް ޑޮކްޓަރސްތޯ
ޓްރެއިންވަނީ. އެހެންވީމާ، އަނެއްކާ މި ގާނޫނުގެ ދަށުން މިފަދަ ރެސްޕޮންސިބިލިޓީއެއް އެފް.ޕީ.އޭއަށް އައިއްސިއްޔާ އިޓް
17

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ވިލް ބީ ވެރީ ޗެލެންޖިންގ. އަޅުގަނޑުމެން އެހެންވީމާ، ޕްރޮޕޯސްކުރާނީ އެ މެންޑޭޓު އޮތް އެ އޯވަރސައިޓް އަދި
އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ ބޮޑީއަކަށް މި މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކުރުމަށް. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އިން ގޮތުންވެއްޖިއްޔާ ހަމަ
ހެލްތް މިނިސްޓްރީއަށް ވިލް ބީ.
އުތެމައިގެ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި އޯވަރސައިޓް ފަންކްޝަންގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާނޫނުތައް ކުޑަކޮށް ޕީސްފީލްކޮށް މިކަމުގައި
އޮންނާތީ ދިމާވާ މައްސަލައެއްހެން. އެއީ ވަކި ގާނޫނެއް ވަކި މީހަކާ ހަވާލުކޮށްގެން އުޅޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ގާނޫނުތައް
ތަންފީޛުކުރަން އުޅޭތީ އެކަމަކު އި ޝޫއަށް އެހާބޮޑަށް ނުބެލި. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަސްލު އަޅުގަނޑުމެންގެ މައިގަނޑު
ފަންޑަމެންޓަލް އިޝޫއަކީ ހެލްތް ސެކްޓަރގެ ހުރި އިޝޫސްހެން. ޕަބްލިކް ހެލްތްގެ އިޝޫސްހެން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ މިހާރު ހެލްތް ސެކްޓަރ ރެސްޕޮންސް ޓު ޖެންޑަރ ބޭސް ވަޔަރލެންސްއަކީ ފުދޭވަރަކަށް
ކޮމްޕްރިހެންސިވް ވަރަށް ތަފްސީލީ ގޮތަކަށް ތައްޔާރުކުރެވިފައި އޮތް ގައިޑްލައިނެއް. އެހެންވީމާ، އަސްލު އެބަޖެހޭ ހެލްތް
ދާއިރާއިން މި ޕަބްލިކް ހެލްތް މައްސަލައަށް ސިސްޓަމެޓިކަލީ ރެސްޕޮންޑް ކުރެވޭނެ އިންތިޒާމް ހަމަޖެހެން. ދެން
އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ މި ގާނޫނުގައި ގެންނަ ކުޑަކުޑަ ދެތިން ޗޭންޖަކުން އޭތި އަންނާނެއެކޭ. އެކަމަކު މީތި ޖެހެނީ
ތަންކޮޅެއް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ބެލުންހެން އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. އެއީ މިހާރު ވެސް މި ފެންނަނީ ސިސްޓަމިކް
ގެޕްސް ދެއްތޯ. އެ މިސާލަކަށް އެފް.ޕީއޭއަށް މީގެ 2 ބައިކުޅަ އެއްބައި ހަވާލުވުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
މީގެ ތެރޭގައި ވަރަށް އިސްކަންދޭންޖެހޭ އެއްކަމަކީ އެހެން ގާނޫނުތަކުގައި ހުރި ގެޕްސް ވެސް މީގެ ސަބަބުން އެބަ
ކްލޯސް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް ބެއްލެވުން އިނގޭތޯ. މިއީ ހަމަ ވަރަށް ޖެނެރަލް ކޮމެންޓެއް. ސަބަބަކީ ދިމާވެގެން މި އުޅޭ
މައްސަލައަކީ ސިސްޓަމިކް ގެޕްސް. ސިސްޓަމްގެ ހުރި އެކި ބާގަނޑުތަކުން މީހުން ނެއްޓިގެން މި ދަނީ. ދެން މީގައި
އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ ޞިއްޙީ ދާއިރާގެ ޑޮކްޓަރުން ރެކްރޫޓްކުރާ ފަރާތަކީ ހެލްތް މިނިސްޓްރީ ދެއްތޯ. ޑޮކްޓަރުން
ރެކްރޫޓްކުރާއިރު އެ ބޭފުޅުން ރާއްޖޭގެ ގާނޫނުތަކާއި ރާއްޖޭގެ ކަންތައްތައް އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ 77 އިންސައްތަ
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ބޭރު ޑޮކްޓަރުންހެން އުޅުއްވަނީ. އެހެންވީމާ، އެމީހުން އަސްލު ރާއްޖޭގައި ގާނޫނުތަކާއި
ގަވާއިދުތަކަށް އަހުލުވެރިކުރުވަން ކުރެވޭނީ ކިހާވަރެއްގެ ކަމެއް ކަމެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނޭނގޭ ކަންނޭނގެ.
ގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ މި ގައިޑްލައިނަކީ އެމީހުންގެ ތަމްރީނުގެ ތެރޭގައި ހިމެނެންޖެހޭ
ގައިޑްލައިނެއްހެން. އަމުދުން ސިސްޓަމްގެ ނިޒާމީ ގޮތުން ޚިދުމަތްތައް ނުލިބޭ މީހުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގިނައީ ޕަބްލިކް
ހެލްތް ސައިޑުން ވެސް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ މީހަކަށް އައި.ޖީ.އެމް.އެޗްގައި ހުންނަ އެފް.ޕީ.ޔޫއަކަށް ރިފަރއެއް
18

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ނުކުރެވޭނެ. މިހާ ބޮޑުވާ ކަމެއްގެ ވާހަކަ އަސްލު މި ދައްކަނީ. މިއީ ހަމަ ވަރަށްބޮޑު ޕަބްލިކް ހެލްތް މައްސަލައެއް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ ހެލްތް މިނިސްޓްރީން ޑޮކްޓަރުން ރެކްރޫޓްކުރުމާއި، އެ މީހުން ރާއްޖޭގެ
ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކަށް އަހުލުވެރިކުރުވުމަށް ރާއްޖޭގެ ގާނޫނުތައް ނެގެހެއްޓުމަށް އެ މީހުންގެ ޒިންމާ އޮތް
މިންވަރާއި، މިހުރިހާ އެއްޗެއް އެބަ އަންނަންޖެހޭ. އެހެންނޫނީ ރޭޕް ވިކްޓިމަކަށް ވެސް އަދި ގެވެށި އަނިޔާގެ
ވިކްޓިމަކަށް ވެސް ލިބެންޖެހޭ ފަރުވާއެއް ނުލިބޭނެ. އަދި އިންސާފާއި ހިސާބަށް އަންނަ ވާހަކައެއް ނޫން މި
ދަންނަވަނީކީއެއް. ހަމައެކަނި ފަރުވާ ވެސް ނުލިބޭނެ ވާހަކަ މި ދަންނަވަނީ. އެހެންވީމާ، މިއީ އެހާ އަސާސީ
ހިސާބެއްގައި ވަރަށް ހާލު ދެރަކޮށް އޮތް ކަމަކަށްވާތީ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ކިތަންމެ ވަރަކަށް
އުއްމީދުތަކެއް ކުރިޔަސް އަޅުގަނޑަކަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ އެ ސޭފް ގާރޑްސް އެޝުއާރކުރެވޭނެ ކަމަކަށް. ދެން ވަރަށް
ނެގެޓިވް ދެއްތޯ. އެހެންނަމަވެސް، ހާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ މިކަހަލަ
ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހުނީމާ އެބްސްޓްރެކްޓްވީމަކާ އަސްލު މީހާއަށް ރަށެއްގައި ވަލަނަރަބަލް މީހާއަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ސަރވިސްއެއް ނުދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ކަންދިމާވާތީ އަޅުގަނޑު އެޕޮއިންޓް އެހާ ދިގުކޮށް
މި ފާހަގަކުރަންޖެހެނީ. ވަރަށްބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، ކިހިނެއްތޯ ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ ތި ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތުން ހަމަ އަޅުގަނޑަށް ވެސް ބޮޑަށް ހަމަ މި ނެގެނީ
އެނީވޭ ޕަބްލިކް ހެލްތް ސެކްޓަރއިން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތް
މެންޑޭޓުކުރަން ދެއްތޯ ބޮޑަށް ތި ބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ. ބިކާޒް ޔާރ...
އުތެމައިގެ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތްގެ ވަރަށްބޮޑު ޒިންމާއެއް އެބައޮވޭ ދެއްތޯ މިތަނަށް އަންނަ ޑޮކްޓަރުންނަކީ
ފަރުވާ ދެވޭނެ މީހުންނަށްވުމާއި އަދި މިހުރި ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކާއި ގައިޑްލައިންތަކާއި އެއްޗެއްސަށް އަހުލުވެރި
ބަޔަކަށްވާންޖެހޭ ދެއްތޯ. އެހެންނޫނިއްޔާ މިކަމެއް ނުވާނެ ނޫންތޯ.
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛް ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ވާހަކަދެއްކެވުން:
19

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު. ހިއުމަންރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ފަރާތުން ޝާން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން
މިތަނުގައި މޮނިޓަރިންގ ބޮޑީއެއް ގާނޫނު ގައި އޮތުން އެއީ ބޭނުންވާ ކަމަކީ. މައްސަލައެއް ނެތް ކޮންމެ ބޮޑީއެއް ކަމަށް
ވިޔަސް. ކޮންމެ މުއައްސަސާއެއް ކަމަށް ވިޔަސް އެންމެ ރަނގަޅޭ. އެ ގާނޫނުން އެއްބައި އުނިކުރައްވާ ކަމަށް ވާނަމަ
މި މާއްދާގައި އެބަ ބަޔާންކުރޭ ވަކި ކަމެއް ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ފަރާތުން ނުކުރުމަކީ އެއީ ކުށެކޭ. އޭގެ އަދަބަކީ 3
މަސް ދުވަހޭ. މިހާރު އެ މުއްދަތް 1 މަހާއި 3 މަހާ ދެމެދުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށްލުމޭ. މި މެންޑޭޓްރީ ބައި ވަކި ތަނަކުން
އުނިކުރައްވާ ކަމަށްވާނަމަ އެ މި ތަނުގައި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިއެއްގެ މި ބައި އުނިކޮށްލައި ދިނުން އަޅުގަނޑު އެދެނީ.
ވަކި މުއައްސަސާއަކަށް ލާޒިމު ނުކުރާ ކަމަށް ވާނަމަ، މިހާރު ކުށެއް މިތާ ބަޔާންކުރަނީ. ވަކި ކަމެއް، ޞިއްޙީ
ޚިދުމަތްތެރިއަކު ކުށްވެރިވާ ވާހަކަ. އެކަމަކު ކުށްވެރިވާއިރުގައި އެ ނިޒާމު ފުރިހަމަވާނެ އޮނިގަނޑެއް ގާނޫނުގައި
އޮންނަންވާނެއޭ. އެބައި ނެތިއެއް މި ބައި އައީމަ ވާގޮތަކީ އޮނިގަނޑު ފުރިހަމައެއްނުވޭ. ކުށެއް ކުށްވެރިވޭ އެބަ. ދެން
އޭތި ތަންފީޛުކުރާނެ ނޯންނާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާ ގޮތަކީ ވަކި މުއައްސަސާއެއް މޮނިޓަރިންގ
ބޮޑީއެއްގެ ގޮތުގައި ނެތް ކަމުގައި ވާނަމަ އެ ފަހަތަށް އެ އަންނަ ބައި އުނިކޮށްލަދޭށޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޝާން. އިންޓެންޝަނަކީ މުއައްސަސާއެއް އޯވަރސައިޓް ބޮޑީއަށްލުން އިނގޭތޯ. ލާންވެގެން އައިޑެންޓިފައި
ކުރަން މި އުޅެނީ ކޮންކޮން ބައެއްތޯ. އެއީ ޕްރޮޕޯސަލްގައި މި އޮތީ އެފް.ޕީ.އޭގެ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، މަޝްވަރާ މި
ކޮށްލަނީ. ދެން ތި ފާހަގަކުރެއްވި މާއްދާއަށް އެއީ ޖިނާޢީ ގޮތުން ޒިންމާދާރުކުރުވާ މާއްދާ. އެ މާއްދާގައި މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާ މި ކުރަނީ އޯލްރެޑީ ޕީނަލް ކޯޑުގައި އެބަ އޮތޭ އަދި ހެލްތް ސަރވިސަސް އެކްޓު ގައި ވެސް
އިހުމާލު ނުވަތަ ޒިންމާ އަދާނުކުރުމުން ދެން އަޅާނެ ސްޓެޕްސް އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، އެއާއި އެއްގޮތް ކޮށްލާނީ
އަޅުގަނޑުމެން އިނގޭތޯ.
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މި މާއްދާއަށް ކުރި ކޮމެންޓުގައި ވެސް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ލިޔެފައި ވެސް
އޮންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މީގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފާހަގަކުރެވުނީ ދެ ގަވާއިދެއްގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު ވަރަށް ސި މިލަރ ދެ ގަވާއިދެއްގެ ވާހަކަ އެބަ ދެކެވޭކަން. މި ރޭޕް
އެވިޑެންސް ކިޓް ބޭނުންކުރާނެ ގޮތާއި ސާމްޕަލް ރައްކާތެރިކޮށް ބަހައްޓާނެގޮތުގެ އުސޫލުތައް ބަޔާންކުރާ ކުރާ ގަވާއިދެއް
20

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އެފް.ޕީ.އޭ އިން ހަދަންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި، އެއާއެކު ރޭޕް ކިޓް ބޭނުންކޮށްގެން ނަ ގާ ސާމްޕަލް، ސާމްޕަލް ނަގާ
މަރުކަޒުގައި ރައްކާތެރިކޮށް ބަހައްޓާނެގޮތުގެ އުސޫލެއް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އިން ހަދަންވާނެ ކަމަށް މި
ބަޔާންކުރަނީ. ދެން މި ތާނގައި ސާމްޕަލް ނަގާ މަރުކަޒު މިހެން މި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީމަ އެއީ ހޮސްޕިޓަލެއްތޯ ނުވަތަ
ޞިއްޙީ މަރުކަޒެއްތޯ. އެ ސުވާލު އެބަ އުފެދޭ. އެހެންކަމުން އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މާނަކުރަންޏާމުން މި ގަވާއިދު
ހަދަން އެންމެ އެކަށީގެންވާ ބޮޑީއަކީ ހެލްތް މިނިސްޓްރީ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. ފުލުހުންނަކަށް
ހޮސްޕިޓަލުގައި އެ ސާމްޕަލް ރައްކާތެރިކޮށް ބަލަހައްޓާނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯ އެ ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ އެކްސްޕަޓީޒެއް ހުންނާނެ
ކަމެއް އަޅުގަނޑަކަށް ދެން ޔަޤީނެއް ނޫން އެގޮތަކަށެއް. ދެން އޮބޮވިޔަސްލީ އެ ބޭފުޅުންގެ ފޮރެންސިކް ބޭފުޅުންނަށް
ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގިލައްވާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ސާމްޕަލް ނަގާ މަރުކަޒު މިގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީމަ މި ދެ
ގަވާއިދު އެއް ގަވާއިދަކަށް ހަދައި އެ ހެދުމުގެ ޒިންމާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަވާލުކުރެވިދާނެތޯއޭ ހެލްތް މިނިސްޓްރީއާ
ނުވަތަ އޯވަރސީން ކޮންމެވެސް އެއް ބޮޑީއަކާ. އެއީ އަސްލު އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވި ކަމަކީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ނުކުތާގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މާނަކުރުމުގައި ގާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (މ) ގެ ފަހަތަށް އަންނަ
މާނަކުރުމުގައި، އަޅުގަނޑު ކުޑަ ވަގުތުކޮޅެއް ނަގާނަން އިނގޭތޯ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އޯލް ރައިޓް. މި 69 ވަނަ
މާއްދާގެ (މ) ގައި މާނަކުރުމުގައި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ދޭ ތަންތަން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވެސް ޕްރޮޕޯސަލްގައި އެބައިން
މާނަކޮށްފަ. ދެން މިހާރު އަޅުގަނުމެން މި ގަސްދު މި ކުރަނީ ރޭޕް އެވިޑެންސް ކިޓް ބޭނުންކޮށްގެން ސާމްޕަލް ނެގޭނެ
ފަރާތަކީ ވަކި ކޮލިފިކޭޝަނެއް، ވަކި ސެޓްފިކޭޝަނެއް އެކްރިޑޭޝަން ބޯޑުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ވަކި ފެންވަރެއްގެ
ތަމްރީނެއް ލިބިފައިވާ، އެކްރެޑިޓްކުރެވިފައިވާ، ތަމްރީނެއް ލިބިފައިވާ މީހުން، ބަޔަކަށް ހަދަން. އެހެންވީމާ، ބަދަލު މި
ކޮށްލަނީ ކޮންމެ ތަނެއްގައި މި ހުންނަ ސާމްޕަލް ނަގާ މީހާގެ ފެންވަރާއި އޭނަގެ ކެޕޭސިޓީ އާއި ކޮންޕިޓެންސީއަށް
އަސްލު މި އެޑްރެސް މި ކުރަނީ. ދެން ތި ފާހަގަކުރެއްވި އިޝޫގައި އެއް ގަވާއިދަކަށް ހެދުމުގެ ބަދަލުގައި އަދިވެސް
އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ ދެ ގަވާއިދަކަށް އެއްގޮތަށް ބާއްވަން. އެއީ ހެލްތް މިނިސްޓްރީން ވެސް އިއްޔެ ނޫން އިހަށް
ދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކޮށްލިއިރު ދެ ގަވާއިދެއް ގޮތަށް ހަދަން. އެކަމަކު ވިސްނުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް
މިހާރު މަޝްވަރާ ލިބެމުން މި ދަނީ ހެލްތް މިނިސްޓްރީން އެ ގަވާއިދު ހަދާ ގޮތަށް ފުލުހުންގެ ބަދަލުގައި. އެއީ މި
ރައްކާކުރަން މި ޖެހެނީ އަދިވެސް ޞިއްޙީ މަރުކަޒެއްގައި. ހެލްތް މިނިސްޓްރީގެ މެންޑޭޓް ހިނގާ ތަނެއްގައި
ރައްކާކުރަން މި ޖެހެނީ. އެހެންވީމާ، އެ މީހުން، އެ ބޭފުޅުން އެ އުސޫލު ހަދަން. މިހާރު އައިޑިއަރއަކީ އަޅުގަނޑަށް
21

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ހީވަނީ މި އިޝޫއަކީ އެއްކަލަ ވަރަށް ބޮޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ ކަންނޭނގެ ވަކި ބަޔަކަށް ގަވާއިދު ހަދަން ހަވާލުކުރީމަ
ދެން އެބައެއް ހަދާލާނީއޭ. ޢާއްމުކޮށް ވަނީ ވެސް އެހެން. ހަދާލަނީ. އެކަމަކު އައިޑިއަރއަކީ މަޝްވަރާކޮށްގެން ހެދުން
ދެއްތޯ. މި ފުލުހުންގެ އެކްސްޕަޓީސް ވެސް ހެލްތް މިނިސްޓްރީން ހޯދައިގެން، އެފް.ޕީ.އޭގެ އެކްސްޕަޓީސް ވެސް
ހޯދައިގެން މި އަނެއް ޚިޔާލު ހޯދައިގެން މަޝްވަރާކުރުން. މި މަޝްވަރާކޮށްގެން އެންމެންނަށް ބަލައިގަނެވޭ ފެންވަރުގެ
ގަވާއިދެއް ހެދުން. ދެން ކޮންމެކޮންމެ ފަހަރަކު މިވެނި އިދާރާތަކެއް ގުޅިގެންނެއް ގަވާއިދު ހަދަންވާނީ ގާނޫނެއްގައި
ލިޔާކަށް ވެސް ނުޖެހޭ ކަންނޭނގެ. އަންޑަރސްޓޭންޑިންގއަކަށް ވާން މި ޖެހެނީ. އެކަމަކު ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް
މިސާލަކަށް ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގާނޫނު ފަރުމާކުރިއިރު އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވަކިވަކިން ލިޔުނިން
މުއައްސަސާތަކުގެ ނަންތައް. ދެން އިފް ދެޓް އިޒް ވަޓް އިސް ރިކުއަރޑް އެހެންވެސް ހެދިދާނެއޭ. އެކަމަކު
އައިޑިއަރއަކީ ހަމަ އެއް އިދާރާއަކުން ހަދާފައި ޕްރޮބެބްލީ ހަމަ މޫވްކުރެވެނީ ހެލްތް މިނިސްޓްރީއާ ދިމާލަށް. ހަދާފައި
އެހެން ހުރިހާ މީހުންގެ ބައިވެރިވުމާއެކު ހެދުން. އާދެ! އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ، ސޮރީ އޮޅުނީ އޯޑަރުން. ފުރަތަމަ
އެފް.ޕީ.އޭއަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތެއް ދީފަ. އިބާ، އެދިވަޑައިގެންދެއްތޯ. އެއަށްފަހު ދެންމެ އެދިވަޑައިގެންދެއްތޯ ޖެންޑަރ
މިނިސްޓްރީން. ދެން ޕޮލިހަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުދޭނަން އިނގޭތޯ. ތެންކިއު.
ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ ޑިރެކްޓަރ، ރިފަރަލް އެންޑް މޮނިޓަރިންގ ޢާއިޝަތު އިބާހަތު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ ހައިލައިޓް ކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ކުރީގައި ހަމަ ހުމޭ ވެސް ފާހަގަކޮށްލިހެން މިހާރު ޑޮމެސްޓިކް
ވައިލޭޝަން ޕްރިވެންޝަން އެކްޓްގެ ދަށުން މި އިންނަ ހެލްތް ސެކްޓަރ ރެސްޕޯންސް ޓު ޖީ.ބީ.ވީ އެ ގައިޑްލައިން
އިންނަތާ ވެސް ފުދޭވަރަކަށް ދުވަސްވެއްޖެއޭ. އެ ގައިޑްލައިނުން ވެސް ވަރަށް ބައިވަރު ޒިންމާތަކެއް ހެލްތް
ސެކްޓަރއަށް ކަނޑައަޅާފައި އެ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ހަމަ މި ހުންނަނީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ
އެކްސްޕީރިއެންސަކީ މިހާތަނަށް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ، އަތޮޅުތެރެއަށް ދާއިރު ވަރަށް މަދު ހޮސްޕިޓަލެ އްގައި އެ
މިކަމަށް ޓްރެއިންސް ސްޓާފެއް ވެސް މި ހުންނަނީ. އެކަން ކުރަނީ ވެސް ވަރަށް މަދު ތާކުން. ހަމަ މެއިންލީ
ފާހަގަކޮށްލަންޏާ މާލޭގައި މި ހުރި ސެންޓްރަލް ތަންތަނުން އެކަންޏޭ ބުނެވިދާނެ. އެހެންވީމާ، މި މަޤުޞަދުގައި މި
ކަހަލަ އަނެއްކާ ވެސް ގަވާއިދެއް ހަދާއިރު ވަރަށް މުހިންމު ކަންނޭނގެ މި އެކައުންޓަބިލިޓީ މެޝަރސް ސްޓޭޓްކުރުން.
މިކަން ނުކޮށްފިއްޔާ ދެން ކިހިނެއްތޯވާނީ. އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮޕޯސްކުރިން ހެލްތް މިނިސްޓްރީއާ ހެލްތް ސެކްޓަރ
ރެސްޕޯންސް ޓު ޖީ.ބީ.ވީ އެ ގައިޑްލައިންގައި ބަޔާންކުރާ ކަންތައް. މިސާލަކަށް އަލަށް ޑޮކްޓަރެއް ތަމްރީނުވާއިރު އެ
ވަޒީފާ ބަޔާނުގެ ތެރޭގައި ކޮންމެވެސް ލެވެލެއްގައި އިންކްލޫޑް ކުރަން. ސޯ ދެޓް ދޭ ވިލް ބީ އޮބްލައިޖް ޓު ކެރީ އައުޓް
22

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އެ ރެސްޕޯންސިބިލިޓީޒް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އަންޑަރސްޓޭންޑްވޭ ޑޮކްޓަރސް ލިބުމުގައި ހުރި
ލިމިޓޭޝަންސްއާ ހެދި އެ ހުރިހާ ކަމެއް މިހާރު އެހާ ސްޕެސިފިކްކޮށް ބަޔާން ނުކުރެވޭކަން. އެކަމަކު ވެސް ކޮންމެވެސް
ލެވަލެއްގައި އެބަ ޖެހޭ ކަންނޭނގެ އެކައުންޓަބިލިޓީ މެޝަރޒް އަންނަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ޕްރޮޕޯސްކުރަން
އިތުރު ގާނޫނަކުން އިތުރު ގަވާއިދެއް އަންނައިރު އެކަން ކު ރާނެގޮތާއި އެކަން ނުކޮށްފިއްޔާ ދެންވާނެ ގޮތެއް ވެސް
ބަޔާންކުރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ނުކުތާ އަޅުގަނޑު އޭ.ޖީއަށް ސުވާލެއް ކޮށްލަންތޯ؟ ހެލްތް ސަރވިސް އެކްޓެއްގައި ނޯވޭތޯ ޒިންމާދާރުކުރުމެއް.
މިސާލަކަށް ގަވާއިދުތައް ނުހެދުން. އުސޫލުތައް ނުލުން.
އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑެޕިއުޓީ ކައުންސެލް ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޭތި ފްރޮމް އޮފް ދަ ޓޮޕް އޮފް މައި ހެޑް މެޑިކަލް ކައުންސިލުތައް ހުރޭ ޒިންމާދާރުކުރުމުގެ ޑޮކްޓަރސް، ނަރސަސް.
މި އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންގެ ރެގިއުލޭޝަންސްތަކުގެ ޝުޑް ބީ ކަވަރޑް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޯލް ރައިޓް ތެންކިއު. އަޅުގަނޑު އެޗް.އާރު.ސީ.އެމަށް ފުރުޞަތެއް. އެއަށްފަހު އޯޑަރ ދަންނަވާލާނަން އިނގޭތޯ.
އެޗް.އާރު.ސީ.އެމް، ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީ، ޕޮލިސް، އޭ.ޖީ މިހާރު.
ހިޔުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓެންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ، އަލްއުސްތާޛް ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި މާއްދާއާ ގުޅިގެން އެޗް.އާ ރު.ސީ.އެމް އިން ފުރުޞަތަކަށް އެދިފައެއް ނޯންނާނެ އިނގޭތޯ. އާދެ!
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
23

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ފުރަތަމަ މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ
އަސްލު 51 އާއި 54 އާ ދޭތެރޭގައި އެ ދެފަރާތަކަށް އެހެން އޮތުމުން ފުށުއެރުންތަކެއް އެބަ ހުރިކަން. އެހެންވީމާ،
މިހާރު ދެކެވުނު ވާހަކައިގެ ތެރެއިން ހެލްތް ސެކްޓަރއިން އެ ގަވާއިދު، ދެ ގަވާއިދު ވެސް ވަކިން ހެދުމަށް އެކަމަށް
ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އެކުލަވާލެވިފައި އޮތް އިޞްލާޙުގެ ބޭރުން އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުން 66 ވަނަ މާއްދާ. 66 ވަނަ މާއްދާގައި މި ބަޔާންކުރަނީ ގަވާއިދުތައް ހަދާ ހިންގުމުގެ ބައި. މި މާއްދާއަށް
ބަލާއިރުގައި މެންޑޭޓް ހަވާލުކުރެވިފައި މި ވަނީ މިނިސްޓްރީއަށް. އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި މުޅި، މި ދެންނެވީ ޕޭރެންޓަލް
އާދެ! ޕޭރެންޓަލް މެންޑޭޓެއް ހަވާލުކުރެވިފައި މި ވަނީ މިނިސްޓްރީގެ މައްޗަށް. މި ގަވާއިދު، މި ގާނޫނަށް މުޅި އެއްކޮށް
ބަލައިލާއިރުގައި ކުށުގެ ގާނޫނަކަށްވާއިރުގައި މިނިސްޓްރީގެ ދައުރު ވަރަށް ކުޑަ. މިނިސްޓްރީގެ މެންޑޭޓުގެ ތެރޭގައި
އަސްލު ހިމެނިގެންދާ ކަންތައްތަކަކީ ރައްކާތެރިކުރުމާ ގުޅިގެން އަންނަ ކަންކަމަށްވާއިރުގައި މިފަދަ ގާނޫނެއްގެ ތެރެއިން
މިނިސްޓްރީއަށް ޕޭރެންޓަލް ބައެއްދީ، މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ޢާއްމުކޮށް ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތައް އޮތުން މިހެން މި
މާއްދާ އޮތުމަކީ މިހާރު މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ވިސްނާލަން ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ ކަމެއް
ކަމަށް މިނިސްޓްރީން ފެނޭ.
ސުޕްރިންޓެންޑެންޓް އޮފް ޕޮލިސް، ޙުސައިން ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ހަމަ ކުޑަކޮށް އަރާ އޮޅުމެއް ސާފުކޮށްލަން. އެއްކަމަކީ މީގައި
ސާމްޕަލް، ޞިއްޙީ މަރުކަޒަކުން ސާމްޕަލް ނެގެނީ ނޫންތޯއޭ. ނެގުމަށްފަހު އެ ބަހައްޓާފައި ޓެމްޕަރަރީ ބެހެއްޓިފައި ދެން
ސާމްޕަލް ޓްރާންސްޕޯޓް ކުރެވެނީ ނޫންތޯއޭ މި ޕޮލިސްގެ ފޮރެންސިކް ލެބަކަށް. އެއަށްފަހު ތަޙުލީލުކުރާނީ ޕޮލިހުންނެއް
ނޫންތޯއޭ. އެހެން ވެއްޖިއްޔާ ޕޮލިސްގައި ބަހައްޓާއިރުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ގަވާއިދެއް ވެއްޖިއްޔާމުން ޕޮލިސްގެ ތެރެއިން
ކުރެވޭނީ. ޕްލަސް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބައެއް ފަހަރަށް ބައެއް ކަހަލަ ސާމްޕަލްތައް ކުރާއިރުގައި ސާމްޕަލްތައް
ސްޓޯރކުރުމުގައި ގެންގުޅެންޖެހޭ މިންގަނޑުތަކެއް ހުންނާނެ. މިސާލަކަށް ފޮރެންސިކް ލެބުން ކުރާއިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ބައެއް މައްސަލަތަކުގައި ލޭ ނަގައިގެން، ލޭ ޓްރާންސްޕޯޓްކުރާއިރުގައި އޭގައި ވަކި މިންގަނޑެއްގައި އެ
އެއްޗެހި ބެހެއްޓުމާއި މިގޮތަށް ކުރަންޖެހޭ ބައެއް ޓެކްނިކަލީ ހަމަ ބަލަހައްޓަންޖެހޭ ގޮތްތަކެއް ހުރޭ. އެހެންވީމާ، އެ
ގޮތްތަކުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑަށް ބޮޑަށް ދޭހަވަނީ 50-4 ގައި މި ބުނަނީ ބޮޑަށް އެ ގަވާއިދުތަކުގެ ވާހަކަ ކަންނޭނގެއޭ
އެގޮތަށް. ދެން އޭގެ ކުރީގައި ވެއްޖިއްޔާމުން އެއްކަލަ ކޮންމެވެސް ވަގުތަކަށް ޞިއްޙީ މަރުކަޒުގެ ތެރޭގައި ބެލެހެއްޓުމާއި
ކަންތައްތައް ކުރެވޭތީވެ އެ ގަވާއިދުތައް ހެދުމުގެ ވާހަކަ ކަންނޭނގެއޭ. އެބައި ދެން އެއް ކަމަކީ ހަދާނީ ކޮން
24

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ދިމާލަކުންތޯ. ހަމަ ޞިއްޙީ މަރުކަޒުންތޯ ނޫނީ ހެލްތުންތޯ ހަދާނީ. ހަދާއިރުގައި ވިޔަސް ވެސް މި ބުނި މިންގަނޑުތައް
ސްޓޯރކުރުމުގައި، ޓެމްޕަރަރީ ސްޓޯރގައި ހުންނައިރުގައި ވެސް އެ މިންގަނޑުތައް ހުރޭތޯ އޭގެ ތެރެއަށް
އަންނަންޖެހޭނެއޭ.
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ އެޑްކޮށްލަން ޝިފާޢުގެ. އެގޮތަށް ހެލްތްގައި ޓެމްޕަރަރީ ބެހެއްޓޭއިރުގައި ހަމަ އެވިޑެންސްގެ ގޮތުގައި،
އެގްޒެކިޓްގެ ގޮތުގައި ހަމަ ބަހައްޓަނީތޯ ނޫނީ ޕޮލިހަށް އެ ގެންނަނީތޯ. ގެނެއްސަ، އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ
އިޖުރާޢަތުގެ އިޝޫއެއް ދިމާވެދާނެތޯ. ޗެލެންޖިންގ އެބަ ހުރިތޯ. އަޅުގަނޑަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ގެޕްސްއެއް މިހާރު
ވެސް ފާހަގަކުރެވޭތީވެ މިހެން މި ދެންނެވީ އެގޮތަށް ހަދައިފި ކަމަށް ވަންޏާ. އެހެންވީމާ، އޭގައި ޕީ.ޖީގެ ވިސްނުން،
އޭ.ޖީގެ ވެސް ވިސްނުން ވެސް މީގައި މުހިންމު ކަންނޭނގެ. މީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ޕްރޮސެސްގައި އުޅޭއިރުގައި
މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި ގައިމު ވެސް ދިމާވެދާނެ މި އެވިޑެންސް ކަލެކްޓްކުރުމަގައާއި އެވިޑެންސެއްގެ ގޮތުގައި، މި
ޞައްޙަ އެވިޑެންސެއްގެ ގޮތުގައި ބެލެހެއްޓުމުގައި ކަންތައްތަކުގައި އެރަރއެއް އަރާފައިވާނެ ކަމަށްވާތީ އެ ވެސް
ފާހަގަކޮށްލީ. ދެން އެފް.ޕީ.އޭއަކަށް އަޅުގަނޑަށް ވެސް ހަމަ ތާއީދެއް ނުކުރެވޭ. އެއީ ޑީ.ވީ އެކްޓްގެ ދަށުން ހެދިފައި
އޮތް ރެގިއުލޭޓްރިންގ ބޮޑީއެއް ކަމަށްވާތީވެ އެ މެންޑޭޓްދޭކަށް. ޑީ.ވީ އެކްޓްގެ ދަށުން އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި
އުޅެނީ މި ގަވާއިދުތައް އެންފޯސް ނުކުރެވިގެން. އުތެމާއިން ފާހަގަކޮށްލި ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ހެލްތަށް އަނެއްކާ ވެސް
އިތުރު އަނެކެއްޗެއް ދޭއިރުގައި އެހެން ދިމަދިމާލުން ވެސް އެބަ ހުއްޓޭ ޑީ.ވީ އެކްޓްގައި ވެސް އަދިވެސް ނުހެދި ހުރި
ގަވާއިދުތައް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮންސަރނެއް އަސްލު އެއީ ވިކްޓިމާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ވެސް
މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި ހަމަ ފަސްޓް ރެސްޕޯންޑަރގެ ހައިސިއްޔަތުން ޕޮލިސް ވެސް އެބަ މަސައްކަތްކުރަން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ދިމާވާ ބޮޑު ޗެލެންޖެއް އެއީ އަސްލު ރަނގަޅު ޕްރޮސެކިއުޝަނަކާ ހަމައަށް ދިއުމުގައި ދިމާވާ.
ތެންކިއު.
ރިޔާސަތުން ވާ ހަކަދެއްކެވުން:
މެންޑޭޓު އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ސާފުކޮށްލަން މިހާރު ޕްރޮސީޖަރަލް އިޝޫސް ހުރި ގޮތުން، ކޮންގޮތެއްތޯ ތި ބޭފުޅުން
ސަޖެސްޓްކުރައްވަނީ؟ ޕޮލިސް، އަޅުގަނޑު ސުވާލު މި އަމާޒުކޮށްލަނީ. މިސާލަކަށް ސަޖެސްޓް ކުރައްވާ އިޖުރާޢީ
ގޮތަކީ ކޮބައިތޯއޭ މިހާރު މި ދިމާ ވާ މައްސަލަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވާފަ.
25

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ސުޕްރިންޓެންޑެންޓް އޮފް ޕޮލިސް، ޙުސައިން ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތި ވިދާޅުވީ ކޯއްޗެއްގެތޯ؟ އަދި އަޅުގަނޑަށް... އާދެ! ޗެއިން އޮފް ސްޓަރޑީއެއް ވެސް އޮންނާނެތާ. މިސާލަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްސަލަތަކުގައި ކުރާ ގޮތަކީ އޭގެ ފަސްޓް ޕޮއިންޓުން ފެށިގެން އޭތި
ބަދަލުވާންވާނީ އެކަކު އަތުން އަނެކަކު އަތަށް އަރާކަމަށް ވަންޏާމުން ވެސް، ނެގުނު ހިސާބުން ފެށިގެން ފޮރެންސިކް
ލެބާއި ހިސާބަށް ވެސް ދާންވާނީ. އަދި އޭގެފަހުން އެ ނައްތާލެވެންދެން ނޫނިއްޔާ އަނބުރާ ހަވާލުކުރާ އެއްޗެއް
ވެއްޖިއްޔާ އަނބުރާ ހަވާލުކުރެވެންދެކަން ވެސް އޭގެ ޗެއިން ބަލަހައްޓާނީ ހަމަ އެކަކު އަތުން އަނެކަކު އަތަށް
އަރާއިރުގައި، އެކަކު އަނެކަކަށް ސޮއި ކުރުމާއި މި ހުރިހާ ޕްރޮސީޖަރއެއް ވެސް ދާންޖެހޭނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ގަވާއިދުގެ ތެރެއަށްތާ އެބައި އަންނާނީ ދެއްތޯ. ދެން ގާނޫނަކުންތާ އެބައި ހިމަނާނީ.
ސުޕްރިންޓެންޑެންޓް އޮފް ޕޮލިސް، ޙުސައިން ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އުހޫނ، ގާނޫނީ ގޮތުން ލާޒިމު. އެހެން ނޫނިއްޔާމުން އޭގެ ކްރެޑިބިލިޓީއަށް، މިސާލަކަށް ސާމްޕަލެއް ނެގެނީ. އެ
ސާމްޕަލަކީ މިސާލަކަށް ޕީ.ޖީއަށް ވެސް މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ހިނގަމުންދާއިރުގައި ސާފުކޮށެއްނުދެވޭނެއޭ އެއީ އެ
މީހާގެ، ސީދާ ވިކްޓިމްގެ ސާމްޕަލްތޯ. ސާމްޕަލް ޓްރާންސްޕޮޓޭޝަންގައި ނޫނީ އެކަކު އަތުން އަނެކަކު އަތަށް
އަރާއިރުގައި އޭގެ ރިޒަލްޓް އައި ކަމަށް ވިޔަސް ވެސް ފުރަތަމައިނުން ނެގޭ ހިސާބުން ފެށިގެން ރިޒަލްޓާ ދެމެދުގައި
އެއްވެސް ބަދަލެއް ނާންނަކަން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނާންނަކަން ޔަޤީންކުރަން ދެއްތޯ.
ސުޕްރިންޓެންޑެންޓް އޮފް ޕޮލިސް، ޙުސައިން ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެކަން ކުރެވޭނީ އެކަން ކުރެވޭނީ އެ ކަންތައްތައް ކުރީމަ...
26

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޯކޭ ނޯޓެޑް އިނގޭތޯ.
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ އެޑްކޮށްލަން ފުލުހުން ފާހަގަކުރެއްވި އެ ނުކުތާއަށް. އެޑްމިސިބިލިޓީ އިޝޫއެއް ކަންނޭނގެ މިގޮތަށް
މިކަން ކޮށްފިއްޔާ ދިމާވެދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޮޑަށް މި ބެލެވެނީ. މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ހެއްކެއް
ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަތުމުގައި އެބަ ބަލާ ޞައްޙަ ހެއްކެއްތޯ. އެގޮތަށް ބެލުމުގެ މެއިން ޕީސް އޮފް ޑޮކިއުމަންޓަކީ
ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަރޑީ. ދެން ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަރޑީ ޢާއްމު އުސޫލުން ފަށަނީ މައްސަލައިގެ އައި.އޯ ސާމްޕަލް
ނަގާ ހިސާބުން. މިސާލަކަށް ބްލަޑް ސާމްޕަލެއް ކަމަށް ވަންޏާ، ލެޓްސް ސޭ ނޫނިއްޔާ ޔޫރިން ސާމްޕަލެއް ކަމަށް
ވަންޏާ އެހާހިސާބުން. އެހެންނަމަވެސް، މި ރޭޕް ކިޓު ގެ ސާމްޕަލް މި ނަގަނީ މެޑިކަލް ޕަރސަންއެއް.
އެހެންވެއްޖެއްޔާމުން ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ އެހާހިސާބުން ފެށޭނެ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، ޑޮކްޓަރ ނޫނިއްޔާމުން އެ
ނަންގަވާ މެޑިކަލް ޕަރސަން ޗެއިންގެ ފުރަތަމަ ބޭފުޅަކަށް އޮންނަންވާނީ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ އެ
ބޭފުޅުންނަށް މި އިޖުރާޢަތުގެ މުހިންމުކަމުގެ ވާހަކަ ވަރަށް ބޮޑަށް އެ ބައިތަކަށް ފެމެލިޔަރ ކުރުން ވަރަށް
އެސެންޝަލްވެގެން ދާނެ. ބިކޯޒް ހަމަ ކިރިޔާ ޗެއިންގެ އެންމެ މިސްއެއް ޗެއިންގައި އިނަސް އެހާހިސާބުން
އެޑްމިސަބަލް ނުވާނެ. ދެއްތޯ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ބޭނުމެއްނުކުރެވޭނެ. ސޯ، ދެޓް އިޒް ސަމްތިންގ އަޅުގަނޑުމެން
ހަމަ މައިންޑުގައި ބައިންދަން އެ އިޖުރާޢީގޮތުން ހެއްކެއްގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ހުރިހާ ކަމެއް ސްޓިލް ހަމަ މި
ހެކިތަކަށް ވެސް އެޕްލައިވާނެކަން. އެއީހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ފުލުހުން އެ ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާއަކީ ދެއްތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޑްމިސިބިލިޓީ އެންޝުއަރ ކުރަން މިހާރު ތި ބޭފުޅުން ސަޖެސްޓް ކުރައްވާ ގޮތެއް ވިދާޅުވެލެއްވިދާނެތޯ، މިހާރު މި
ގާނޫނަށް ކޮންމެހެން ލާން ބޭނުންވާ އިޖުރާޢީ ކަންކަމެއް. އޭރަށް.
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
27

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އާދެ! ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއާ ގުޅިގެން ހިމަނާލުން ރަނގަޅު ކަންނޭނގެ މިއަށް، މިހާރު މިސާލަކަށް ހޮސްޕިޓަލުން
ނޫނިއްޔާމުން އެ ސާމްޕަލް ނެގޭ މަރުކަޒުން ފެށިގެން ފޮރެންސިކް ލެބޯޓްރީއާ ހަމައަށް އަދި ސާމްޕަލް ނައްތާލުމާއި
ހަމައަށް ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއެއް އޮންނަންވާނެއޭ މި ސާމްޕަލްތަކުގެ، އެކަހަލަ ގޮތަކަށް އެއަށް.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން އުޅުނު ކަންކަން ޕޮލިހުންގެ ފަރާތުން މިހާ ރު ފާހަގަކޮށްލީމަ ތަކުރާރުނުކުރާނަން.
އެހެންނަމަވެސް، އަސްލު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ އެ ވިދާޅުވާހެން މިހާރު ސާމްޕަލް، މި ބުނީ ލެބޯޓްރީ
ސާމްޕަލްސް ސްޓޯރކުރުމާއި މިކަހަލަ ޕްރޮސިޖަރސް މިހާރު ވެސް ހޮސްޕިޓަލުތަކުގައި ހުންނާނެ. އެހެންވީމާ،
ސްޕެސިފިކަލީ ރޭޕް ކި ޓާއި ގުޅިގެން ކަލެކްޓު ކުރެވޭ ސާމްޕަލްސް އެއަށް އިތުރުކުރުގެ އިޝޫ ކަންނޭނގެ މިހާރު
އަންނަންވީ. ދެން އެ ފާހަގަކުރައްވާހެން ޕޮލިސް އަސްލު ސްޓެޕް އިން މި ވަނީ އޭތި ޓްރާންސްޕޯޓް ކުރުމުގައިތާ.
އެހެންވީމާ، އެހިސާބުން. އެކަމަކު އެ ފާހަގަކުރައްވާހެން މިހާރު ސާމްޕަ ލް ފުރަތަމަ ނަގާ ހިސާބުން ފެށިގެން ވެސް
ހަމަ އެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ ބުރޭކްވެގެން ނުވާނެތާ. އެހެން ކަމަށް ވަންޏާމުން ޕޮލިސްގެ
ކޮންސަލްޓޭޝަންއާއެއްކޮށް މިހާރު ހޮސްޕިޓަލުތަކުން ނުވަތަ ހެލްތުން ގެންގުޅުއްވާ ގައިޑް ލައިންސް އިމްޕްރޮވައިޒް
ކުރެވިދާނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވެނީ. ދެން ހަމަ ބިފޯ އެންމެ ފުރަތަމަ އިޝޫ އެއީ ގަވާއިދު ހެދުމުގެ
ވާހަކަ ދެއްކިއިރު ފާހަގަކުރެއްވި އަސްލު މީގައި އޯވަރސައިޓަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް އަސްލު ބޮޑަށް
އެފް.ޕީ.އޭއަށްވުރެ ބޮޑަށް ހެލްތު ފާހަގަކުރަނީ. އެންޑް އޯލްސީ ތަމްރީނުދިނުމާއި މިކަހަލަ ކަންކަމުގެ ވެސް އަސްލު
ހެލްތުގެ މެންޑޭޓަށް މިހާރު ވެސް އޯލްރެޑީ ފޯލްވާނެ ކަންކަންވީމަ މި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްލީ.
ބޭރުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ހަމަ ރިގާޑިންގ ދި ގަވާއިދު އިޝޫގައި އަސްލުގައި އަޅުގަނޑު ސަޖެސްޓްކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މިހާރު އޮތް
ޢާއްމު އިޖުރާޢަތު ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން އަސްލު މިކަމަށް ކޭޓަރ ކުރެވިދާނެ. އެއީ ޖިނާޢީ އިޖުރާޢަތުގެ ގާނޫނުގައި
ވެސް ހެއްކާ ގުޅިގެން ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ ގޮތް. މިސާލަކަށް މި ރޭޕް ކިޓުގައި އެބަ ހުރި މާއްދީ ހެކި، ޖިންސީ
ގުނަވަނުން ނެގޭ ހެކި، އެތެރެހަށިން ނެގޭ ހެކި. އެހެންވީމާ، އެއަށް އެބަ އޮތް މިހާރު އިން ޖެނެރަލް ވެސް ހަމަ
ޕްރެކްޓިސް ކުރެވޭ ޖިނާޢީ އިޖުރާޢަތްތައް. އަދި ފުލުހުންގެ އެސް.އޯ.ޕީ ތެރެއިން ވެސް އެއަށް ހަމަ އެބަ ހުރި ކޭޓަރ
28

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
މިނިމަމް ސްޓޭންޑެޑްތަކާއި އެއްޗެހި ކަނޑައެޅިފަ. އެހެންވީމާ، މި މާއްދާއަށް ބަލައިލާއިރުގައި މިހާރު ޢަމަލުކުރާ
ޢާއްމު އިޖުރާޢަތްތަކާއި އެންލައިންވާ ގޮތަށް ކުރިއަށްގެންދިޔައިއްޔާ ރަނގަޅުވާނެހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޯލްރައިޓް. އޯކޭ. ތެންކިޔު.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތުގެ ސީނިއަރ މެޑިކަލް އޮފިސަރ މަރިޔަމް ޖެނިފަރ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޕޮލިސް ސައިޑުން ވެސް، އޭ.ޖީ ސައިޑުން ވެސް، ޕީ.ޖީ ސައިޑުން ވެސް ފާހަގަކޮށްލައިފި. ދެން އެކަމަކު
އަޅުގަނޑު ރީޓްރޭޓްކޮށްލާނަން. އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތުގެ ފަރާތުން ވެސް ހަމަ ޤަބޫލުކުރެވެނީ
އަސްލުގައި ރޭޕް އެވިޑެންސް ކިޓު ބޭނުންކުރާނެ ގޮތްވީމަ ހަމަ މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު އެދެން. އެކަމަކު މިއަށް
އިތުރުކޮށްލަން އެބަ ޖެހޭ ކަންނޭނގެ އެފަދަ ސާމްޕަލް ނަގާނެ ގޮތް އިނގޭތޯ. ދެން ޕޮލިސް ސައިޑުން އެ
ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން އެ ސާމްޕަލް ނެގުމުގެ އެވިޑެންސް ގެއްލޭ ހާލަތްތަކެއް އުޅޭތީ އަސްލުގައި މީތި
އެކުލަވައިލާއިރު ވަރަށް މުހިންމު ކަންނޭނގެ މުޤައްރިރު ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން އަސްލު ގުޅުންހުރި
މުއައްސަސާތަކުން އެކީގައި އެ އެކުލަވާލުމުގެ މަޝްވަރާތައް ކުރިއަށްގެންދިއުން. އެހެންވީމާ، ދެން ހަމަ އެކަން
ފާހަގަކޮށްލީ. އޭގެ އިތުރުން ކުރީ ދުވަހުގެ ޑިސްކަޝަންގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރެވިފައިވާނެ (ނ)ގެ
(ހ)އަށް. މީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އިނދޭ މި އާލާތްތައް ހުންނަންވާނޭ. އެކަމަކު އެ އާލާތްތަކަކީ ކޮބައިކަން
ބަޔާންކޮށްފައި ނެތީމަ (ހ) ގޮތަށް ސްޕެސިފައިކުރަން އަޅުގަނޑުމެން އިންނާނެ އިނގޭތޯ މިހާރު. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނަގާނެ ގޮތް ގަވާއިދުގައި، މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ހެދޭ ގަވާއިދުތަކުގައި ނޫންތޯ ހިމަނަންޖެހޭނީ. ގާނޫނަކަށް ނާންނާނެ
ނޫންތޯ. ނަގާނެ ގޮތް. ސާމްޕަލް ދެއްތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތުގެ ސީނިއަރ މެޑިކަލް އޮފިސަރ މަރިޔަމް ޖެނިފަރ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރޑް ދެއްތޯ. ނަގާނެ ގޮތް މި.
29

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެޑްރެސްކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ރުހުމުގެ، ކޮންސެންޓުގެ އިޝޫއަށް އިނގޭތޯ. މި ގާނޫނުގެ މި
ގާނޫނުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ސަރީޙަކޮށް އެބަ ބަޔާންކުރޭ ރޭ ޕް އެވިޑެންސް ކިޓް ބޭނުންކުރާއިރުގައި ބޭނުންކުރެވޭނީ
ޝިކާރައަކަށްވާ ފަރާތުގެ ރުހުމާއި އެކުގައޭ. އެ ކޮންސެންޓުގެ އިޝޫ އިނގޭތޯ. ދެން މީގައި ވަރަށް ގިނަ
ފަރާތްތަކުން އަނެއްހެން ކޮމެންޓުތައް ލިބުނުއިރު ތި ބޭފުޅުން ފޮނުވާފައި އޮތް ކޮމެންޓުތަކަކު އެއްވެސް އިޝޫއެއް
ނެތް ކޮންސެންޓު އޮންނަން ޖެހޭނެ ކަމަށް މި ހުރިހާ ހާލަތެއްގައި ވެސް މި ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި
ކޮންސެންޓު ނުދެވޭ ހާލަތާއި ކޮންސެންޓު، މިސާލަކަށް 17 ،16 އަހަރުގެ ކުއްޖެއް ގޮވައިގެން އަންނަނީ އޭނަ
ކޮންސެންޓު ދޭ ފަރާތް. އެކަމަކު އެއީ މިސާލަކަށް ޞިއްޙީ މަރުކަޒުގައި އިންނަ މީހާއަށް ނޭނގިދާނެ އެއީކަން
ޕަރޕެޓްރޭޓަރއަކީ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ރުހުން ދޭން ވެސް ހުރީ ޕަރޕެޓްރޭޓަރއެއް ކަމަށް ވުން. އެކަހަލަ ޙާލަތްތައް
އެބަ އާދޭ. އެހެންވީމާ، މިއަށް ކޮންސެންޓާއި ގުޅުންހުރި އިޝޫޒްގައި މި އަންނަ ޗެލެންޖަރސްގައި، މި
ޗެލެންޖަރސްއަށް އެޑްރެސްކުރާނެ ގޮތް އަޅުގަނޑު މަޝްވަރާކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. މި ނުކުތާގައި އެއްވެސް ކަމެއް
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންނަމަ، ފުރަތަމަ އޭ.ޖީ އޮފީސް އިނގޭތޯ. މިކޮޅުން ފުރަތަމަ. އަޅުގަނޑު ވެސް މައްސަލައެއް ނެތް
ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ވެސް.
އުތެމައިގެ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އަސްލު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ 50-1 މި އަސްލު މީތު ފެށޭ މާއްދާ. ވަރަށް މުހިންމު
މާއްދާއެއް. އެހެންވީމާ، އަސްލު އެ މާއްދާ އެންފަސައިޒްކުރަން އެބަ ޖެހޭ ކޮންމެހެން ވެސް މި ތަހުލީލުކުރެވެނީ
ވިކްޓިމްގެ ރުހުމާއެކު. މި (ހ) އިޓް ސެލްފު އެންފަސައިޒް ކުރަންޖެހޭ އަސްލު މި ރުހުމާއެއްކޮށްކަން މި ޕްރޮސެސް
ހިނގަން ފަށާނީ. ފުރަތަމަ މިތަނަށް ހަމަ (ހ)ގައި އެކަން ހަމަ މުހިންމު ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ދެން
ރުހުމާއި ގުޅިގެން ދެން ހަމަ ތި ފާހަގަކުރައްވާ އިޝޫގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ހަމަ ކޮންސަރނެއް އެއީ. ދެން
އޭގެ އިތުރުން ވެސް އަސްލު މިހާރު ރުހުން ދޭކަމުގެ ވެސް އަސްލު ވިކްޓިމަށް ބޭނުންވާނެ މި ކަމަށް މި ކިޓުގެ
ބޭނުންކޮށްގެން އެ ފަރާތުން ޓެސްޓް ހަދަން ކޮންސެންޓް ދިނީމަ އެ ފަރާތަށް ބޭނުންވާނެ އަދި ސައިކޯ ސޯޝަލް
ސަޕޯޓު ހުންނާނެ ދެއްތޯ. މިހާރު ވަރަށް ބޮޑު ޓެސްޓުތަކެއް ހެދުމަށް ކައުންސިލިންގ މި ދެނީ. އެހެންވީމާ، އެކަމަށް
އަސްލު މެންޓަލީ ޕްރިޕެއަރވުމުގެ ގޮތުން ބޭނުންވާ އެސިސްޓެންސް ވެސް އަސްލު ފޯރުކޮށްދިނުން ލާޒިމްކުރަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ މީގައި. ދެން ހަމަ އޭގެ އިތުރުން ވެސް އަސްލު މިހާރު (ހ)ގައި ލިސްޓް ކުރާ ހުރިހާ
30

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
މާއްދާއަކަށް ހުރި ހުރިހާ ކަމަކަށް މޭބީ (ނ)ގައި މި ލިސްޓުކުރާ 7 ،6 ،5 ،4 ،3 ،2 ،1، ހުރިހާ ޕްރޮސީޖަރއެއް
ހިންގަން ވެސް ނުޖެހިދާނެ ކަންނޭނގެ. އެކަހަލަ އަސްލު ހޯލިސްޓިކް އެޕްރޯޗެއްގައި އަދި މި މާއްދާ އަޅުގަނޑުމެން
ރިވައިޒްކޮށްލަން ސަޖެސްޓްކުރަން އަސްލުގައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ނުކުތާގައި އަޅުގަނޑު ސައިކޯ ސޯޝަލް ސަޕޯޓާއި އަދި އެހެނިހެން ސަޕޯޓު ބޭނުންވާނެތީވެ ލާޒިމް މި ކުރަނީ މި
ޞިއްޙީ އިދާރާއަކަށް ދިއުމުން ސޯޝަލް ސަރވިސަސްއަށް އިންފޯމުކުރުމުން ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ އެހީ ހޯދުން.
އެއީ ދެން އޭގެން ކަވަރވާނެ ނޫންތޯ. އެހިސާބުން ވިކްޓިމަކަށް ދެން އިތުރު ބަޔަކަށް އެކްސްޕޯސް ކުރުމެއް ނޯންނާނެ
ނޫންތޯ މީގެ ބޭނުމީ ދެއްތޯ. ސޯޝަލް ސަރވިސަސްއަށް އިންފޯމްކުރުން ލާޒިމްކުރޭ މިހާރު.
އުތެމައިގެ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޭގައި އަސްލު އެ މާއްދާގައި ވެސް އަދި އެބަ އުޅޭ އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ އިޝޫސް. މިހާރު އެ
މާއްދާގައި ވެސް، ފަހުން އެ މާއްދާއަށް ދިޔައީމަ އަޅުގަނޑުމެން ކޮންސަރން ޝެއަރކޮށްލަފާނަން. މި ވަގުތު ދެން..
އަސްލުގައި އެ މާއްދާގައި ވެސް ބުނަނީ އަންގަންވާނޭ އިމީޑިއެޓްލީ މީގައި ފާހަގަކުރާ ޑިޕާޓްމަންޓަށް ދެއްތޯ.
އެހެންނަމަވެސް، އަސްލު އެންގުން ލާޒިމްވަނީ ކޮން ފަރާތަކަށް ކަމެއް ސާފެއްނުވޭ. ދެން މި އަންނަނީ (ރ)ގައި
ޖިނާޢީ އަދަބެއް ދެއްތޯ މި އަންނަނީ. އެހެންވީމާ، އަސްލުގައި މި އެންގުން ލާޒިމްވާ ފަރާތެއް މިތާ ސްޕެސިފައިވުން
ވެސް މުހިންމު. އެއީ އިމީޑިއެޓްލީ އަންނައިރުގައި އެ ދިމާވާ ހެލްތު ޕްރޮފެޝަނަލްތޯ ނޫނިއްޔާ އެ ވަގުތަކު ހުންނާނެ
އެންމެ އިސް ފަރާތްތޯ، އެކަހަލަ ކޮންމެވެސް ފަރާތެއްގެ މައްޗަށް މި ޒިންމާ ލާޒިމްކުރުވާފައި ދެއްތޯ (ރ)ގެ މި
ޖިނާޢީ އަދަބާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއް ކަމަކަށް ދެވޭނީ. ދެން ހަމަ އޭގެ އިތުރުން އަސްލު އެންގީމަ އެ
ޑިޕާޓްމަންޓުން އެންޝުއަރ ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ނާދޭ ދެއްތޯ. މިހާރު އެންގިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އެންގީމަ ދެން
އެ ރެސްޕޮންޑް ކުރަންވީ އެ ޕްރޮސީޖަރތަކާއި އެއްޗެހިތައް ވެސް ކްލިޔަރވާންވާނެ ދެއްތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސޯޝަލް ސަރވިސަސް ފޯރުކޮށްދެއްނީ ހަމައެކަނި ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީ ނޫންތޯ މިހާރު. އަޅުގަނޑު ހަމަ
މިނިސްޓްރީއޭ ނުޖަހަން މި އުޅެނީ ނަން ބަދަލުވެ، ތަން ބަދަލުވެ، އަނެއްކާ ވެސް ގާނޫނަށް ބަދަލުގެންނަންވީ.
31

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އެކަމަކު ސޯޝަލް ސަރވިސަސް މިވަގުތު ޕްރޮވައިޑް ކޮށްދެނީ ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީން އެކަނިތާ. އެހެންވީމާ،
މައްސަލައެއް ނެތް މާނަކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިމަނާލެވިދާނެ ސޯޝަލް ސަރވިސަސް ޚިދުމަތްދޭ ސަރުކާރުގެ
އިދާރާއިންނޭ އެހެންނޫނީ ވުޒާރާއިންނޭ. އެހެން ޖެހިދާނެ. ދެން އެކަމަކު އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެ ދޭނެ ގޮތް، ދޭނެ
ޚިދުމަތްތައް، އެބައި އަންނަން ޖެހޭނީ އެ މިނިސްޓްރީގެ ގަވާއިދުގައި.
ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީ ހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ރުހުމާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން އޮތް އެންމެ މުހިންމު
އެއް ކަމަކީ ލިޔުމުން ރުހުންދިނުން މުހިންމު ކަމަށް އިނގޭތޯ. ސަބަބަކަށް މި ވަނީ ހަމަ އެނގިލައްވާނެ ފަދައިން
ހަމަ ގިނަ ޖިނާޢީ މައްސަލަތަކުގައި ޝަރީޢަތާއި ހަމައަށްދާއިރު ވިކްޓިމް ބޭނުމެއްނުވޭ ހެކިބަސް ދޭކަށް ނޫނިއްޔާ
ރިކައުންޓްކުރާ ހާލަތް އެބަ މެދުވެރިވޭ. ދެން މި ބާވަތުގެ ކުށުގެ ޒާތާއި ބާވަތުން ގިނަފަހަރަށް އެހެން އެބަ ދިމާވޭ.
ސޯ، ލިޔުމުން ރުހުން އޮތީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަނެއްކާ ވެސް ހެކީގެ އެޑްމިސިބިލިޓީ އެންޝުއަރ ކުރެވޭނެ
އިނގޭތޯ. މިހާރު މިގޮތަށް އޮތީމަ ވާނެގޮތަކީ ހަމައެކަނި ވިކްޓިމް ބުނާ ބުނުމާއި ސާމްޕަލް ނެގި މީހާ ބުނާ ބުނުން
އެކަނި އޮންނާނީ. ވިކްޓިމް ބުނާނީ ރުހުމެއް ނުދެމޭ. ސާމްޕަލް ބުނާނީ ރުހުން ދީގެންނޭ ސާމްޕަލް ނެގީ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސާބިތުކުރެވޭނެ އިތުރު ގޮތެއް ނޯންނާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވޭ
އެބައި ލިޔުމުން ރުހުން އޮންނަން އިނގޭތޯ. އެއާއެކު ހަމަ އޭރު ހަމަ ފާހަގަކުރެއްވި އިޝޫ އިނގޭތޯ.
އެނގިލައްވާނެހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ސުމާ ކޭސް މިތާ ހަމަ ގިނަ ބޭބޭފުޅުންނަށް. ގިނަ މުއައްސަސާތަކަށް
އެނގޭނެ އެ ކޭސް. އެ ކޭސްގައި ދިމާވި ހަމަ ތި ވިދާޅުވި އިޝޫ ދެއްތޯ. ހަމަ ކުއްޖާއާ އެއްކޮށް އައިސް ހުރީ
ކުއްޖާގެ ދައްތަގެ ފިރިމީހާ. މައްސަލައަކީ ވެސް ކުއްޖާގެ ދައްތަގެ، ދެވަނަ ދައްތަގެ ފިރިމީހާ ކުއްޖާ އެބިޔުސްކޮށްގެން
ޕްރެގްނެންޓްވި ކޭސްއެއް. އެ ކޭސްގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުއްޖާގެ ރުހުން ނުދެވޭ، ނަފްސާނީ
ނުކުޅަދުންތެރިކަމެއް ހުންނަ ކުއްޖެއްވީމަ ރުހުން ނުދެވިގެން ވަރަށް ބޮޑެތި އިޝޫސްތަކެއް ހަމަ އެންމެ ފަހު ދުވަހާ
ހަމައަށް ވެސް ދިމާވި. ދެން ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީން އެންމެ ފަހުން ކުއްޖާ ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެންގޮސްގެން
ކުއްޖާގެ އެބޯޝަން ކުރިއަށްގެންދަން ޖެހުނީ ވެސް ދެއްތޯ. ސޯ، އެކަހަލަ ސިނާރިއޯސްތަކެއް ދިމާވެދާނެކަން
އަޅުގަނޑުމެންގެ މައިންޑުގައި ބެހެއްޓުން ހަމަ ވަރަށް މުހިންމު. އެހެންވީމާ، ރުހުން ދެވޭނީ ކުއްޖާގެ ފަރާތުން
ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތު ޙިމާޔަތްކޮށްދޭ މީހަކަށޭ އެހެން އެކަނި ލިޔުން އަދި ސަފިޝަންޓެއް ނޫން. އެއަށްވުރެ ތަންކޮޅެއް
އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އޭތި މާނަކޮށްދޭން ކޮން ބައެއްތޯ ޙަޤީޤީ މާނައިގައި އެ ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތު
32

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ރައްކާތެރިކޮށްދޭނެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މާނަކުރެވޭނީ. އެ ކޭސްގައި ވެސް ބޭބޭ، ދައްތަގެ ފިރިމީހާ
ބުނަނީ ހެއްކަކަށްވާނީ ހަމައެކަނި ދަރިފުޅޭ. ބޭބީއޭ ވާނީ. އެހެންވީމާ، ހެކި ނައްތާލަން ދައުލަތުން މަސައްކަތްކުރަނީއޭ.
މިކަހަލަ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެލިގޭޝަންސްތަކެއް އައިސް ވަރަށް ސީރިޔަސް ކޭސްއެއް ދެއްތޯ އެ އީ.
އެހެންވީމާ، ހަމަ އެކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ. ހަމަ އެ އިޝޫ މިގޮތަށް ދިމާވެދާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ސޮސައިޓީގައި އުތެމައިން ވެސް ފާހަގަ އެ ކުރެއްވި ފަދައިން އަސްލަކީ މިކަހަލަ ކަންކަމަކީ ސްޓިލް ޓެބޫ ގޮތުގައި
ދެއްތޯ ވަރަށް ގިނަ މީހުން އެބަ މާނަކުރޭ. އެކަންކަމާ ބެހޭގޮތުން އޯޕަންލީ ވާހަކަތަކެއް ނުއެއް ދެކެވޭ. އެހެންވީމާ،
ރަނގަޅު ކަންނޭނގެ މި ރުހުމުގެ އިޝޫ އަންނައިރު ޚާއްޞަކޮށް ކުޑަކުދިންނާއި ނުކުޅަދުންތެރިކަން ހުންނަ މީހުންގެ
ރުހުމުގެ އިޝޫ އަންނައިރު ތަންކޮޅެއް ތަފްސީލުކޮށް އެބައި ގެނެއްސަ އޮންނަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ދެންމެ އޭ.ޖީ
އޮފީހުން އެ ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާއަށް، 57-1 ގައި މި ބުނާ ކަމާ ގުޅޭގޮތުން އިތުރު ކަމެއް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވޭ. މިހާރު މީތި މި އޮތްގޮތުން 57 ވަނަ މާއްދާގެ 1 ގައި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ތަނަކަށް ޚިދުމަތް ހޯދަން
އަތުވެއްޖެނަމަ މަރުކަޒުން ޖެހޭނެއޭ ސޯޝަލް ސަރވިސް ޑިޕަރޓްމަންޓަށް ވަގުތުން އަންގަން. އެހެން ބަޔާންކޮށްފައި
ނާންގައިފިއްޔާ ޖިނާޢީ ކުށެއްގެ ގޮތުގައި 1 މަހާއި 3 މަހާއި ދެމެދުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށް ލެވޭނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި
އޮތީމަ މި ހާލަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ޖަލަށް ލާން މި ޖެހެނީ މަރުކަޒު ދެއްތޯ. ކާކުކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
ބުނެނުދެވޭ، މަރުކަޒުން ކާކުކަމެއް މި ޒިންމާ ނަގާނީކީއެއް. އެހެންވީމާ، އެ ގާނޫނެއްގައި ވަރަށް ސާފުވާންވާނެ
ކަންނޭނގެ ކުށެއް ބަޔާންކޮށްފައި އެ ކުށެއްގެ ޒިންމާ އުފުލާނީ ކާކުތޯ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ވާނެގޮތަކީ މިހާރު މި އޮތް
ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑު ބުނާނެ އަޅުގަނޑެއް ނޫނޭ. ހަނީފް ސަރ އޭ.
ހަނީފް ސަރ ވިދާޅުވާނެ ހަނީފް ސަރއެއް ނޫނޭ އަޅުގަނޑޭ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އެބައި އެބަ ޖެހޭ ތަންކޮޅެއް
ސާފުވާން، 1-57 ގައި. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވޭ ހަމަ މުހިންމު ކަމެއް އެއީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތެންކިޔު. ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެނެލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ ޢާއިޝަތު އިފާދާ
ވާހަކަދެއްކެވުން:
33

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އަޅުގަނޑު ރުހުމާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ހުރި ކަންކަން ޕީ.ޖީން ވެސް އެ ފާހަގަކޮށްލީ. ދެން
ހަމަ އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑު އެއްކަލަ އެންމެ ފުރަތަމަ ދެކެވުނު ވާހަކައިގެ ތެރޭގައި މާބަނޑުވާ ހާލަތުގައި
ހަމައެކަނި ފަތުވާއަށް ނުގޮސް ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ހައްލެއް އަންނަން އެއީ ބޭނުންވާ ކަމެއް ކަމަށް ވެސް ފާހަގަކޮށްލީ
ހަމަ އެ ސްޕެސިފިކް ކޭސްއާ ހެދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަސްލު ވަރަށް އުނދަގޫތަކެއް ދިމާވީމަ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން
ވެސް އޭގެ އިތުރަށް އަސްލު ބޭނުން މި ސޯޝަލް ސަރވިސް ޑިޕާޓްމަންޓް އެހެން ޖަހާފައި އިނީމަ އެ ބަދަލުކޮށްލަން.
އެއީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ ވަކިން އިންނަ ޑިޕާޓްމަންޓެއް އެއީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ސޯޝަލް
ސަރވިސް ޑިޕާޓްމަންޓުން ކުރާނީ 18 އަހަރުން މަތީގެ ކުދިންގެ މަސައްކަތް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން
ސީ.އެފް.ޕީ.އެސް އިން އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން މިހާރު އުފެދިފައި އޮތް ޑިޕާޓުމަންޓުން ކުރާނީ 18 އަހަރުން
ދަށުގެ ކުދިންގެ. އެހެންވީމާ، މުޅި މިނިސްޓްރީއަށް އެކަން ދިނީމަ އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ ތެރެއިން އެ
ބޭނުންވާ ޑިޕާޓްމަންޓަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ކުރިއަށްގެންދެވޭނީ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛް ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ ހަމަ އެކަމާ އެކީގައި މި ރުހުމުގެ ވާހަކައާ އެކީގައި މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިއްޖެއްޔާމުން
އެހާހިސާބުން، މިސާލަ ކަށް ޞިއްޙީ މަރުކަޒަކަށް ހުށަހެޅިއްޖެއްޔާ ސޯޝަލް ސަރވިސްއަށް އަންގަންޖެހޭނެ ގޮތަށް
ކޮންމެސް ލިޔުމެއް ވެސް އަންނަން އެބަ ޖެހޭ ކަންނޭނގެ އެއްކަލަ އޭނަ ޓެސްޓްގެ ކަންތައް. އެއީ އެހެންނޫނިއްޔާ
ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް އަނގަބަހުން ބުނެވޭ ވާހަކަތަކެއް އެކޮޅަށް ވެސް އަންނާނީ. މިސާލަކަށް ފަހުން ދާއިރުގައި
އެއްކަލަ އެ މަޢުލޫމާތުތައް ނުދީގެން، ސާމްޕަލް ނުނެގުނީ ނޫނީ ވަގުތުން ސާމްޕަލް ނަގާ ނޫނީ މި ޓެސްޓު ކިޓުގެ
ޕްރޮސެސް ވެސް އެބައިންތާ އަވަހަށް ކުރަން. އިންނައިރުގައި ފަހު ވަގުތެއްގައި އަނެއްކާ ވެސް އައިސްދާނޭ އެ
ވަގުތުގައި ނުނެގުނީ ރުހުމުގެ ބައި ނެތީމަކަން. އެހެންވީމާ، ރުހުމާމެދު ދެކޭ ގޮތެއް ކޮންމެވެސް ސިފައެއްގައި
ރެކޯޑުވާން އެބަ ޖެހޭ. އެއީ އަދި އެއްޗެއްގައި ސޮއިނުކުރެވި ކަމަށް ވިޔަސް ވެސް ކޮންމެވެސް. އެހާހިސާބުން
އެނގެން އެބަ ޖެހޭ ކޮބައިކަން އެކަން ކުރިއަށް އެ ނުދާ ގޮތެއް އަންނަން. އެހެންނޫނިއްޔާމުން ހަމަ ފަހުގެ
ވަގުތެއްގައި އައިސްދާނެޔޭ އެ އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތެއްގެ ވާހަކަ ބަދަލުވާ ފަހަރު ވެސް. ވާއިރުގައި އެބަ އާދޭތާ
34

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އަނެއްކޮޅުން މިސާލަކަށް އެއީ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިޔާ ކަމަށް ވިޔަސް ވެސް އޭނައަށް އަދަބުތަކެއް އަންނަ
ކަންތައްތަކެއް ފަހުން އެބަ އާދޭތާ މީގައި ހުރިގޮތަށް ޢަމަލުނުކުރެވުނީމަ. އެހެންވީމަ އެއީ ކޮންމެވެސް ސިފައެއްގައި
ކޮންމެވެސް ހިސާބަކުން އެނގެންވާނެ ކަމެއް ކަންނޭނގޭ އެމީހެއްގެ ޙައްޤުގައި ވެސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ލިޔުމުން ރެކޯޑު ކުރުމުގެ ބައިގައި މިސާލަކަށް ރުހުން ނުދޭނަމަވެސް އެ ޖެހޭނީ ލިޔުމުން ރެކޯޑު ކުރަމުންތާ،
އުސޫލުގައި އޮންނަންވާނެތާ ދެއްތޯ.
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛް ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަންގާއިރުގައި އެކަމާއިމެދު ދެކޭގޮތެއް އަންގާގޮތަކަށް ވިޔަސް ވެސް، އެއީ މިސާލަކަށް ސޯޝަލް ސަރވިސްއަށް
އަންގަންޖެހޭނެ ކަމަށް މި ބުނަނީތާ. އަންގާއިރުގައި އެކަމާއިމެދު ބުނާއެއްޗެއް އެ ހުށަހެޅި މީހެއްގެ ފަރާތުން
ކިހިނެއްތޯ ކުރީ. ލިޔުމެއްގައި ނޫންކަމަށް ވިޔަސް ވެސް އޭރުން ފަހުން ވެސް އިންނާނެތާ. މިސާ ލަކަށް އެވަގުތުގައި
އޭނަ ބުނަނީއޭ ނުހަދާނަމޭ. އެހެންވީމައާއިއެކީގައި ސާމްޕަލް ނެގުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ނުދަނީއޭ. ފަހުވަގުތެއްގައި
އައިސްދާނެ އޭރުގައި ބުނީމޭ އެކަމަކު ނުނެގީއޭ. ނުނެގީމަ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެކަންޖެހޭނެ އެކަމަކު އެ އިދާރާއަކުން، މިސާލަކަށް މަރުކަޒުން ނޯޓުކުރަން ދެއްތޯޖެހޭނީ، ލިޔުމުން އެކަން ކްލެރިފައި
ކުރަންތާ ޖެހެނީ. އާދެ! ހުމޭއަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު ދެން.
އުތެމައިގެ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވާހަކަދައްކަވާއިރު އަޑުއަހަން އިނދެފައި އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ، މިހާރު ހެލްތު ޕްރެކްޓިޝަނަރސްގެ ހަމަ އާންމު
މަސައްކަތުގެ ބައެއް ދެއްތޯ މެޑިކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރުމަކީ. އޭގެ ދައުރު މީގައި ވަރަށް ބޮޑު ކަންނޭނގޭ.
އެހެންވީމާ، އެ އޮތީ އެންމެ ފުރަތަމައިނުން ވެސް ލިޔުމެއް، މިހާރު ވެސް އޮތް ޕްރޮޓޮކޯލްތަކެއް. އެހެންވީމާ، މިހާރު
ހުރި ޕްރޮޓޮކޯލްތަކައް ޕްލަގް އިން ކުރެވޭކަހަލަ ގޮތަކަށް ގާނޫނު ފަރުމާވުމަކީ އޭތި ސަކްސެސްފުލްވުމުގެ ޖާގަ
35

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ބޮޑުވާނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. އެހެންވިމާ އަދި މެޑިކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓުގެ ރެފަރެންސް ނާންނާތީވެ
ހަމަ އެވާހަކަ ދަންނަވާލީ. އެއީ އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ ގެވެށި އަނިޔާ ހުއްޓުވުމުގެ ގާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމަށް އޮންނަ
ޒިންމާތައް އުފުލުމުގައި ވެސް ވަރަށް ދަތިކަމެއްކަން އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ރިސާޗު ތަޖުރިބާއިން މި ވާހަކަދައްކަނީ
މިހާރު. މިހާރު މެޑިކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކޮށްފަ ވެސް އަނެއްކާ އެއައީ އެ ބޭނުންކޮށްގެން ފަހު މަރުޙަލާއެއްގައި،
ދެން ފުލުހުންނަށް ކަންނޭނގޭ ބޮޑަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނީ އެކައުންޓަބަލް ކުރެވޭނެ ކަންތައް. މިސާލަކަށް
ޓެސްޓިމަނީއެއް ދިނުމަށް ލާޒިމްވާ ވަގުތު ހެލްތު ޕްރެކްޓީޝަނާ އެބައާދޭތޯއޭ، އެވަރުގެ ބުރަދަން ލިބޭތޯއޭ.
މިސާލަކަށް، މިހާރު ކްރައިމެއް ހިނގިކަން މި އެނގެނީ ދެއްތޯ ރޭޕް ރިޕޯޓު މި ކުރަނީ މަރުކަޒެއްގައި. އެތާ ހުރި
ހެލްތު ޕްރެކްޓިޝަނަރއެއްގެ ޒިންމާއެއް މީގައި ކްރިމިނަލް އެލެމެންޓެއް އުޅޭތީވެ އެގޮތަށް ޑޮކިއުމެންޓް ކުރަން މެޑިކޯ
ލީގަލް ރިޕޯޓުގެ ތެރޭގައި. އެހެނެއް ނޫންތޯ މިހާރު އިންނަނީ. އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގޭ އޭނަ ސަސްޕެކްޓުކުރާތީ ކަމެއް
ފުލުހުން ގެނައިމަ ކަމެއް އެކަންކުރަންޖެހެނީ އެ އޮންނަ އުސޫލުތައް ސާފުވީމަ އެނގޭނީ. އެކަމަކު އެ ޕްރޮޓޮކޯލް
މިހާރު ވެސް އެގްޒިސްޓްވާއިރު ކިހިނެއްތޯ އޭތި ޔޫޒްކުރެވެނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ހެލްތު ސެކްޓަރއިން ނަމަވެސް އަމިއްލަގޮތުން ގޮސް ރިޕޯޓުކުރި ނަމަވެސް ހަމަ ލީގަލް ޑޮކިއުންމެންޓޭޝަން
ހަމަ ހެލްތު ސެންޓަރއިން ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި އޮންނަނީ އިނގޭތޯ.
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އިން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތަޙުޤީޤުގައި ވެސް ހަމަ އެގޮތަށް ބޭނުންކުރެވޭ އިނގޭތޯ. ދެ ގޮތަށް ވެސް ހަމަ. އަޅުގަނޑުމެން ފޮނުވައިގެން ވެސް
އަދި ހޮސްޕިޓަލްތަކުން ރިފަރކޮށްގެން ވެސް.
އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑެޕިއުޓީ ކައުންސެލް ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޕޮލިސް ސައިޑުން އެ ފާހަކަ ކުރިކަމާއި ދެން ހުމޭ ވިދާޅުވި އެއްޗަކަށް، އަޅުގަނޑު ވެސް އެ ގަޑީގައި އަތް
ނަގައިގެން ހުރީ. ދެން އެކައްޗެއް އެ ވިދާޅުވީ އަސްލު. އަސްލު ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ދޭ ތަނަކަށް ގޮސްފިއްޔާ
ޝައްކުކުރެވޭ ހާލަތުގައި ވެސް ރިޕޯޓުކުރަން އިންނަނީ. ދެން އޭރު އެ ގާނޫނަށް މަޝްވަރާކުރެވުނުއިރު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް އެއްކަލަ ޝައްކު ކުރެވޭ ހާލަތުގައި ރިޕޯޓުކުރަންޏާ ވެސް ޚިދުމަތް ހޯދަން ނައިސްވެސްދާނެ،
36

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އެ ވާހަކަ ވެސް ދެކެވުނު. އެކަމަކު ވެސް ހަމަ ލިޔުމުން އިނދޭ މިހާރު ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ދޭ ފަރާތެއް ޖެހޭނެއޭ
ޖެންޑަރއަށާއި ޕޮލިހަށާއި ރިޕޯޓުކުރަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ހަމަ މެޑިކޯ ލީގަލް ކޭސް ޝައްކު ކުރެވޭ ހާލަތެއްގައި
ހަމަ ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް ކުރާނެ އެއީ ރޭޕް ނޫންކަމުގައިވިޔަސް، އެނީ ކައިންޑް އޮފް ހަމަ ޝައްކު ކުރެވޭ
އެސޯލްޓެއްގައި ދެން އެއީ ހަމަ ޑޮކިއުމެންޓް ކުރެވިފައި ބެހެއްޓޭ އެއްޗެއް. ދެން އަނެއްކާ ހަމަ ރަށްރަށުގައި
ވެއްޖިއްޔާ ފެމެލީ ޗައިލްޑް ސަރވިސް ސެންޓަރ އިން މި އެކްޓިވޭޓްވަނީ ޖެންޑަރގެ ފަރާތުން. ދެން އެ ރަށެއްގަ އި
ހުންނަ ޕޮލިސް ސްޓޭޝަނުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ތަންތަނަށް ފާހަގަކުރެވެނީ މިހާރު ޝައްކު
ކުރެވިގެން ރިޕޯޓުކުރީމަ ދެން އެތަނަށް އަންނައިރުގައި މިކޮޅުގައި އެ ވިދާޅުވާހެން އެއްކަލަ އެބަ ޗޭންޖްވޭ
ބައެއްފަހަރު އެ ސަވައިވާގެ ބުނަން ބޭނުންވާ އެތި ބައިވަރު އިތުރު ސޯޝަލް އިޝޫސްއާ ހެދި. އެހެންވީމާ،
އެމީހުންގެ ސައިޑަށް ވެސް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެކްޝަން ނަގަން ދަތިތަކަކާ ދިމާވޭ. އެއީ އޭނަގެ ރުހުމުގައި
ނޫނިއްޔާ އިތުރަކަށް އޭތި ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭކަހަލަ ކަންތައްތަކެއް ކުރިން ވެސް އެބަހުރި ވަރަށް ދެރަ ކަންތައްތައް
ދިމާވެފަ. ދެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މީގެ ތެރެއިން އެގްޒިސްޓިންގ އެއްޗެއް އިތުރަށް ބާރުވެރިކުރަން ބަލަންޏާ އެ
ކުރާ މަސައްކަތަށް އިތުރަށް، މިސާލަކަށް ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ތަނުން މި ރިޕޯޓުކުރީ އިނގޭތޯ. ކޮށްފައި އެކަމަކު
ދެންހުރި ހަމަ އާޗިންވާ ސެކްޓަރސްތަކުން ހުންނަ ލިމިޓޭޝަންސްތަކަކުން އެމީހާއަށް ޕްރޮޓެކްޝަން ނުލިބޭކަމުގައި
ވަންޏާ އަސްލުގައި އެ ރިޕޯޓުކުރީމަ ދެން އިންނަ ޓްރަސްޓް ވެސް އެބަ ގެއްލޭ ހެލްތު ސިސްޓަމަށް. އެހެންވެއްޖިއްޔާ
އޭނަ ވަރަށް ބަލާނެ ދެން އެތަނަށް ނުވަދެވޭތޯ ވެސް ބައެއްފަހަރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޕީ.ޖީ އޮފީހުން.
ޕްރިސިކިއުޓަރ ޖެނެރަ ލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ އެޑްކޮށްލަން ބޭނުންވީ އުތެމައިން ދެންމެ އެ ފާހަގަކުރެއްވި ކަންކަމަށް. މެޑިކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓުގެ
ވާހަކަ. ގިނަފަހަރު މެޑިކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓަކާ ގުޅިގެން ޑޮކްޓަރުން ހާޒިރުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން ބަލާއިރު ވަރަށް
ގިނަފަހަރު ދިމާވާ އިޝޫއެއް އެ ބޭފުޅުން ރާއްޖޭގައި ނުތިބުން ނޫނިއްޔާ މިހާރު ޕްރެކްޓިސް ނުކުރުން ނުވަތަ އެ
ހޮސްޕިޓަލްގެ ވަޒީފާގައި ނޫޅުން. މިކަހަލަ އިޝޫސްތަކެއް އެބަދިމާވޭ. ދެން މިހާރު މެޑީކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓު އޮންނަގޮތުން
ކޮންސަންޓް އާއި އެކުތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ އެކްސްޕްރެސްލީ ލިޔެފައެއް ނުއެއް އޮވޭ މެޑީކޯއަކުއެއް. ނަތީޖާއަކަށް
37

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ވެގެންދަނީ އަޅުގަނޑުމެން އެކަމާ ގުޅިގެން ސުވާލުކުރަން މިޖެހެނީ އެ ޑޮކްޓަރާ. ނަމަވެސް އެ ޑޮކްޓަރަށް ނާދެވޭ
ހާލަތް މެދުވެރިވެއްޖިއްޔާމުން މިސާލަކަށް ޗުއްޓީގައި ހުރީމަ. ނޫންނަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ނޫޅޭތީ މިފަދަ އިޝޫއެއް
ދިމާވެއްޖިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިއެދެނީ ހެލްތު މިނިސްޓްރީން އެ މެޑިކޯއާ ބެހޭގޮތުން މަޢުލޫމާތު ދެވޭނެ އެހެން
ޑޮކްޓަރަކު ފޮނުވައިދޭން. ދެން އެ ޑޮކްޓަރަކު ހެކިބަސްދޭނީ އެ ރިޕޯޓު ބަލައިގެން އެ ރިޕޯޓުގައި ހުރި ކަންކަމަށް
އެކަނި. ބިޔޯންޑް ދެޓް ނުވަތަ ރިޕޯޓުގައި އެކްސްޕްރެސްލީ ލިޔެފައި ނެތްކަމަކާއި ގުޅޭގޮތުންނެއް ޑޮކްޓަރަކަށް
އެނގިއެއްނުލައްވާނެ ދެއްތޯ އަސްލު. އެކަމާ ގުޅޭގޮތަކުންނެއް މަޢުލޫމާތެއް ނުއެއްދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، ކޮންސެންޓްގެ
އިޝޫ ތަންކޮޅެއް ބޮޑަށް ޑިސްކަސްކުރެވުނުއިރުގައި މެޑިކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓުގައި އެކްސްޕްރެސްލީ އެނގޭނެފަދަ ގޮތަކަށް
އެބައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިންކްލޫޑްކުރެވިދާނެ. އެއަކަށް ނެތްހަމަ ހުރަހެއް ދެއްތޯ. އޭރަށް މިހާރު އޮތް
ޑޮކިއުމެންޓޭޝަންގެ ތެރެއަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމައެކަނި އިތުރުކޮށްލާނީ ކޮންސެންޓްގެ އިޝޫ. ޕޭޝަންޓް ނޫނީ
ވިކްޓިމް ސޮއިކޮށްލަންޖެހޭނީ އޭގައި ކޮންސެންޓް ދީގެން ނޫނިއްޔާ ކުޑަކުއްޖެއްކަމަށްވަންޏާ ޕޭރަންޓް. ސޯ އޭރަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭތި ލިޔުމުން އޮތީމަ ހެކިބަސްދޭން ވަޑައިގަންނަވާ އެހެން ޑޮކްޓަރަކު ވަޑައިގެންނެވިޔަސް
އެނގޭނެތާ ކޮންސެންޓް ހޯދާފައިކަން މީގެން މި އޮތީ ދެއްތޯ. ސޯ އެބައި އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޑުކޮށްލައްޗޭ. އެޗް.އާރު.ސީ.އެމަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު ދޭނަން. ޝުކުރިއްޔާ މިހާރު އޮތްގޮތުން އޮތީ ކޮންމެ ހެލްތު
ސެންޓަރަކުން އެ ހެލްތު ސެންޓަރެއްގައި ޢަމަލުކުރާނެ އުސޫލެއް ލިޔަންވާނެ. އެކަމަކު ކޮމެޓީގެ ވިސްނުންހުރީ އެ
ބަދަލުކުރަން. އެއީ ހުރިހާ ހެލްތު ސެންޓަރަކުން ޢަމަލުކުރާނީ އެއް އުސޫލެއް އޮންނަންޖެހޭނެ ގޮތަށް. އޭ.ޖީ އޮފީހަށް
އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑު އެފް.ޕީ.އޭއަށް ފުރުޞަތު ދޭނަން.
އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑެޕިއުޓީ ކައުންސެލް ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މީގައި އަސްލު ކޮންސެންޓްގެ ވާހަކަ ދެއްކިއިރު ބައެއް ބޭރު ޤައުމުތަކުގައި މި ރޭޕް ކިޓާއި އެއްކޮށް އޮވޭ ސްޕެސިފިކް
ވަކި ޓައިޕް އޮފް ކޮންސެންޓް ފޯމެއް. ދެން އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ އެކްސްޕްލޯ ކުރެވިދާނެ އޮޕްޝަނެއް.
ދެން މެޑިކޯ ލީގަލް ރިޕޯޓުގައި މިހާރު ވެސް ޢަމަލުކުރާ އުސޫލެއްގެ ތެރެއިންތާ ދެއްތޯ މި އަންނަނީ. ސޯ އެ ވާހަކަ
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. މޭ ބީ ވީ ކޭން އެޑްރެސް ދެޓް އޯލްސޯ.
38

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ފެމެލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ ޑިރެކްޓަރ، ރިފަރަލް އެންޑް މޮނިޓަރިންގ ޢާއިޝަތު އިބާހަތު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ތަންކޮޅެއްކުރިން ފާހަގަކުރައްވައިފި މިސާލަކަށް ކުޑަކުއްޖެއް ޞިއްޙީ މަރުކަޒަށް ހާޒިރުވާ ހާލަތުގައި
ޕަރޕެޓްރޭޓަރއާ އެކީ ހާޒިރުވެދާނެ ހާލަތްތަކުގައި އެއްކަލަ ކޮންސެންޓް ދިނުމުގައި ނުކުމެދާނެ މައްސަލަތައް. މިހާރު
ހަމަ ކުދަކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގައި ޢަމަލުކުރާ ޕްރޮސީޖަރއަށް ބަލަންޏާ ޖިންސީ ހާނިކައިގެ މައްސަލައެއް ވެއްޖިއްޔާ
ފުރަތަމަ ޕޮއިންޓެއްގައި ހަމަ ސޯޝަލް ވޯކާސް އިންޓަރވީން ކުރާނެ އިނގޭތޯ. އެ ސޯޝަލް ވޯކަރއެއް ކުއްޖާއާ
ވާހަކަދެއްކުމަށްފަހު ދެން އިންނަނީ ނެކްސްޓް ސްޓެޕެއް ގޮތަށް ކުއްޖާގެ އެގްޒަމިނޭޝަން. އެހެންވީމާ،
ޕަރޕެޓްރޭޓަރއަކީ އިމީޑިއެޓް ފެމެލީކަން އައިޑެންޓިފައިވާ ހިސާބުން އެހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ އިޝޫ
ރިޒޯލްވްކުރެވޭނެ މިހާރު އެ ފޮލޯކުރާ ޕްރެކްޓިސްއާ އެގޮތަށް ކުރިއަށް ގެންދަންޏާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެން ދެއްތޯ އެކަން އޮންނަނީ ހަނީފް؟
ސުޕްރިންޓެންޑެންޓް އޮފް ޕޮލިސް ޙަސަން ހަނީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހަމަ އިން ޖެނެރަލީ ހަމަ ގެންދާގޮތް އެއީ. މިހާރު ވެސް ޕްރެކްޓިސް ބައި ޕްރެކްޓިސްގައި ހަމަ ގެންދަނީ އެގޮތަށް.
އެހެންނަމަވެސް، ބޮޑެތީ މީހުންނަށް ކިހިނެއްތޯވާނީ އިނގޭތޯ. އެއީ ކަންނޭނގޭ އަޅުގަނޑުމެން މީގައި އުފެއްދޭނެ ނޫނީ
އުފައްދާ ސުވާލަކަށްވާނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސުވާލަކީ 18 އަހަރުން މަތީގެ ކޮންސެންޓް ނުދެވޭ މީހުން ދެން އެ ދަނީ ޕަރޕެޓްރޭޓަރއާ އެއްކޮށް ކަމަށް ވަންޏާ
އެއީ އަސްލު އެއްވެސް ތަނެއްގައި ސްޕެސިފިކްކޮށް ބަޔާންކޮށްފައެއް ނެތެއްނޫންތޯ ސީދާ ސާފުކޮށް އެ އިޝޫ މި
އަންނަނީ. އެޗް.އާރު.ސީ.އެމުން ނުކުތާއެއް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންތޯ؟ (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މަޝްވަރާ އިޝޫގައި
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އުސޫލެއްގެ ގޮތުން އެކަން ހިނގަންޖެހޭނީ އެހެންހެން މަޝްވަރާކޮށްފައިހެން. އެކަމަކު
އެކަންނުވާތީ، އޭގައި ދެން އަޅުގަނޑުމެން ކިހިނެއްތޯ އެއްގޮތަކީ ގާނޫނުގައި ލިޔެގެން ލާޒިމްކުރުން. އަނެއްގޮތަކީ ހަމަ
ހުރިހާ ތަނެއްގައި ވެސް އަސްލު ހިނގަންޖެހޭނެ ގޮތަކީ ޑިސްކަސްކޮށްގެން އުސޫލެއް ގެޒެޓްކުރެވެން ދާންޖެހެނީ.
ކޮންސެންޓް އިޝޫގައި ވަރަށް ތަފާތު އިނގޭތޯ. ހެލްތު ސަރވިސަސް ޕްރޮވިޝަން އެކްޓުގައި އަސްލު މިވާގޮތަކީ
39

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ކޮންސެންޓަށް އޮތް މާއްދާތަކުން އަސްލު ކާފީއެއް ނޫން، އިނަފެއް ނޫން މިއަށް އެޑްރެސްކުރާކަށެއް ރޭޕް އެވިޑެންސް
ކިޓް އިޓްސެލްފް އިޒް ވެރީ އިންވެސިވް. އެހެންވީމާ، މިއަށް އެބަޖެހޭ ޚާއްޞަ ކޮންސެންޓެއް ނަގަން. އޭގެ
ކޮންސެންޓް ނަގަން އެ އުސޫލުތަކަށް މިއަކަށް އެޕްލައި އަސްލުކުރެވޭކަށެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މިއަށް ހަމަ ވަކިން
މީގެ ކޮންސެންޓްގެ ބައި ލާންމިޖެހެނީ މި އިޝޫއަކީ. ޕޮލިހަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު ދެން.
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ގަވާއިދުގެ މަޝްވަރާ، ކަމާއި ގުޅުންހުރި ދިމާތަކާ މަޝްވަރާކުރުމުގައި އެކަން އެހެން
އޮންނަންޖެހިފައި އެކަންނުވާ ކަންތަކުގައި އަސްލު ހައްލެއް އެބައޮތޭ. އެއީ ކޮންމެ ގަވާއިދެއް ވެސް ހެދޭނީ އޭ.ޖީ
އޮފީހުން އެކަން ބަލާފައި އެއަށްފަހު ގެޒެޓްކުރެވޭނީ. އެހެންވެއްޖިއްޔާމުން އެ މަރުޙަލާގައި ޗެކްކޮށްލަންވީއޭ އެކަން
ކަމާ ގުޅުންހުރި ދިމާތަކާ މަޝްވަރާކުރެވިގެންތޯ އޭގެ މުޅިއެއްކޮށް ކޮމެންޓް ދިނުމުގެ ކުރިއަށް. އޭރުން ކުރިއަށް އޮތް
ތާނގައި ވެސް އެއްގޮތްވާނެ ކަންނޭނގޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރު އިޝޫއެއް؟ އާދެ! ފުރަތަމަ އުތެމައިން ދެން ޕީ.ޖީ އޮފީހުން.
އުތެމައިގެ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ވެސް ފުލުހުން އެ ދެއްވި ސޮލިއުޝަނަށް ވަރަށް ތާއީދު އިނގޭތޯ. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އަބަދު
ވެސް ފެންނަކަމަކީ ކޯޑިނޭޝަން ނެތުމުގެ ސަބަބުން އެކެއް އަނެކަކަށް ނޭނގޭތީ، އެކަން ކުރާކަމެއް އަނެކަކަށް
ނޭނގޭތީ އަބަދު އެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ލިޔެލިޔެ ތިބެނީ. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ އެއް
ނުކުތާއެއް މި ޖަލަށްލުމުގެ ވާހަކަ ދެއްތޯ. ދެން އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގޭ މިއީ ހައްލެއްހެންނެއް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ދެން ކޮމެންޓުގައި ވެސް ދަންނަވާފައިވާނެ އަސްލު ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިން ޖަ ލަށްލާން އެއީކީ ވަކި،
މިހާރު ގިނަ މީހުންނަށް ނުވެސް އެނގޭނެ އިނގޭތޯ ޖަލަށް ލާނެކަން ވެސް މިސާލަކަށް ގާނޫނުގައި އޮތް ކަމަށް
ވިޔަސް. ޑޮކްޓަރުންނަކަށް ނޭނގޭ ދެއްތޯ އެ މީހުންގެ ގާނޫނީ ޒިންމާއެއް ވެސް. އެހެންވީމާ، އެ މީހުން އެ
ޑިޓަރެންޓް އިފެކްޓެއް ވެސް ނާދޭ. އެވެސް ހަމަ ވޭސްޓެޑް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަކަށް ހިއެއްނުވޭ އެއީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާނޫނުގެ ކަލްޗަރގެ ތެރޭގައި ޕްރޮމޯޓުކުރަން އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަމަކަށް ވެސް. އެއަށްވުރެ މާ
40

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ޕްރޮޑަކްޓިވް ގޮތްގޮތް ހުންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ، ޑިނައިލް އޮފް މެޑިކަލް
ސަރވިސްއެއް ގޮތަށް ދެއްތޯ މީތީގައި މި އަންނަނީ. އެހެންވީމާ، އެއީ ލައިސެންސިންގއާ ގުޅިފައި އޮންނަ ކަމަކަށް
ވާންޖެހޭނީ އޭރަށް ޖަލަށް ލާނެކަމެއް ނެތް ދެއްތޯ. އޭނަ ޕްރެކްޓިސް ކުރުން މައްސަލައަކަށް ވާންޖެހޭނީ. އެއީ އޭނަ
އެކަމަށް ކުފޫ ހަމަނުވާތީ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ދިއުން ކަންނޭނގޭ. ދެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މީގައި ޒިންމާ
އުފުލުމަކީ ދައުލަތުގެ ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތައް، ދެން އެއް މުއައްސަސާއެއްނޫން ދެއްތޯ މީގައި އުޅެންޖެހޭނީ ޒިންމާ
އުފުލަންޖެހޭނީ ހަމަ އެ ބޭފުޅުންގެ ވެސް ހަމަ ވަޒީފާއަށް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ބުރުލެއް އަރަންހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
މީގައި ޖެހޭނީ. އެހެންނޫނީ މިކަމެއްނުވާނެ ދެއްތޯ. އެއީ ވަޒީފާއެއް ޒިންމާއެއް މިއީ. ދެން ނުކުރެވެންޏާ ނުތިބުން
ދެއްތޯ ރަނގަޅުވާނީ. އެއީ ޚިދުމަތް ނުދެވޭތީ މީހުންގެ ފުރާނައަށް ގެއްލުން މިވަނީ. އެހެންވީމާ، އެހިސާބަށްދާ
ކަންކަން ކަންކަމަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު ކުޑަކޮށް ލައިޓްކޮށް މި ވާހަކަދެއްކިޔަސް މިއީ ވަރަށް
ސީރިއަސް ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އެ ޕޮއިންޓް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންގެ އިންޓެންޝަނަކީ 57 ވަނަ މާއްދާގެ އެއްވަނަ ބައިގެ (ރ) ޕެނަލްޓީ ރިވިއުކުރުން ޕީނަލްކޯޑުގައި
އޮތްގޮތަށް. އެއީ އޭގައި ދެންހުންނާނެ ބައިތަކެއް. ފައިން ވެސް ހުރޭ ވަޒީފާގެ މަޤާމާއި ގުޅުންހުރި ޕެނަލްޓީތައް ވެސް
އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އަނެއްކާ އެ ކުށުގެ މިންވަރާއި ބާވަތާއި ބައިވެރިވުން އޮތް މިންވަރާއި ނެތް މިންވަރާއި ބަލާފައި
އެއަށް ބަދަލުކޮށްލަން އަސްލު އިންޓެންޝަނަކީ. އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ވެސް ޤަބޫލެއްނުކުރެވޭ މިއަށް އެއްވެސް
ޙައްލެއް އަނެއްހެން އަންނާނެ ކަމަކަށް.
ބޭރުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ޕޮއިންޓުގައި އަދި އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ހަނދާންވާ އެގްޒާމްޕަލަކީ އިނގޭތޯ
އެޗް.އައި.ވީ އިންފެކްޝަން މީހަކަށް ޓްރާންސްފަރ މިވަނީ ދެއްތޯ ލޭގެ، ލެބް ޓެކްނީޝަންގެ ކޮންމެވެސް
މައްސަލައެއް ޖެހިގެން. އެކަމަކު އަސްލު، އޭނަ، އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ އޭނަތޯއޭ ޖަލަށް ލާންވީ، މުޅި
މުއައްސަސާތޯއޭ ޖަލަށް ލާންވީ. އަސްލު މުޅި ސިސްޓަމްގެ މައްސަލައެއް ދެއްތޯ އެއީ. އެހެންވީމާ، އޭގެން އަސްލު
ފިލާވަޅުތަކެއް ދަސްވާނެކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ އިންސްޓެންސަސް ކުޑަކޮށް
ސްޓަޑީކޮށްލުން ވެސް މުހިންމު ކަންނޭނގޭ ދެއްތޯ.
41

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ އެޑްކޮށްލަން އެފް.ޕީ.އޭއިން ފާހަގަކުރެއްވި މި ކުޑަކުދިންގެ ކޮންސެންޓާ ގުޅޭގޮތުން އިމީޑިއަޓް
ފެމިލީ އިން މީހަކު ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ރުހުން ދެވިދާނެ ކަމަށް. ދެން ބައެއްފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ދިމާވާ
އިޝޫއެއް ޚާއްޞަކޮށް ހަމަ ސުމާ ކޭސްގައި ދިމާވި އިޝޫއެއް އިމީޑިއަޓު ފެމިލީއަކުއެއް ވެސް ނެތް ކޮންސެންޓު
ދެވޭވަރުގެ މީހެއް. ހަމަ ނަފްސާނީ ނުކުދުންތެރިކަން ހުރި ފެމީލީގެ އެންމެންގެ ވެސް މަންމަ ބައްޕަ ވެސް ހަމަ
އެގޮތަށް. ސޯ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެހެންވީމާ، ދައުލަތުން ކޮންސެންޓު ދޭންޖެހޭނީ ކޮން ހާލަތެއްގައިތޯ. އަދި
ބައެއްފަހަރު އެބައާދޭ އެމީޑިއަޓް ފެމިލީން ކުއްޖާއަށް ރޭޕްކޮށްގެން ނުވަތަ ކުއްޖާއަށް އަނިޔާކޮށްގެން އަންނަ
ކޭސަސްތައް ވެސް. އެހެންވީމާ، ކުޑަކުދިންގެ ރުހުމާ ބެހޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ގޮތެއް ނިންމާއިރު ވަރަށް ގިނަ
ކަންކަން އެބަހުރި ކަންނޭނގޭ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ. ދެން ދެންމެ އުތެމައިން ފާހަގަކުރެއްވި ހަމަ ނުކުތާއާ
ގުޅިގެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމެންޓުތަކުގައި ޕީނަލް ކޯޑުގެ 512 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެ ހާލަތުގައި
ދަޢުވާކުރެވިދާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާނެ. ދެން އެއަށް އަޅުގަނޑު އެޑްކޮށްލަން ބޭނުންވޭ 512 ވަނަ މާއްދާގައި މި
ބަޔާންކުރަނީ ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް، ހޮސްޕިޓަލްތަކުގެ ތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ ޕްރައިވެޓް
ހޮސްޕިޓަލްތައް ވެސް ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، 512 ގެ އިތުރުން 533 އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންކުރެވިދާނެ ކަމަށް
އަދުލުއިންޞާފު ގާއިމުކުރުމަށް ހުރަސްއެޅުން، އެ ގާނޫނު ހިންގުމަށް ހުރަސްއެޅުން. ބޭސިކަލީ ގާނޫނު ހިންގުމަށް
ހުރަސްއެޅުމާއި ދައުލަތުގެ އެހެނިހެން މަސައްކަތްތަކަށް ހުރަސްއެޅުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންކުރެވިދާނެ އެ ދެ
މާއްދާ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މިއަދު ވެސް މަޝްވަރާކުރިއިރު އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން އޮފީހުގައި ވެސް
މަޝްވަރާކުރެވުނީ އެ ދެ މާއްދާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރިޕްލޭސްކުރެވިދާނެ ކަމަށް. ސޯ އޭތި އަޅުގަނޑު އެޑްކޮށްލަން
ބޭނުންވަނީ މިއަށް.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ޕީ.ޖީން ދެންމެ އެ ފާހަގަކޮށްލި ކަންތަކާ ގުޅިގެން މިހާރު ދައުލަތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދޭން އެ
ހާލަތަށް ދާއިރުގައި މީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުޑަކުދިންގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ނަގާފައި
ފަހުން އަދި ސްޓެޕްސްތަކެއް ނަގަން އެބަޖެހޭ. ކޯޓަށް ގޮސް އަޅުގަނޑުމެން މުޅި ޒިންމާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދައުލަތަށް
42

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ނަގާ ހިސާބުން ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރުހުމެއް ދޭ ހާލަތަކަށް މި އަންނަނީ. އެއީ އެ ގާނޫނުގައި އެ ބަޔާންކުރާ
ގޮތް. އެހެންވީމާ، މި ގާނޫނަށް އަސްލު ދައުލަތުން ރުހުމެއް ދިނުން ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލައެއްގައި ގެނެވޭކަމަށް
ވަންޏާ އެ ގާނޫނާ އެލައިން އެބަ ކުރަންޖެހޭ. އޭގެ އިތުރުން މިހާރު އެ ގާނޫނުގައި އެ އޮތް ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން
ވަރަށް ގިނަ ސްޓެޕްސްތަކަކުން ދާންޖެހޭތީވެގެން ލަސްވުންތަކެއް ވެސް އެބަ އާދޭ. އެހެންވީމާ، އެވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހައްލެއް އަންނާނެ ގޮތަށް މި ގާނޫނުގެ ތެރެއަށް ގެނެވިއްޖެއްޔާމު މި ދަންނަވަނީ ގާނޫނަށް
ދައުލަތުން ރުހުމެއް ގެންނަ ކަމުގައި ވަނީނަމަ އެ ދެކަންތަކަށް ވެސް ވިސްނާލަންޖެހޭ. ވަކި ހާލަތަކާ ހިސާބަށް
ދިޔައީމަ ދެން ރުހުންދޭނީ ދައުލަތުންނޭ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އެ ސްޓެޕްތައް އެބަ ޖެހެއޭ ބަލާލަން. އެއީ އެ ގާނޫނަށް
ވެސް އެބަ އެލައިންވާންޖެހޭ އަދި އޭގެ އިތުރަށް މިހާރު މި ގާނޫނަށް ގެންނައިރުގައި މި ދެކެވެނީ ހަމައެކަނި 18
އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިން. އެކަމަކު 18 އަހަރުން މަތީގެ މީހުން ވެސް ތިބޭނެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ދައުލަތުން ހަމަ
ރުހުންދޭ ހާލަތަށް އަންނައިރުގައި ކިހިނެއްކަން ދައުލަތަށް ދެވޭނީ.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރާޢީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ! އަޅުގަނޑު ކުރީދުވަހު ވެސް ހަމަ ބައެއް ވުޒާރާތައް އައީ އަދި އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި އުފެދުނު
ސުވާލެއް. ދެން ހަމަ ޖުމްލަކޮށް ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކަށް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ މި ތި ބޭފުޅުން ވެސް
ވިސްނުމުގައި ދެން މިތަނުގައި ހަމަ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް ފާހަގަކުރިއިރު މި ނަގާ ސާމްޕަލް ސްޓޯރޭޖުކުރާނެ
ތަނެއް މިހާރު، ކޮންތަނަކުތޯ ބަހައްޓައިދޭންވީ މިތަނުން. ފުލުހުން ކަންނޭނގޭ އަޅުގަނޑަށް ހިތަށްއަރާ ސުވާލު
އުފެއްދީ އޭގެ ރައްކާތެރިކަމާމެދު. ސްޓޯރޭޖުކުރާނީ ކޮންބައެއްގެ ބެލެވެނިވެރިކަމުގެ ދަށުގައިތޯ. އެ ނަގާ، މިއީ މުޅިން
އަލަށް މި ކުރަންވެގެން މިއުޅެނީ މިކަންތައް. އެހެންވީމާ، އެ ސްޓޯރޭޖު ކުރާނީ ކޮން މުއައްސަސާތަކެއްގެ ބެލުމުގެ
ދަށުގައި ބަހައްޓާނީ. ކޮން ފަރާތަކެއް ގުޅިގެންތޯ އެކަމުގެ ރައްކާތެރިކަން އެ ބޭނުންވާ ވަގުތާ ހަމައަށް ބަލަހައްޓާނީ.
އެއީ ދެން އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި ހަމަ އުފެދޭ ސުވާލެއް އަންނާތީވެ ކިހިނެއްތޯ އެކަމުގައި ތި ބޭފުޅުން ދެކެނީ.
ޝުކުރިއްޔާ.
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އޭގައި ސާމްޕަލެއް ނެނގޭ ހިސާބުން ފުލުހުންނާ ހިސާބަށް އޭތި ފޯރުވައިދެވެންދެކަށް އެ ބަލަހައްޓާނީ
މިސާލަކަށް ޞިއްޙީ މަރުކަޒަކުން ވެއްޖެއްޔާ ޞިއްޙީ މަރުކަޒުން އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް އޭތި ލިބެންދެކަށް
43

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ބެލެހެއްޓުމުގެ ޒިންމާއެއް އަންނާނީ. އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް ލިބޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭތި ފޯރުވޭ
ހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެން ހަވާލުވާ ހިސާބުން ފޮރިންސިކުތައް އޭގެ ތަޙްލީލުތައް ކުރެވެންދެކަށް ބެހެއްޓޭނެ.
ތަޙްލީލުކުރުމަށްފަހު އަނެއްކާ ވެސް ތަޙްޤީޤުކު ރާ ފަރާތަކާ ހަވާލުކުރެވޭނީ. ދެން އޭތި ނައްތާލަންޖެހޭ އެއްޗެއް
ވެއްޖެއްޔާމު ނައްތާލާނީ އެ އޮންނަ އުސޫލުގެ ތެރެއިން ނޫނިއްޔާމު އަނބުރާ ހަވާލުކުރަންޖެހޭ. މިސާލަކަށް މީހެއްގެ
އަންނައުނުން ނަގާފައި އޮވެއްޖެއްޔާމު އަންނައުނު އަނބުރާ ހަވާލުކުރެވޭނެ އެމީހާއާ. އެއީ އެ ޕްރޮސެސްތައް
ތަޙްލީލުކުރުމުގެ ޕްރޮސެސްތައް ނިންމުމަށްފަހު ދެން އެ ތަޙްލީލަކާއި އެ ސާމްޕަލަކާއިމެދު އަޅުގަނޑުމެން ޢަމަލުކުރާނެ
ގޮތެއް ނިންމާނީ. ބައެއް އެއްޗެހި އަނބުރާ މީހާއާ ހަވާލުކުރެވިދާނެ. ބައެއް އެއްޗެހިތައް މިހާ ހިސާބުން އެ އޮންނަ
ޕްރޮސެސްގެ ތެރެއިން ނައްތާލަންޖެހިދާނެ. ދެން ބަހައްޓަންޖެހޭ އެއްޗެއް ވެއްޖެއްޔާ ނައްތާލުމާއި ހިސާބަށް އެ
ބަލަހައްޓަންޖެހޭ އެއްޗެއް ވެއްޖެއްޔާ ބަލަހައްޓާ އެ ޕޮލިސްގެ ތެރެއިން. އަޅުގަނޑުމެން އެކަން އެރޭންޖުކުރަންޖެހޭނީ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރާޢީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފާހަގަކުރެވެނީ ވަކި ހަމައަކުން އޭ.ޖީއާ ނޫނީ ޕީ.ޖީއާ. އެހިސާބަށް ދާއިރު ހަމަ މި އޮންނަނީ
ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް އޭތި ޕްރޮވޫ ނުކޮށްދެވިފައި ނޫނިއްޔާމު ކޮންމެވެސް އެހެން ކަމެއް ދިމާވެގެން އެ
އެކްސްޗޭންޖުވެގެން އެ މުޅިން ބަދަލުވެފައި އަސްލު އޮންނަނީ ނިމޭއިރު. އެހެންވީމާ، އެ ޕްރޮސެސްގައި ކިހިނެއްތޯއޭ
އަސްލު ވިސްނާފައި އޮންނާނީ. އެ މިސާލަކަށް ބުނާނަމަ ހަވާލުކުރާއިރު ވެސް ހަމަ ކަމެއް ހިނގައިގެން ބަދަލުވުމާއި
މިކަހަލަ ކަންތައްތައް. ކޮންމެގޮތެއް ވިޔަސް ޕޮލިހުންނާ ހަމައަށް ފޯރުކޮށްދޭ އެއްޗެއް ޕޮލިހުން ދައްކާނީ. އެހެންވީމާ،
އެވަގުތު މިސާލަކަށް ފުރަތަމަ ނަގާ ވަގުތުން ފެށިގެން އޭގެ ސެކިއުރިޓީ ބަލަހައްޓާނީ ދެ މުއައްސަސާ އެކުވެގެންތޯ.
އެ ޔަޤީންކުރަން އެބަޖެހޭތާ އޭތިކަން މިއީ ތިމަންނައަށް ވެސް މި ލިބެނީ މިކޮޅުގައި ހުރި އެތިކަން. އެއަށް ކިހިނެއްތޯ
އަސްލު ޓެކުލްކުރާނީ.
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ކުރިން މިކޮޅުން ވެސް ފާހަގަކުރި ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެވިޑެންސް މައްސަލައަކާ ގުޅޭގޮތުން
އެވިޑެންސެއް ނެގިއްޖެއްޔާ އެ އެވިޑެންސް އެ ނަގާ ހިސާބުން ފެށިގެން ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއަށް ފުރޭނެ. ހަމަ އެއާ
44

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އެޓޭޗްކުރެވިގެން އެވިޑެންސާ އެކީގައި ހަމަ މޫވުކުރާނެ އެއްޗެއް ދެން އަދި އެއާ އެޓޭޗްކުރެވިފައި އިންނާނެ އެއްޗެއް
އެއީ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއަކީ. މިސާލަކަށް ނެގީ އަޅުގަނޑުކަމަށް ވަންޏާމު އަޅުގަނޑު އޭތި ފޮރިންސިކާ ހިސާބަށް
ފޮނުވަން އަތޮޅަކުން މި ނެގީ އަޅުގަނޑުމެން. އަޅުގަނޑު އޭތި މާލެ ފޮނުވަންވެގެން މި ހަވާ ލުކުރަނީ ހަނީފްއާ
މިސާލަކަށް. އެހެންވެއްޖެއްޔާމު ހަނީފްއާ ހަވާލުކުރާއިރު އަޅުގަނޑު ސޮއިކުރާނެ މީތި މިވެނި ދުވަހެއްގައި މިވެނި
ގަޑިއެއްގައި ހަނީފްއާ ހަވާލުކުރިކަން. ޙަނީފް ސޮއިކުރާނެ ހަވާލުވެއްޖެކަން. ހަނީފް ގެންގޮސް ފޮރިންސިކަށް
ގެންދިޔައީ. އެހާހިސާބުން ފޮރިންސިކުން ހަވާލުވާ މީހެއް ސޮއިކުރާނެ ތިމަންނަ ހަވާލު، ހަނީފް ބުނާނެ ތިމަންނަ
ހަވާލުކޮށްފީމޭ. ހަވާލުކުރިކަމަށް ސޮއިކުރާނެ. އަދި އެ ހަވާލުވީ މީހާ ހަވާލުވީ ގަޑި ޖަހާފައި ހަވާލުވި ކަމަށް
ސޮއިކުރާނެ. އެހެންވީމާ، އެއީ އޭތި އެހާ ހިސާބަށް އެ ދަނީ އެގޮތަށްކަން ކުރާ ގޮތަކީ.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރާޢީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޝްވަރާކުރެވުނުއިރު އަޅުގަނޑަށް ފުދޭވަރަކަށް ރަނގަޅު އެއް ނުކުތާއެއް ފާހަގަކުރެވުނީ. އެއަށް އަޅުގަނޑަށް
ޖަވާބެއް ނުލިބޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ހަދާ ގާނޫނުގެ ދަށުން ހެދޭ ގަވާއިދުތައް އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒިންމާއެއް ނޫން.
އަޅުގަނޑުމެން މުޤައްރިރު ވެސް ވިދާޅުވި އެއަށް ކިހިނެއްތޯ މިކޮޅުން ހަދާނީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑަށް އެއަށް އަސްލު
ޖަވާބެއް ނުލިބޭ އޭ.ޖީ އޮފީހަކުންނެއް. ކޮންމެގޮތެއް ވިޔަސް އެންމެފަހުގެ ހިސާބުން އޭތި އެކި ދިމަދިމާލުން އަންނަ
އެއްޗެއް އެއްގޮތްކުރުމުގެ ވިސްނުމެއް. އެއީ މި ގާނޫނު ފުރިހަމައަށް ތަންފީޛެއް ގެނެވޭނީ ރަނގަޅު އެއާ ގުޅުންހުރި
ގަވާއިދުތައް އެއަށް ޖަވާބު ނުލިބޭތީ އޭގެ ވިސްނުމެއް ހުރީތޯ އެންމެފަހުގެ ނިންމުމުގެ ތެރޭގައި ވެސް. ހަމަ
މިވަގުތުގައި ވެސް އެ ގާނޫނެއް ހަދާފައި ދޫކޮށްލާއިރަށް ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދޭ އެއްޗެއްވީމަ ބަލަން ބޭނުންވޭ
ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކުގެ ތެރޭގައި އެކަހަލަ މަޝްވަރާއެއް ކުރެވިގެން ދާނެތޯއޭ.
އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑެޕިއުޓީ ކައުންސެލް ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން ޢާއްމުގޮތެއްގައި ބިލު ފޮނުއްވާނީ އެ ގަވާއިދު ހެދުމުގެ ގާނޫނުގައި ލިޔެފައި އޮންނަ ލައިން
މިނިސްޓްރީ ނޫނިއްޔާމު އެ އިދާރާއަކުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެޒިއުމްކުރެވެނީ އެ އަންނަނީ ކޮންސަލްޓޭޝަން
ޕީރިއަޑެއް ނިންމާފައޭ. ދެން އެހެންނަމަވެސް، ފަހުން ހަމަ ތި ފާހަގަކުރެއްވާ އިޝޫ ދިމާވޭ ކޮންސަލްޓޭޝަން
ޕްރޮސެސްއެއް ނެތި އެކަން ތަންފީޛުކުރަންދާއިރު ބައެއް ކަހަލަ އިޝޫސް ދިމާވާކަން. ދެން އަޅުގަނޑުގެ ސައިޑު ން
ވެސް މޭބީ އެކަމަށް އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ބަލައިލާފައި ހަމަ އިތުރު ކޮންސަލްޓޭޝަންގެ
45

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ޕްރޮސެސްއަކަށްފަހުތޯ އެކުލަވާލެވިފައި މިވަނީ އެކަހަލަ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސާފުކޮށްލެވިދާނެ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން ބިލުގައި މަސައްކަތްކުރާ ގޮތާއި ގަވާއިދުތަ ކުގެ މަސައްކަތްކުރާ އުސޫލުތަކާ ތަފާތުވާނެ. ދެން
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އޮފީހުން އެ ކަންތައްތައް އެންޝުއަރކުރުމަށް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ފާހަގަކުރެވޭ ކަމަށްވަންޏާ
އަޅުގަނޑަށް އެ ކޮންސަރން ރެއިޒްކޮށްލަދޭނަން.
މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެ ސުވާލުގެ އަނެއް ބަޔަށް ޝިފާޢު މީގެ ކުރީގައި ކޮންވެސްވަރެއްގެ ރެކޮމަންޑޭޝަނެއް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚިޔާލެއް އޭ.ޖީއަށް އަރުވައިފިހެން. ބައެއް ގާނޫނުތަކަށް މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ވުޖޫދަށް
ގެނައި ބައެއް ގާނޫނު ތެރޭގައި ވެސް ބައެއް ގަވާއިދުތައް ހެދިއިރުގައި ކޮންސަލްޓޭޝަން އަސްލު އެންމެ ރަނގަޅަކަށް
ނޫން އަޅުގަނޑުމެން މި ޕޮލިސްއާ ގުޅުންހުރި ކަންތައްތަކުގައި ވެސް ހުރީކީ. ދެން އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގޭ އެހެން
މުއައްސަސާތަކާ ދޭތެރޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށް ކަންބޮޑުވުމެއް އޮވޭ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މިހެން އެއްކޮށް
މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި އެ ކޮންސަލްޓޭޝަންގަ ނުހިންގާ ގަވާއިދު ތަންފީޛުކުރަން ޖެހުނީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ޕްރެކްޓިކަލީ ދިމާވާ ޗެލެނަޖްސްތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޓެކްލްކުރަން ވަރަށް އުނދަގޫވޭ. ދެން އަނެއްކާ ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން މި ޖެހެނީ ތްރީމަންތްސް ފަހުން އަނެއްކާ ވެސް ރިވިއުއަށް ލާން. ގާނޫނަށް ބަދަލެއް ގެންނަން.
ގަވާއިދަށް ބަދަލެއް ގެންނަން. އޭގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު ވެސް މިތިބީ ހަމަ ހުރިހާ އެންމެން މިގޮތަށް
ތިބެގެން އެބަ ވާހަކަދެކެވޭ. ހަމަ މިކަމަކަށް ހައްލެއް ހަމަ އަންނާނެތޯއޭ ނާންނާނެތޯއޭ. އޭ.ޖީގައި އިތުރު ޕުޝްއެއް
ދެއްވައިފިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން މި އެންފޯސްކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު ނަބާހާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ އެޑްކޮށްލަދޭން ބޭނުންވީ ޗެއިން އޮފް ސްޓަޑީއާ ގުޅޭގޮތުން އިނގޭތޯ. ޢާއްމުގޮތެއްގައި ޗެއިން
އޮފް ކަސްޓަޑީ މި ފޯމަކީ މި ފުލުހުން ގެންގުޅުއްވާ ފޯމެއް. ހޮސްޕިޓަލްތަކަކު އަދި ޑޮކްޓަރުން އެއަށް ފެމިލިއާއެއް
ވެސް ނުވާނެ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ މި 57-1 ގައި މި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ތަނަކަށް ޚިދުމަތް ހޯދަން ވިކްޓިމަކު
ހާޒިރުވެއްޖެނަމަ ސޯޝަލް ސަރވިސް ޑިޕާޓުމަންޓަށް ވަގުތުން އަންގަންވާނެއޭ ބަޔާންކޮށްފައި އޮތްއިރު ސޯޝަލް
ސަރވިސް ޑިޕާޓުމަންޓަށާއި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއަށް ވަގުތުން އަންގަންވާނެއޭ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ޗޭންޖުކުރެވިދާނެތޯއޭ. އަޅުގަނޑުމެން ވާނެ އެގޮތަށް ކޮމެންޓްވެސް ކޮށްފަ. މި ސަބަބަށް މިވަނީ އެހާހިސާބުން ފުލުހުން
46

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އިންވޯލްމަންޓު މައްސަލައިގެ ތެރޭގައި އޮވެއްޖެއްޔާ ސާމްޕަލް ނަގާނީ ވެސް އައި.އޯގެ ހާޒިރުގައި ހަމަ ފުލުހަކު
ހުރެގެން. އޭރަށް ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއާއި މި ފުލުހުންގެ ތެރެއިން ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ އިޖުރަޢާތާއި އެއްޗެހި
ފުރިހަމަކުރުމުގައި ފަސޭހަތަކެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނާތީ އަސްލު ހަމަ އެ ސަޖެސްޓުކޮށްލަން
ބޭނުންވީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރުކުރެވިދާނެ އޭގައި ނެތް އަނެއްހެން މައްސަލައެއް. އެހެންނަމަވެސް، ވަކިން ސްޕެސިފައިކުރަން އަނެއްކާ ވެސް
ޖެހޭނެ ކަންނޭނގޭ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ހަމަ ގަވާއިދެއްގައި ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ މެއިންޓެއިންކުރަން ދެއްތޯ. އާދެ!
އެޗް.އާރު.ސީ.އެމް.
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓެންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވި ކަމަކީ މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލަކީ އެކަމަށް ހައްލެއް ހޯދުމަށް. މިހާރު މި
ގާނޫނުގެ އިޞްލާޙު ގެންނަ ފަންސާހުގެ ތިނެކާއި ހަތަރެކާ ދެމެދު. މިހާރު ސާމްޕަލް މީގެ ދިމާވެދާނެ ދެ ހާލަތެއް
އެބައޮވޭ. ސާމްޕަލް ނަގާނީ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިން. އެހެންވެއްޖެއްޔާ މި ސާމްޕަލް ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ ދާންޖެހޭ
ގޮތް މިއަންނަނީ ރައްކާތެރިކަމާއިއެކު ލެބޯޓްރީއަށް ފޮނުވަންޖެހޭ ގޮތް މި ބަޔާންކުރަނީ 54 ގައޭ. ދެން މި މާއްދާ
ފަންސާހުގެ ތިނެއްގައި މި ބަޔާންކުރަނީ ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ފަރާތުގެ ސާމްޕަލް ނެގުން. އެބައިގެ ތެރެއަށް ސާމްޕަލް
ނަގަންޖެހޭ ގޮތުގައި ވަކި ގޮތްތަކެއް ލާފައި ދެން މި މާއްދާއަށް އަންނައިރުގައި އެ ގަވާއިދާއި މި ގަވާއިދާ މި
ދޭތެރެއިން ގުޅޭ ހިސާބެއް މިހާރު މީގައި ވާގޮތަކީ ސާމްޕަލް ނަގާނީ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިންނޭ. އޭރު އަދި ފުލުހަކާ
ގުޅުމެއް ނެތޭ. އެހިސާބުން ސާމްޕަލް ނަގަންޖެހޭ ގޮތުގެ ގަވާއިދެއް ވެސް އެބަ އޮންނަންޖެހޭ ވަކިން. އެއީ ކިހިނެއް
ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް ނެގުނު ސާމްޕަލެއްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ އެބައި ކުރިއަށް ގެންދާނީ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިން. މިހާރު
ހާލަތު، އެކިއެކި ހާލަތުތައް ދިމާވާނީ. އެހެންވީމާ، އެ ކޮންމެ ހާލަތެއްގައި ވެސް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އެ
ސާމްޕަލަކީ އެއީ ރަނގަޅަށް ނެގުނު ސާމްޕަލެއްކަން ސާބިތުކޮށްދެވޭ ގޮތަށް ގާނޫނުން އެބަޖެހޭ މި ދެ މާއްދާ އެއް
މާއްދާއިން އަނެއް މާއްދާއަށް އަންނަ އެއްޗެއް މި އެއްޗަކީ މިއީ. އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ މާއްދާއިން ދެވަނަ މާއްދާއަށް
އެ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިންގެ ނެގޭ ސާމްޕަލްސް ފުލުހުންނާ ހަމައަށް އަންނަންޖެހޭ ގޮތް އެބައި މިތަނުން ސާފުކުރީމަ
ރަނގަޅުވާނެ. މިހާރު އަޅުގަނޑުގެ ސަޖެސްޝަނަކީ ސާމްޕަލް ނަގަންޖެހޭ ގޮތުގެ ގަވާއިދު އެ އެކުލަވައިލާނީ ކޮން
47

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
މުއައްސަސާއަކުންތޯ. އެއީ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތެރިންތޯ ފުލުހުންތޯ. އެއީ ދެން އެ ޕްރެކްޓިކަލް އެކަން ކުރާ ގޮތަކަށް
ޑިސްކަޝަނަށްފަހު އެ ގަވާއިދެއް. އެ ގަވާއިދެއް ވެސް އޮންނަން އެބަޖެހޭ. ނޫނީ މި ގަވާއިދު މި ދެ ގަވާއިދު
އެކައްޗެއްގެ ތެރެއަށް ލާންވީތޯ. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށްވާނަމަ އެކުލަވައިލާނީ ކޮން މުއައްސަސާއަކުންތޯ. އެއީ ކަންނޭނގޭ
މިތަނުގައި މި އުފެދޭ ސުވާލަކީ. އެ މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި އަޅުގަނޑަށް ބޮޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ އެހެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ ޝާން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތުން މަޝްވަރާކުރަން ހުރި ނުކުތާތައް ނިމުނީ. އިތުރު
ކަމެއް ތި ބޭފުޅުން ފާހަގަކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުނަމަ ފާހަގަކޮށްލަދެއްވާ. އަދިވެސް އަޅުގަނޑު މިއަންނަ ހަފްތާގެ
ނިޔަލަށް ތި ބޭފުޅުން ޚާއްޞަކޮށް މިއަދު ތި ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާތަކުގައި އިޖުރާޢަތްތަކާ ގުޅުންހުރި އަޅުގަނޑު ވެސް
ހަމަ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސަސްއިން އެދެން އެއްކަލަ އިޖުރާޢަތްތަކާއި ގުޅުންހުރި މި ނަގާ ސާޕަލަކީ
އެޑްމިސަބަލް އެއްޗަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި ތި ބޭފުޅުން އިތުރު އިޞްލާޙެއް މިހާރު ވެސް ފޮނުވާފައި އޮތް
ކޮމެންޓުތަކުގެ އިތުރުން ގާނޫނަށް ލައްވަން ބޭނުންފުޅު ކަމެއް އޮތްނަމަ ހަމަ މި އަންނަ ހަފްތާގެ ކުރިން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަންގާލަދެއްވުން އިނގޭތޯ ލިޔުމުން. އޭ.ޖީ އޮފީހަށް އެއަށްފަހު އެތަރނީ ޖެނެރަލަށް އަޅުގަނޑު
ފުރުޞަތު އަރުވަން.
އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑެޕިއުޓީ ކައުންސެލް ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މީގައި އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮންސަރނެއް އެބައޮތް 50-2 އާއި ގުޅޭގޮތުން އިނގޭތޯ. މި ރޭޕް އެވިޑެންސް ކިޓް
ފޯރުކޮށްދިނުމާ ގުޅޭގޮތުން. ދެން އޭގައި ސަރުކާރުގެ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ މަރުކަޒުތައް ބުނި ފަދައިން މި ޑެފިނިޝަން
މާނަކުރުމުގައި އެބައިން އިނގޭތޯ މާނަ ވެސް ކުރައްވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، އަސްލު މީގައި މިވާގޮތަކީ މާނަކުރުމަށް
ބަލާއިރު މީގައި ބާޑަން ޕްރައިވެޓް ތަންތާ ހޮސްޕިޓާތައް ވެސް ހިމެނޭގޮތުން މާނަކުރައްވާފައި އޮތީމަ. ދެން 56-2ގެ
(ނ) އަށް ބަލާއިރުގައި މި އިންނަނީ 6 މަސް ތެރޭ ސަރުކާރުން ހަމަޖައްސައިދޭންވާނެއޭ ރޭޕް ކިޓް ލިބުމާއި
ކަންކަން. އޭގެ މާނައަކީ އޭތި ރިޕްލެނިޝްކޮށްފައި ހުސްނުވާނެ ގޮތަށް ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތައް ވެސް މި
ހަމަޖައްސައިދޭންޖެހެނީ ދައުލަތުން. އެހެންވީމާ، އަސްލުގައި މީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަޖެސްޝަންސްއަކީ މި
ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ތަންތަނުގެ މާނަކުރުން ރަނގަޅުކުރައްވާފައި އަސްލުގައި އެހެން ޕްރައިވެޓް ތަންތަނުން ވެސް މި
އިންތިޒާމުތައް ލިބެން ހުންނަންވާނެ ކަމަށް ގާނުނުގައި ލާޒިމުކުރުން. އެއީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ދަތިކަން ހުންނަ
48

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ގޮތުން ދައުލަތުން ކިރިޔާ އިންޝުއާ ކޮށްދެވޭނީ ދައުލަތުގެ ހޮސްޕިޓަލުތަކުގައި ނޫނިއްޔާ ޚިދުމަތް ދޭ ތަންތަނުގައި
އެތަނުގައި މި ކިޓުތައް ހުރުން އެ ތަނެއް ކަމަށްވާއިރުގައި މީތި ގާނޫނުގައި ޕްރައިވެޓް ހޮސްޕިޓަލުތަކުގައި ނުވަތަ ތި
ވިދާޅުވާ ކެޓަގަރީއަށް ފިޓުވާ މީގެ ޓެސްޓު ހެދުން އެވެއިލަބަލް ވާންޖެހޭނެ ތަންތަނުގެ އެއީ ޕްރައިވެޓް ތަނެއް ކަމަށް
ވަންޏާ އެބޭފުޅުން އެ އިންތިޒާމުތައް ހުންނަންވާނެކަން މީގެން ސްޓެޓިއުޓަރީ ޒިންމާ އެ ބޭފުޅުންނަށް ޕާސްކުރެއްވުން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަޖެސްޝަނަކީ. ދެން އެހެންވީމާ، އަސްލު ހޮސްޕިޓަލުގެ ޑެފިނިޝަން އަޅުގަނޑުމެން
ސަޖެސްޓުކުރަން ރަނގަޅުކުރަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަސްލުގައި މީގައި އަދި އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން
މިހާރު މި ގާނޫނުގައި ނުވަތަ މި އިޞްލާޙުގައި އަސްލު މެންޝަންކުރަންވާނެ ރޭޕް ކިޓް ބޭނުންކޮށްގެން މި
ޓެސްޓުތައް ހެދުމަށް ޓައިމް ޕީރިއަޑް. މިހާރު ކޮން ތާރީޚަކުން ފެށިގެންކަން މި ޓެސްޓުތައް ހަމަޖެހިފައި
ހުންނަންވާނީ. އެބައި މީގައި އަންނަންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން ޓަރމިނަލޮޖީގެ ބައެއް އެބައުޅޭ
އަޅުގަނޑުމެން ފަހުން ލިޔުމުން ޝެއަރކޮށްލާނަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަސްލުގައި މުޅި އެތީގައި އަސްލު ކުޑަކޮށް
އަދި ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ ވިކްޓިމް ރީ-ވިކްޓިމައިޒު ނުވާނެގޮތަށް މި ޓެސްޓު ހެދުމުގެ ކަންކަންވެސް ގެންދިއުން.
އޭގައި މިދަންނަވަނީ އިތުރު ސޭފްގާޑުތަކެއް ހިމަނަން އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު ސަޖެސްޓުކޮށްލަން ބޭނުން. އެއީ
އެފަރާތުގެ ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް ކޮންފިޑެންޝިއަލިޓީއާ މިކަހަލަ ކަންކަން އެންޝުއަރވެފައި އޮތުން ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެން މީގެ ތެރެއިން ކަށަވަރު ކޮށްދޭންޖެހޭނެ ކަމަށްވާތީ ފާހަގަކޮށްލަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފަހު ނުކުތާ އަޅުގަނޑު ބަލައިގަންނަން އިނގޭތޯ. ތި ބޭފުޅުން ޓަރމިނަ ލޮޖީއަށާއި ރީ-ވިކްޓިމައިޒު ނުވުމަށް އެޅިދާނެ
އަޅުގަނޑުމެން އިތުރުކޮށްލާނަން ސޭފްގާޑްސް ފާހަގަކޮށްލަދެއްވަން. ދެން ހޮސްޕިޓަލުތަކުގެ އިޝޫގައި މިހާރު
ޕްރައިވެޓް ހޮސްޕިޓަލުން ވެސް ހޮސްޕިޓަލުގެ ދަރަޖަ ލިބިފައި މިވަނީ ވަރަށް މަދު ތަންތަން. ދެން މިހިރީ ކުލިނިކްސް
ދެއްތޯ؟ ކްލިނިކްސް މިއަށް އަޅުގަނޑުމެން ނުލަމެއް ނޫންތޯ. ދެން ޑޮކްޓަރުންނާ އޭރު މެޑިކަލް
ޕްރޮފެޝަނަލްސުންނާއި އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދެއްކިއިރު އާއި ހެލްތު މިނިސްޓްރީއާ ވާހަކަދެއްކިއިރު ހައްލަކީ އެއީ
އާސަންދައިން ކަވަރކޮށްދިނުން ހޮސްޕިޓަލުތަކަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ...މަދު. އެހެންވީމާ، އާސަންދައިން ރޭޕް ކިޓުގެ
ކޮސްޓު ކަވަރކޮށްދޭ ގޮތަށް.
49

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އޭ.ޖީން އަސްލު ފާހަގަ އެ ކުރެއްވީ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން އުޅުނު ތަންކޮޅު އިނގޭތޯ. ފްރީ
ސަރވިސެއްވެފައި ޕްރައިވެޓް ހޮސްޕިޓަލްސް ހުރެފައި ދެން ބޭސިކަލީ އެ މީހާއަށް އައުޓް އޮފް ޕޮކެޓެއް ނީނދޭ
ގަވަރމަންޓުން. އެކަމަކު ޕްރައިވެޓުން ވެއްޖެއްޔާ އޭނަ އައުޓް އޮފް ޕޮކެޓު ޕްރައިވެޓަށް ކަވަރކުރާނެ ފަރާތެއް ދެން
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެ އާންސަރ ލިބިއްޖެ. އާދެ!
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ އެސިސްޓަންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛް ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މި ގަވާއިދާ ގުޅޭގޮތުން ދެކެވުނު ވާހަކައަށް ދެން އަޅުގަނޑު ކުޑަކޮށް ބަލައިލާފައި
އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ ހަމަ ކޮމިޓީން ވެސް ކުޑަކޮށް ވިސްނާލަން ރަނގަޅޭ އަދި ތި ބޭފުޅުން ފަހުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮމެންޓުކުރަން ފުރުޞަތު އަނެއްކާ ވެސް އޮތީމައާ އެކީގައި މި ބުނި ކަންތަކަށް ބަލާފަ. ދެ
ގަވާއިދެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކާއިރު އަސްލު ގަވާއިދެއް މުހިންމުވޭތޯއޭ މި ދެ ކަންތަކަށް. އޭގެ ބަދަލުގައި އެ އުސޫލުގެ
ތެރޭގައި ނޫނީ އެސް.އޯ.ޕީއެއް މިސާލަކަށް ސާމްޕަލް ނެގުމުގެ އެ އެއް ކަމަކަށް މި ބުނަނީ ޓެސްޓު ކިޓު
ބޭނުންކުރާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދެއް އޮންނަންވާނޭ. އެ ގަވާއިދެއް ނޫން ކަންނޭނގެ އެސް.އޯ.ޕީން، އެ ކަންކުރުމުގެ
އެސް.އޯ.ޕީއެއް މިއީކީއެއް އާންމުންނަކަށް ނޫނިއްޔާމުން ބޭރުން އަންނަ މީހާއަށް އެ މަޢުލޫމާތުތައް އޭގެ ތަފްސީލުތައް
ލިބިގެން ގަވާއިދެއް ހަދަންޖެހޭ ކަމެއް ނޫނޭ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ. އޭގައި އުސޫލުތަކެއް އެތެރޭގެ އަމަލުކުރުމުގެ
އުސޫލުތަކެކޭ އޮންނަންވީ. އެހެންވީމާ، އެތާނގައި ގަވާއިދުގެ ވާހަކަ ނުބުނަމާހޭ. ހަމަ އެއާއެކީގައި ދެން މި އަންނަނީ
ފަންސާހުގެ ހަތަރެއްގައި ސާމްޕަލް ނަގާ މަރުކަޒުތައް ރައްކާތެރިކޮށް ބަހައްޓާނެ ގޮތާއި ހަމަ އެއާއެކީގައި ޓްރާންސް،
ސާމްޕަލްތައް ޓްރާންސްޕޯޓުކުރުމުގެ ކަންތައްތައް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އިން
މައްސަލައެއްގައި ސާމްޕަލެއް ބަލަހައްޓަންޏާމުން އެ އެއްޗެހި އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށް ގެންދާނެ ގަވާއިދުތައް
ނޫނިއްޔާމުން އުސޫލުތައް އެބަހުއްޓޭ. ހަމަ އެ އުސޫލުން މި އެއްޗެއްސާ މެދު އޭގެ ކްރެޑިބިލިޓީ ނުގެންގުޅޭނެ،
ނުގެއްލޭނެ ގޮތަށް މި އެއްޗެހި ވެސް އެ އުސޫލުންނޭ ގެންގުޅެންޖެހޭނީ. ގަވާއިދުގެ މާނައަށް ދާއިރުގައި އެ
އުސޫލުތައް ހެދިފައި ހުރިއްޔާމުން އަލަކުންނެއް މިއަކަށް އަންނާކަށް އަލުން ގަވާއިދެއް އެކަމަށް އަންނާކަށް
ނުވެއްޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މި ދެ ތާނގައި ވެސް މި ބުނާ ގަވާއިދުގެ ވާހަކަ މުހިންމެއް ނުވެއޭ އަސްލު އަޅުގަނޑު
50

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ހިތަށްއެރީ. އެކަމަކު އުސޫލުތައް ހުންނަންވާނޭ އެކަންކުރުމުގައި. އޭރުން އެ އުސޫލުތައް މިސާލަކަށް މި ނެގުމުގައި
ނޫނީ ބެލެހެއްޓުމުގައި ހުރި އުސޫލުތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހެލްތަށް އެ އެޑްވައިޒް ދެވޭނެ އަޅުގަނޑުގެ ޓެކްނިކަލް
މީހުން މެދުވެރިކޮށް އޭތި ބެލެހެއްޓުމުގައި މި ގައިޑުލައިންސްތަކަށް މި އެއްޗެހި ބެލެހެއްޓެންޖެހޭނެކަން. ދެން ހަމަ
އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރިކަމެއް ކޮމިޓީގައި ވެސް ވާހަކަ ދައްކާލަން އަދި އަޅުގަނޑުގެ މި ޚިޔާލާ ކުޑަކޮށް ފުށުއަރާ
ވިސްނުމެއް ހުރިއްޔާމުން ކޮމެންޓުގެ ގޮތުގައި ވެސް ކުޑަކޮށް ފާހަގަކޮށްލަން ކުޑަކޮށް ނިންމާލާ ހިސާބަށް ގޮސްފައި
ހުރީމަ އަސްލު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޫން، ހަމަ ރަނގަޅު ޚިޔާލެއް. ހެލްތު ސެކްޓަރަށް ރެސްޕޮންސް ޓު ޖީ.ބީ.ވީ އެ އުސޫލުގެ ތެރެއަށް އެ ވިޝަނެއް
ގެނެއްސަ ގާނޫނުން އެކަމަކު ރެކޮގްނޭޝަނެއް ދެވިދާނެ އެ އެސް.އޯ.ޕީއަށް. އެހެން ވެސް ހެދިދާނެ. އެއީ ވެސް
ގޮތެއް. އެހެން ވެއްޖެއްޔާ އެއްތާކުން ތި ވިދާޅުވިހެން މިއާއި ގުޅުން ހުރިހާ އުސޫލުތައް ފާހަގަވެފައި ލިޔެވިފައި
ކުރަން، ކަންކުރަންވީ ގޮތް ސާފުވެފައި އެއަށް ލެޖިޓިމަސީއެއް ގާނޫނަކުން ދެވިދާނެ. އެހެން ވެސް ހެދިދާނެ. އެއީ
ވެސް ގޮތެއް. އޭ.ޖީއާ އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާ ވެސް ކޮށްލެވިދާނެ އެގޮތް. ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނަށް
ފުރަތަމައިނުން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތެއް ދޭނަން.
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނު ގެ އެސިސްޓެންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ ޝާން މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ފުލުހުން އެ ފާހަގަކުރެއްވި ރަނގަޅު. އެކަން ވެސް އަޅުގަނޑު، ދެން މިހާރު މިތަނުގައި މި އުފެދޭ ސުވާލަ ކީ
މި ދައްކަނީ ހެއްކެއްގެ ވާހަކަ. ސާމްޕަލް މި ނެގީ ގާނޫނާ އެއްގޮތަށްކަން އެއީ އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއް ނެތް
މިންވަރަށް ސާބިތުވާންޖެހޭ ކަމެއްތޯ އެއީ. ދެން އެކަން އެހެން އޮންނަ ކަމަށް ވާނަމަ މި ގާނޫނަށް އެބައި އައުން
ލާޒިމުވާނެހޭ ނުވަތަ ނޫންހެއްޔޭ. ބޮޑަށް އެބައިގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ޕީ.ޖީން ކަންނޭނގެ ގޮތެއް ނިންމަވާނީ.
އެކަމަކު އެވިދާޅުވި ގޮތަށް އެސް.އޯ.ޕީއެއްގެ ނަގާގޮތް އެސް.އޯ.ޕީއެއްގައި އޮވެފައި ރައްކާތެރިކުރަންޖެހޭ ގޮތް
ގާނޫނުގައި އުސޫލު ޕަބްލިޝްކޮށްފައި ލާޒިމުކޮށްފައި އޮންނައިރުގައި މިހާރު އެދޭތެރެއިން މިތާނގައި މިއުޅެނީ އަނިޔާ
ލިބުނު ފަރާތެއްގެ ޙައްޤު ހިމާޔަތްކުރަން ކަމަށްވާއިރުގައި ގާނޫނެއްގައި ކަނޑައެޅި މި ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރަން
އެބަޖެހެއޭ އެ ނެގޭނެގޮތް، ނަގާނެގޮތް ބަޔާންކުރާނީ ކިހިނެއްކަން. އެއީ އެ ނެގީ ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް ކަން
ސާބިތުކުރެވޭނީ އެ ނެގޭނެ ގޮތް، ނެގޭނެ ގޮތް ތަރުތީބުވެގެން އަންނަ ގޮތް ގާނޫނުން ފެންނަން އޮވެގެން. އެހެންވީމާ،
51

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
ހަމައެކަނި ގާނޫނުން ފެންނަން މި އޮންނަނީ ގަވާއިދެއް ހަދާށޭ އެއީ ގެންގުޅެންވާވަރު، އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށް
ގެންދަންވާ ގޮތުގެ ގަވާއިދެއް. އެކަމަކު އެއްތަނުން އަނެއް ތަނަށް ގެންދިއުމަކީ އެއީ ގާނޫނުގައި އޮތްގޮތަށް
ނެގުނުކަން އެނގޭނެ ކަމެއް ނޫނެއް ނޫންތޯއޭ. އެއީ މިތާ މި ޖިނާޢީ ކުށް ބަޔާންކުރާ ގާނޫނެއް ކަމަށްވާތީވެ، ފުލުހުން
ދެންމެ އެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން އެކަމަށް ވެސް ނެގޭގޮތް ގާނޫނުގައި އޮންނަންވާނެ. އެކަމަށް
ރިޢާޔަތްކުރެވެންވާނެ ކަމަށް ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުން ޤަބޫލުކުރަނީ.
އުތެމަ އިދާރީ މަސްއޫލުވެރި ފަރާތް ހުމައިދާ ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ކޮންވަޒޭޝަނުގައި އަޅުގަނޑަށް ވެސް ބުރަވެވެނީ ފުލުހުން އެ ވިދާޅުވާ ގޮތަށް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
ބިއުރޮކްރަސީ ވީހާ ވެސް ކުޑަކުރުން ވަރަށް މުހިންމުހެން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ބިއުރޮކްރަސީ މިހާރު ވެސް ނުހިނގިގެން
ދެއްތޯ އުޅެނީ؟ އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މެޑިކަލް ޕްރޮސީޑިއަރއަކީ ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް ކުރާކަމެއް ކަމަކަށް އެ
ލާޒިމެއްނުކުރެވޭނެހެން ހީވަނީ އެއްވެސް މެޑިކަލް ޕްރޮސީޑިއަރއެއް ދެއްތޯ. އެގޮތުން މި މެޑިކަލް
ޕްރޮސީޑިއަރއަކަށްވާތީ މެޑިކަލް ޕްރެކްޓިޝަނަރއަކީ ގާނޫނީ ޒިންމާތަކެއް އޮންނަ ފަރާތަކަށްވާތީ އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ
ބައިވަރު ޕްރޮޓެކްޝަންސް އެބަހުރި އެހެންނޫނަސް އެހެންނޫންތޯ؟ އޭނައަކީ ވެސް އެކަމަށް ކޮލިފައިވެފައި ހުރި މީހެއް
ކަމަށްވާތީ އޭނަ ކުރާ ކަންކަމަކީ ގާނޫނު ބަލައިގަންނަ ކަންކަމަށް ވެސް ވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ.
އެހެންވީމާ، މި ޕްރޮސީޑިއަރއަކީ އެހެން މިހާރު މި އެކަންޏެއް ނޫން ކަންނޭނގެ މެޑިކަލް ސާމްޕަލްސް ނަގަންޖެހޭ
ކްރައިމަކީ ދެއްތޯ؟ މިހާރު ވެސް ހުންނާނެ އެކަހަލަ ޕްރޮޓޮކޯލްސް. އެހެންވީމާ، މީގެން އެކަން ބަދަލުކުރަން އުޅޭކަން
ނުޖެހޭހެން އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ. ދެން އެހެންވީމާ، ވީހާ ވެސް ލުއިކޮށް މީތި އިމްޕްލިމެންޓުކުރެވޭނެ،
ތަންފީޛުކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް ފަރުމާކުރުމަކީ އެންމެ މުހިންމު ކަންކަމުގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ދެކެން. އެހެންވީމާ، އެވާހަކަ
ދަންނަވާލީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޯޓަޑް އިނގޭތޯ. އާދެ! ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
52

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
އަޅުގަނޑު ހަމަ މިދެކެވޭ ވާހަކައިގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ ގަވާއިދު، އުސޫލު ދެން އެސް.އޯ.ޕީއެއްގެ ވާހަކަ.
އަޅުގަނޑުމެން އެސް.އޯ.ޕީ މި މާނަކުރަނީ އިންޓަރނަލް އެއްޗެއްގެ ގޮތަށް. ދެން މިހާރު މި ދެކުވުނު ހުރިހާ
ވާހަކައެއްގެ ތެރޭގައި ވެސް އެކި ސްޓޭކް ހޯލްޑަރސުންގެ ވާހަކަ އެބަ ދެކެވޭ. އެކި ސްޓޭކް ހޯލްޑަރސުންގެ
ޒިންމާތަކެއްގެ ވާހަކަ ވެސް އެބަ ދެކެވޭ. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އެސް.އޯ.ޕީއެއްގެ ތެރެއަށް މިހާރު މިނިސްޓްރީގެ
އެސް.އޯ.ޕީއެއްގެ ތެރެއަށް އަޅުގަނޑުމެން ޕީ.ޖީގެ ބައެއް ހިމަނާ ކަމަށް ވަންޏާ އިންޓަރނަލް އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި
ހިމަނާ ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ އެސް.އޯ.ޕީއެއްގެ ގޮތުގައި އޮތުމަށްވުރެ ގަވާއިދެއްގެ ގޮތުގައި އޮތުން ރަނގަޅޭ.
އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޫން، ނެޝަނަލް ގައިޑްލައިންސް އެޑޮޕްޓުކުރެއެއް ނޫންތޯ؟ އެއީ ހުރިހާ މުއައްސަސާއެއްގެ މައްޗަށް ހިނގާ އެއްޗެއް
ނޫންތޯ. މިހާރު ހެލްތު ސެކްޓަރ ރެސްޕޮންސް ޓު ޖީ.ބީ.ވީއަކީ ނޭޝަނަލް ގައިޑުލައިނެއް ގޮތަށް އެޑޮޕްޓުކޮށްފައި އޮތް
އެއްޗެއް އޯލްރެޑީ. އެ ހައިސިއްޔަތު އެއަށް ދެވޭނެހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސްގެ ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ
ޢާއިޝަތު އިފާދާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެގޮތުން އެ މައްސަލައެއް ނެތް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން އެސް.އޯ.ޕީއެއް މިހެން އިންޓަރނަލް އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި
ގެންނަ ކަމަށް ވަންޏާ އެހެން ސްޓޭކް ހޯލްޑަރސުންގެ ޒިންމާ އެއް އޭގެ ތެރެއަށް ނުގެނެވޭނޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ވަޑައިގެންދެއްވީތީ އަދި ދެއްވި ތަނަވަސް ޚިޔާލުފުޅަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަދި މިއަންނަ
ހަފްތާގެ ބުދަ ދުވަހުގެ ނިޔަލަށް އިތުރު ކޮމެންޓްސް ތި ބޭފުޅުންގެ ވާކަމުގައި ވަނީނަމަ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވާލަދެއްވުން
އެދެން އިނގޭތޯ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ތެންކިޔު. ސްޓޭ ސޭފް އިނގޭތޯ.
____
53

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 52 ވަނަ ބައްދަލުވުން 14 އޮކްޓޫބަރު 2020
54